



**T.C.**  
**ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ**  
**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**  
**KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI**

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE DUYGUSAL VE BİLİŞSEL  
ZİHİN KURAMI ÖZELLİKLERİNİN DUYGUSAL ŞEMALARLA  
OLAN İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

**FATİH YURTTAŞ**

**Tez Danışmanı**  
**Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin ÜNÜBOL**

**İstanbul, 2018**

**T.C.**  
**ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ**  
**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**  
**KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI**

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE DUYGUSAL VE BİLİŞSEL  
ZİHİN KURAMI ÖZELLİKLERİNİN DUYGUSAL ŞEMALARLA  
OLAN İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

**FATİH YURTTAŞ**  
**164102005**

**Tez Danışmanı**  
**Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin ÜNÜBOL**

**İstanbul, 2018**



T.C.  
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ SINAV TUTANAĞI

GENEL BİLGİLER

Öğrenci No	: 164102005
Öğrenci Adı Soyadı	: Fatih YURTTAŞ
Anabilim Dalı	: Klinik Psikoloji
Tez Danışmanı	: Dr.Öğr.Üyesi Hüseyin ÜNÜBOL
Tezin Başlığı	: 'ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE DUYGUSAL VE BİLİŞSEL ZİHİN KURAMI ÖZELLİKLERİNİN DUYGUSAL ŞEMALARLA OLAN İLİŞKİNİN İNCELENMESİ'

TEZ SAVUNMA SINAVI TUTANAĞI

Toplantı Tarihi	: 20.09.2018	Saati	: 14:00
Öğrenci Savunmaya	: <input checked="" type="checkbox"/> GELDI		
Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca tez bilimsel olarak incelenmiş, adayın tez çalışmasını sunmasının ardından, adaya tez çalışması ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonunda adayın tez çalışmasıyla ilgili aşağıdaki kararı,			
<input checked="" type="checkbox"/> OY BİRLİĞİ <input type="checkbox"/> OY ÇOKLUĞU			
<input checked="" type="checkbox"/> Yapılan savunma sınavında adayın başarılı bulunması sonucunda tez <b>KABUL</b> edilmiştir.			
<input type="checkbox"/> Yapılan savunma sınavı sonucunda tezin <b>DÜZELTİLMESİ</b> için ..... ay <b>EK SÜRE</b> verilmesinin Enstitü Müdürlüğüne önerilmesi kararı alınmıştır. <i>(en fazla 3 ay)</i>			
<input type="checkbox"/> Yapılan savunma sınavının sonucunda tezin <b>REDDEDİLMESİ</b> kararı alınmıştır.			
Savunmada Tezin Başlığı	: <input checked="" type="checkbox"/> Değişmedi.	<input type="checkbox"/> Değişti.	
Tezin Yeni Başlığı	:		
Öğrenci Savunmaya	: <input type="checkbox"/> GELMEDI		
Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca yukarıda belirtilen tarih ve saatte Tez Savunma Jürisi toplanmış ancak ilgili öğrenci savunma sınavına gelmemiştir. Adayın tez çalışmasını Jüri önünde sunmadığı için yapılan değerlendirmeler sonunda adayın tez çalışmasıyla ilgili aşağıdaki kararı,			
<input type="checkbox"/> OY BİRLİĞİ ile <b>REDDEDİLMİŞTİR.</b>			

ile almıştır.

Tez Sınavı Jürisi	Unvanı, Adı Soyadı	İmza
Danışman Üye	Dr.Öğr.Üyesi Hüseyin ÜNÜBOL	
Üye	Doç. Dr. Gökben Hızlı SAYAR	
Üye	Doç.Dr.Korkut ULUCAN	

## YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Üniversite Öğrencilerinde Duygusal ve Bilişsel Zihin Kuramı Özelliklerinin Duygusal Şemalarla Olan İlişkinin İncelenmesi” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

05.07.2018

Fatih YURTTAŞ

## ÖNSÖZ

Tezimin konusunun belirlenmesinde, araştırma aşamasında, yön tayininde ve tamamlanmasında destek olan değerli hocamız ve tez danışmanım Sayın Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin ÜNÜBOL'a ayırdığı değerli zaman ve sağladığı destek için sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Zihin Projesinde veri kısmında ortaklaşa yürüttüğümüz çalışma için anlayış ve hoşgörü içinde hareket eden proje arkadaşlarım Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji tez arkadaşlarım Buket FAZLIOĞLU, Firdevs Funda ARPAGUS, Gizem BADEM ve değerli eşim Mila YURTTAŞ'a teşekkür ederim.

Fatih YURTTAŞ

## ÖZET

YURTTAŞ, Fatih, Yüksek Lisans, İstanbul, 2018

### *Üniversite Öğrencilerinde Duygusal ve Bilişsel Zihin Kuramı Özelliklerinin Duygusal Şemalarla Olan İlişkinin İncelenmesi*

Araştırmada zihin kuramı ve duygusal şemalar arasındaki ilişkinin ortaya koyulması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda Üsküdar Üniversitesi'nde eğitim görmekte olan ve 100 erkek, 100 kadın olmak üzere 200 kişiden oluşan örnekleme anket uygulanmıştır. Veri toplama araçları olarak kişisel bilgi formu ile birlikte Gözlerden Zihin Okuma Testi, Dokuz Eylül Zihin Kuramı Ölçeği ve Leahy Duygusal Şema Ölçeği kullanılmıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre gözlerden zihin okuma ile suçluluk arasında istatistiksel olarak anlamlı, ters yönde ve zayıf düzeyde şiddete sahip bir ilişki vardır. Bununla birlikte zihin kuramının faktörlerinden birinci derece yanlış inanç ile duygusal şema faktörlerinden uzlaşma arasında aynı yönlü ve zayıf düzeyde, suçluluk arasında ise arasında zıt yönde ve zayıf düzeyde ilişki olduğu görülmüştür. Zihin kuramının diğer bir faktörü olan ikinci derece yanlış inanç ile duygusal şema faktörlerinden zayıflık ve suçluluk arasında; ironi ile de onaylama arasında zıt yönlü ve zayıf ilişkiler belirlenmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen diğer korelasyonlar ise ironi ile onaylama arasında ve zıt yönde, empati ile akılcılık isteği arasında ve aynı yönde, metafor ile suçluluk arasında ve aynı yönde bulunmuştur.

**Anahtar kelimeler:** Zihin kuramı, duygusal şemalar, üniversite öğrencileri.

## ABSTRACT

YURTTAŞ, Fatih, Master, Istanbul, 2018

### *Investigation of the Relationship Between Emotional and Cognitive Mind Theory Attributes and Emotional Schemes in University Students*

The research aimed to reveal the relationship between mind theory and emotional schemas. For this purpose, a sample questionnaire composed of 200 persons, 100 men and 100 women, who are studying at Üsküdar University, has been applied. As the data collection tools, Eyes Mind Reading Test, Dokuz Eylül Mind Theory Scale and Leahy Emotional Scale Scale were used together with personal information form.

Findings from the study show that there is a statistically meaningful relationship between mind reading and guilt in the eyes, inversely and with a weak level of severity. However, it has been found that there is a relationship between the first degree false beliefs of the theories of mind theory and the opposite direction between emotional schema factors and reconciliation in the same direction and between weakness and guilt. Another factor in the theory of mind is the second degree of false belief and weakness and guilt among emotional schema factors; the opposite and weak relations between irony and validation have been identified. Other correlations obtained within the scope of the research are found in the same way between irony and validation, in the opposite direction, between empathy and rationalism, and in the same direction, between metaphor and guilt.

**Keywords:** Mind theory, emotional schemes, university students.

# İÇİNDEKİLER

Sayfa:

<b>YEMİN METNİ</b> .....	<b>i</b>
<b>ÖNSÖZ</b> .....	<b>ii</b>
<b>ÖZET</b> .....	<b>iii</b>
<b>ABSTRACT</b> .....	<b>iv</b>
<b>İÇİNDEKİLER</b> .....	<b>v</b>
<b>TABLolar DİZİNİ</b> .....	<b>viii</b>
<b>ŞEKİLLER DİZİNİ</b> .....	<b>x</b>
<b>1. GİRİŞ</b> .....	<b>1</b>
<b>2. GENEL BİLGİLER</b> .....	<b>4</b>
2.1. Zihin Kuramı .....	4
2.1.1. Zihin Kuramı Tarihsel Gelişimi .....	5
2.1.2. Zihin Kuramı Kuramları .....	7
2.1.2.1. Modüler Kuram .....	8
2.1.2.2. Simülasyon Kuramı (Simulation/Imitation Theory) .....	9
2.1.2.3. Kuram Kuramı (Theory Theory).....	10
2.1.3. Zihin Kuramı Becerilerinin Gelişimi .....	11
2.1.3.1. Zihin Kuramı Becerileri Öncesi .....	11
2.1.3.2. Birinci-Derece Yanlış Kanı Atfı Becerilerinin Gelişimi.....	13
2.1.3.3. İkinci Derece Yanlış Kanı Atfı Becerilerinin Gelişimi.....	15
2.1.4. Zihin Kuramı Becerilerinin Gelişimini Etkileyen Olası Faktörler.....	16
2.1.5. Zihin Kuramı Becerileri .....	18
2.1.5.1. Birinci Derece Zihin Kuramı Yeteneği .....	18
2.1.5.2. İkinci Derece Zihin Kuramı Yeteneği .....	18
2.1.5.3. Metafor Kavrama .....	19
2.1.5.4. İroni Kavrama .....	19
2.1.5.5. Faux Pas (Pot Kıрма, Gaf yapma) .....	19
2.2. Duygusal Şemalar .....	19
<b>3. YÖNTEM</b> .....	<b>30</b>



3.1. Araştırmanın Amacı .....	30
3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi .....	30
3.3. Araştırmanın Modeli .....	30
3.4. Araştırmanın Problemi ve Alt Problemleri .....	30
3.5. Veri Toplama Araçları .....	31
3.5.1. Kişisel Bilgi Formu .....	31
3.5.2. Gözlerden Zihin Okuma Testi.....	31
3.5.3. Dokuz Eylül Zihin Kuramı Ölçeği .....	31
3.5.4. Leahy Duygusal Şema Ölçeği .....	32
3.6. Verilerin Analizi.....	32
<b>4. BULGULAR .....</b>	<b>33</b>
4.1. Sosyo-Demografik Özellikler .....	33
4.2. Gözlerden Zihin Okuma Test, Zihin Teorisi Ölçeği Ve Alt Boyut, Leahy Duygusal Şema Ölçeği Ve Alt Boyut Puanlarına Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler ..	34
4.3. Gözlerden Zihin Okuma Puanı İle Zihin Teorisi Ölçek Alt Boyut Puanları Arasındaki İlişki Durumu.....	35
4.4. Cinsiyete Göre Gözlerden Zihin Okuma Puanı İle Zihin Teorisi Ölçek Alt Boyut Puanları Arasındaki İlişki Durumu .....	36
4.5. Gözlerden Zihin Okuma Puanı İle Leahy Duygusal Şema Ölçek ve Alt Boyut Puanları Arasındaki İlişki Durumu .....	37
4.6. Cinsiyete Göre Gözlerden Zihin Okuma Puanı İle Leahy Duygusal Şema ve Alt Boyut Puanları Arasındaki İlişki Durumu .....	38
4.7. Zihin Teorisi Ölçek Alt Boyut Puanları İle Leahy Duygusal Şema Ölçek ve Alt Boyut Puanları Arasındaki İlişki Durumu .....	41
4.8. Cinsiyete Göre Zihin Teorisi Ölçek Alt Boyut Puanları İle Leahy Duygusal Şema Ölçek ve Alt Boyut Puanları Arasındaki İlişki Durumu .....	43
4.9. Cinsiyete Göre Gözlerden Zihin Okuma, Zihin Teorisi Ölçek Alt Boyut, Leahy Duygusal Şema Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması .....	52
4.10. Yaşa Göre Gözlerden Zihin Okuma, Zihin Teorisi Ölçek Alt Boyut, Leahy Duygusal Şema Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması .....	53
4.11. Eğitim Durumuna Göre Gözlerden Zihin Okuma, Zihin Teorisi Ölçek Alt Boyut, Leahy Duygusal Şema Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması.....	59

<b>5. TARTIŞMA .....</b>	<b>63</b>
<b>6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....</b>	<b>70</b>
<b>KAYNAKÇA .....</b>	<b>75</b>
<b>EKLER.....</b>	<b>85</b>
<b>ÖZGEÇMİŞ.....</b>	<b>86</b>



## TABLolar DİZİNİ

**Sayfa:**

Tablo 1. Young'a (1999) Göre Çocukların Evrensel Gereksinimleri.....	21
Tablo 2. Young, Klosko, ve Weishhar, 2013'e göre şema alanları ile ilişkili erken dönem uyumsuz şemalar .....	22
Tablo 3. Leahy(2002)'ye göre Leahy Duygusal Şema Ölçeği Kategorileri .....	28
Tablo 4. Sosyo-Demografik Özellikler .....	33
Tablo 5. Gözlerden Zihin Okuma Test, Zihin Teorisi Ölçek Alt Boyut, Leahy Duygusal Şema Ölçeği Ve Alt Boyut Puanlarına Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler .....	34
Tablo 6. Gözlerden Zihin Okuma Puanı İle Zihin Teorisi Ölçek Alt Boyut Puanları Arasındaki İlişki Durumu.....	35
Tablo 7. Cinsiyete Göre Gözlerden Zihin Okuma Puanı İle Zihin Teorisi Ölçek Alt Boyut Puanları Arasındaki İlişki Durumu .....	36
Tablo 8. Gözlerden Zihin Okuma Puanı İle Leahy Duygusal Şema Ölçek ve Alt Boyut Puanları Arasındaki İlişki Durumu .....	37
Tablo 9. Cinsiyete Göre Gözlerden Zihin Okuma Puanı İle Leahy Duygusal Şema Ölçek ve Alt Boyut Puanları Arasındaki İlişki Durumu.....	39
Tablo 10. Zihin Teorisi Ölçek Alt Boyut Puanları İle Leahy Duygusal Şema Ölçek ve Alt Boyut Puanları Arasındaki İlişki Durumu .....	41
Tablo 11. Cinsiyete Göre Zihin Teorisi Ölçek Alt Boyut Puanları İle Leahy Duygusal Şema Ölçek ve Alt Boyut Puanları Arasındaki İlişki Durumu .....	44
Tablo 12. Cinsiyete Göre Gözlerden Zihin Okuma, Zihin Teorisi Ölçek Alt Boyut, Leahy Duygusal Şema Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması .....	52
Tablo 13. Yaşa Göre Gözlerden Zihin Okuma, Zihin Teorisi Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması.....	54
Tablo 14. Yaşa Göre Leahy Duygusal Şema Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması .....	56
Tablo 15. Yaşa Göre Gözlerden Zihin Okuma, Faux Pas Boyut, Kontrol Edilebilirlik, Anlaşılabilirlik Puanlarının İkili Karşılaştırılması.....	57

Tablo 16. Eğitim Durumuna Göre Gözlerden Zihin Okuma, Zihin Teorisi Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması .....	59
Tablo 17. Eğitim Durumuna Göre Leahy Duygusal Şema Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması.....	60
Tablo 18. Eğitim Durumlarına Göre Gözlerden Zihin Okuma, Faux Pas Boyut Puanlarının İkili Karşılaştırılması .....	61



## ŞEKİLLER DİZİNİ

**Sayfa:**

Şekil 1. Leahy (2009) Duygusal Şema Modeli .....	26
--	----



## KISALTMALAR DİZİNİ

**OSB:** Otizm Spektrum Bozukluğu

**OKB:** Obsesif Kompulsif Bozukluğu

**DEZİTÖ:** Dokuz Eylül Zihin Teorisi Ölçeği

**ZK:** Zihin Kuramı

**YKA:** Yanlış Kamı Atfı

## 1. GİRİŞ

Gündelik yaşamda, bireylerin duygu durumlarına ve inançlarına göre çevrelerindeki insanlara ilişkin düşünceleri oluşmaktadır. İnsanlar geçmişten günümüze günümüzden geleceğe değin diğer bireylerin davranışlarını anlayabilmek için farklı ipuçlarından faydalanmışlardır. Bireylerin, çevresindeki kişilerin davranışlarının karmaşık örüntüler gösterebilmesi sebebiyle sergilenen gözlenebilir davranışların yanısıra, diğer bireylerin düşünce yapısı, inanışları gibi zihinsel durumlarını da dikkate alarak yorumlanması gerekmektedir (Stone ve diğerleri, 1998).

Zihin Kuramı başka insanların davranışlarını tahmin edebilmek ve açıklayabilmek için insanların inanış, bilgi, istek ve ilgileri gibi zihinsel durumlarına atıfta bulunma becerisi şeklindedir (Lantz, 2002; Rowe ve diğerleri, 2001). Stone ve diğerleri (1998) ise Zihin Kuramı becerilerini diğer kişilerin zihinsel durumları hakkında öngörüler yapabilme yetisi olarak tanımlamışlardır. Zihin Kuramı becerileri, kişilerin diğer insanları anlamalarını ve bu anlayış ise kişilerin sosyal çevreleri ile uyumlarını etkilemektedir (Wellman ve Liu, 2004). Diğer bir deyişle bireylerin davranışları aslında, istekleri, bilgileri, amaçları ve inanışlarına bağlı olarak oluşmaktadır (Astrington, 2003).

Zihinsel süreçlerdeki gelişimin, diğer gelişim süreçlerini de etkilediği bilinmektedir (Astrington, 2003). Vogeley ve diğerleri (2001) diğer kişilerin düşünce yapısı ile davranışları arasında kurulan bu ilişkinin, kişiler arası iletişim etkilerinden dolayı sosyal yaşamda önemli bir yere sahip olduğunu belirtmektedir. Zihin Kuramının ve günlük yaşamda kişiler arası iletişime etkilerini saptamak için Frith ve diğerlerinin (1994) yapmış olduğu bir araştırmada Zihin Kuramı becerileri ve uyumsal davranışlar arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Zihin Kuramı becerilerine yönelik ilk çalışmaları 19. yüzyılın son çeyreğinde yapıldığı ve günümüze kadar araştırma alanlarının genişlediği ve her geçen gün sayılarının giderek arttığı görülmektedir.

Yapılan ilk çalışma olarak şempanzeler üzerinde, 1978 senesinde Premack ve Woodruffun yapmış olduğu çalışma kabul edilmektedir. Fakat o günden bu güne olağan gelişim gösteren bireylerde Zihin Kuramı becerilerinin gelişimin izlenmesi yanında özellikle şizofreni konusunda olduğu gibi psikoloji alanlarında (Langdon ve Coltheart, 2001) ve yetersizlikten etkilenmiş bireyler ile ilgili araştırmalar dikkat çekmektedir. Özellikle Baron-Cohen, Leslie ve Frith (1985) ekibinin araştırması ile başlayan OSB'li bireylerin Zihin Kuramı gelişimine yönelik çok sayıda araştırma yapıldığı görülmektedir. OSB'li bireylerde (Baron-Cohen ve diğerleri, 1985; Baron-Cohen, Leslie ve Frith, 1986) olduğu kadar çok sayıda olmasa da, zihinsel yetersizliği olan (Giaouri, Alevriadou, ve Tsakiridou, 2010), işitme yetersizliği olan (Howley ve Howe, 2004; Peterson ve Siegal, 1995; Peterson, Wellman ve Liu, 2005) ve görme yetersizliği bulunan (Peterson ve diğerleri, 2000; Roch-Levecq, 2000) bireylerin Zihin Kuramı becerilerinin gelişimlerinin incelendiği araştırmalar da bulunmaktadır.

Duygusal şemalar, duyguların nasıl yaşandığını ve istenilmeyen bir duygu ortaya çıktığı zaman kişinin bu duyguyu uygun bir biçimde yönetmek için sahip olduğu inançlarını göstermektedir. Olumsuz şemaların veya fikirlerin ve negatif içerik için anı ve seçici dikkatin aktive olması ilk hazırlayıcı faktördür. Örneğin; öfke gibi bir duygunun aktive olduğunu düşünelim. İlk adım duyguya teşebbüs etmedir yani duyguyu etiketlemedir: öfke, depresiflik gibi... Bu kısımda duyguyu normalleştirme ya da patolojileştirme olmak üzere iki ayrı yol vardır. Eğer kişi öfkesini normalleştirirse; birey çabucak kabul etme, dışa vurma, geçerliliğini deneyimleme ya da deneyimden bir şeyler öğrenmeye geçebilir. Eğer kişi duygularını patolojik hale getirirse; o duygunun kendi için rahatsız edici olduğunu fark eder ve bilişsel kaçınmayı tercih edip, ayrışma süreci, tıkmak, içmek ya da duygusal hissizlikle sonuçlanabilir. Çünkü duygu uygun deneyimlenmediği gibi hatta birey duygularının kontrolünün kaybettiğini hissedebilir. Bu bazı durumlarda tekrar tekrar düşünme ya da kaygı, problem oluşturan durumlarından kaçınma hatta başkalarını suçlamayla sonuçlanır. Bunun neticesi ise suçlama gibi başkalarından farklı olarak açığa çıkabilen; duyguların negatif olarak yorumlanmasıdır (Leahy, 2002).



Her birey kendi duyguları hakkında duygular hakkında farklı şemalara sahip olduğu gibi; bu şemalar daha önce hoş olmayan duyguların yükselmesiyle uygun olduğuna inandığı planları yansıtır.

İnsanların inançları ve onların kökleşmiş bilişsel şemaları duygusal işlevi ve duygusal zeka tarafından ciddi şekilde etkilenir. Ciddi bilişsel şema işlev bozuklukları bireyleri depresif, kaygılı veya kızgın hissetmesine ve kendini savunucu davranışlarda bulunmasına neden olur. Hastalar için birçok problemlili deneyimlerin bir tanesi olumsuz duygular tarafından boğulduğunu tecrübe etmesidir. Bunun sonucunda da bazı kişiler problemlili baş etme yöntemleri geliştirebilirler (Dimitriu ve Negrescu, 2015). Örneğin; ruminasyon, sadece OKB değil diğer birçok klinik bozukluklarda olduğu gibi duygulara karşı aşırı hassasiyet, zayıflık ve duyguları kabul etmedeki zorluk şemalarından ötürü bir baş etme yöntemi olarak kullanılabilir (Ulusoy, Yavuz, Kara ve Karadere, 2015).

Bu noktadan hareketle hazırlanan çalışmada üniversite öğrencilerinde zihin kuramı ve duygusal şemaların belirlenmesi ve bunlar arasındaki ilişkinin ortaya koyulması amaçlanmıştır. Bununla birlikte zihin kuramı ve duygusal şemaların sosyodemografik özelliklere göre farklılaşmasının incelenmesi araştırmanın bir diğer hedefidir.

## 2. GENEL BİLGİLER

### 2.1. Zihin Kuramı

Zihin Kuramı başka insanların davranışlarını tahmin edebilmek ve açıklayabilmek için insanların inanış, bilgi, istek ve ilgileri gibi zihinsel durumlarına atıfta bulunma becerisi şeklindedir (Lantz, 2002; Rowe ve diğerleri, 2001). Stone ve diğerleri (1998) ise Zihin Kuramı becerilerini diğer kişilerin zihinsel durumları hakkında öngörüler yapabilme becerisi olarak adlandırmıştır. Zihin Kuramı becerileri, kişilerin diğer insanları anlamalarını ve bu anlayış ise kişilerin sosyal çevreleri ile uyumlarını etkilemektedir (Wellman ve Liu, 2004). Diğer bir deyişle bireylerin davranışları aslında, istekleri, bilgileri, amaçları ve inanışlarına bağlı olarak oluşmaktadır (Astington, 2003).

Olağan gelişim gösteren kişilerde diğer gelişim alanlarında olduğu gibi Zihin Kuramı becerileri de yıllarla birlikte ilerleme göstermektedir. Özellikle zengin uyarıcı bir çevrede büyüyen çocukların Zihin Kuramı becerileri yaşantı yoksunluğu olan çocuklara nazaran daha hızlı gerçekleşmektedir (Hughes ve Leekam, 2004). Zihin Kuramı becerilerini Yousman (2004), kişinin diğer kişilerin bir olay ya da durum karşısında farklı kanı becerileri geliştirebileceklerini ve geliştirdikleri fikre uygun davranabileceklerini kavrayabilme yetisi olarak ifade etmektedir. Zihin Kuramı becerilerinin gelişimi ile kişide oluşan algı sonucunda diğer insanların davranışlarının anlamı ve bu davranışların amaçları hakkında fikir üretebilmeleri beklenmektedir (Rowe ve diğerleri, 2001).

Zihin Kuramı becerilerinin gelişimi çocuklarda gelişimsel olarak ilerleyen ve ileri ki yaşlarda daha karmaşık ve yüksek düzeyde becerilerin yer aldığı bir süreçtir (Bach ve diğerleri, 2000). Zihin Kuramı becerileri Baron-Cohen ve diğer araştırmacıların (1998) oluşturduğu gelişim sırasına göre: Birinci-Derece Yanlış Kanı Atfı becerileri, İkinci- Derece Yanlış Kanı Atfı becerileri, metafor ve ironi ve sonunda da gaf (faux Pas) kavramayı gerektirmektedir. Çocukların başkalarının zihinsel yapılarını ne zaman fark edip anlamlandırdıklarını araştıran Dennett (1978) ve bu konuda araştırma yapan diğer araştırmacılar bu süreci açıklamak için “Yanlış Kanı Atfı”

ifadelerini kullanmışlardır. Birinci-Derece Yanlış Kanı Atfı becerilerinde çocuğun, ortamdaki değişimden haberdar olmayan diğer bireyin ortama ilişkin değişim olmadan önceki bilgisi ile nasıl hareket edeceğini öngörmesi beklenmektedir (Flavel, 2004; Wellman ve Liu, 2004). İkinci-Derece Yanlış Kanı Atfı becerileri ve sonrasında gelişimi beklenen beceriler her aşamada daha karmaşık ve zorlayıcı olmaktadır (Pemer ve Wimmer, 1985).

Baron-Cohen, Wellman ve Zihin Kuramına ilişkin çalışmalarını sürdüren pek çok bilim adamı Zihin Kuramı becerilerinin çocuklarda bebeklik döneminde 18 ay civarında oluşan ortak dikkat becerileri ile temelini oluşturduğunu ileri sürmüşlerdir. Aynı araştırmalar 4 yaş civarı Birinci-Derece Yanlış Kanı Atfı becerilerinin çocukta kazanılmaya başlandığını, 6 yaş sonrasında ise sırası ile İkinci-Derece Yanlış Kanı Atfı becerileri ve diğer üst becerilerin oluşturduğunu yapmış oldukları araştırmalarla ortaya koymuşlardır (Bartsch ve Wellman, 1995; Stone ve diğerleri, 1998).

Bebekler ilk aylarında gelişim sürecinin ilk basamaklarında çevrelerinde bulunan kişilere ve nesnelere bakarak, daha sonra ise uzanarak ilk reaksiyonlarını verirler. İlerleyen aylarda ise nesne sürekliliğine ilişkin tepkiler çocuklarda gözlenir. Özellikle 18-24 ay arası bebeklerin nesne sürekliliği anlayışında olgunluğa erişmesi beklenmektedir (Dönmez, 2009). Bilişsel gelişim basamaklarından 2-6 yaş arasında yer alan İşlem Öncesi Dönem sürecinde olağan bir gelişim süreci izlenen çocuklarda Zihin Kuramı becerilerinin ön koşul becerileri olarak öngörülen “nesne sürekliliği, sembolik ya da temsili düşünce” nin oluşmuş olması ve bunların sonucunda da Zihin Kuramı becerilerinden ilki olan Birinci-Derece Yanlış Kanı Atfı becerilerinin tamamlanması beklenmektedir (DeHart, Sroufe ve Cooper, 2004). Zihin Kuramı becerileri bireyin diğer insanların inançları, istekleri, duyguları ve niyetlerini anlama, izah etme veya tahminde bulunma yeteneği olarak ve kişiler arası iletişimde bireyin karşısındakinin duygularını anlamayı ve paylaşmayı, davranışlarındaki niyetleri ayırt etmeyi olası kılmaktadır (Gallagher ve Frith, 2003).

### **2.1.1. Zihin Kuramı Tarihsel Gelişimi**

Çocukların bilişsel gelişime yönelik ilk sistematik araştırma sonuçlarını ortaya koyan Jean Piaget'dir (Wadsworth, 2004; Flavell, Miller ve Miller, 2002). Piaget,

çocukların bakış açısı alma becerileri ve düşünme biçimlerini bilimsel olarak değerlendirilmiştir. Çocuklara başkalarının bakış açısı sorulduğunda, kendi bakış açılarıyla yanıt verdiklerini göstermiştir (Flavel, 1999; Flavel, 2004). Piaget ile beraber 1970'li yıllarda çocukların bilişsel gelişimleri, bilişsel becerilerin gözlenmesi ve yönetimi, problem çözme becerisi, kavrama, kullanılan stratejiler, hafızaları gibi konularda çalışılmıştır (Flavel, 1999).

Zihin Kuramına ilişkin ilk araştırma olarak kabul edilen Premack ve Woodruffun 1978 yılında şempanzelerle yaptığı araştırma sonucunda, şempanzelerin de insanlar gibi amaç ve hedeflerine ulaşmak için bazı davranışlar gösterdikleri ileri sürülmüştür (Premack ve Woodruff, 1978). Premack ve Woodruffun (1978) şempanzeler üzerinde yapmış olduğu bu araştırma ile şempanzelerin, diğerlerinin zihin durumlarına atıf yapabildikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırmayla Zihin Kuramı'na dair merak oluşmuş ve bu konuda araştırmalar yapılmaya başlanmıştır (Erdem, 2011).

1978 yılında Dennett, çocuklarda Yanlış Kanı Atfı becerilerini değerlendirme üzerine çalışma yapmıştır ve çalışmasında Zihin Kuramı becerilerinde diğer bireylerin düşüncelerini anlamaya yönelik atıfta bulunulması gerektiğini savunmuştur (Akt: Erdem, 2011). Wimmer ve Perner (1983), Dennett'in (1978) çalışmasında ortaya koyduğu bu varsayımından yola çıkarak çocukların Yanlış Kanı Atfı becerilerini değerlendirmiştir. Çalışmada Wimmer ve Perner çocukların 4 yaş civarında diğer bireylerin bir olay ya da durum karşısı düşünce yapılarını tahmin edebildikleri sonucuna ulaşmıştır (Wimmer ve Perner, 1983).

Zamanla birçok araştırmacı Zihin Kuramı becerilerine yönelik yeni kavramlar ve düşünceler ortaya atmıştır. Bu araştırmacıardan Baron-Cohen ve diğerleri (1985), Zihin Kuramını bir sosyal beceri şeklinde kabul etmişler ve diğer bireylerin bildiklerini, istediklerini, hissettiklerini veya var olan durumla ilgili nasıl bir inanç geliştirebileceklerini bilme/tahmin etme olarak tasvir etmişlerdir (Değirmencioğlu, 2008).

Zihin Kuramı araştırmalarının zaman içinde olağan gelişim gösteren bireylerin yanında psikoloji alanında ve yetersizlikten etkilenen bireylerle de ağırlıklı olarak çalışıldığı gözlenmektedir. Psikolojide özellikle şizofreni (Frith ve Corcoran, 1996;

Irani, Platek, Panyavin, Calkins, Kohler, Siegel, Schachter, Gur ve Gur, 2006; Pinkham, Penn, Perkins ve Lieberman, 2003) ve bipolar bozukluk (Olley, Malhi, Bachelor, Cahill, Mitchell ve Berk, 2005; Yücel, 2008) konularının araştırma sayısı bakımından öne çıktığı gözlenmektedir.

Yetersizlikten etkilenmiş bireylerle yapılan çalışmalar ışığında de özellikle OSB'li bireyler ile yapılan çalışmaların (Atasoy, 2008; Baron-Cohen ve diğerleri, 1986; Baron-Cohen ve diğerleri, 1985; Frith, 2003; Girli ve Tekin, 2010; Keçeli-Kaysılı ve Acarlar, 2000; Tekin, 2010) ağırlıklı olduğu görülmektedir. Ayrıca işitme yetersizliğinden etkilenmiş bireylerle (Howley ve Howe, 2004; Peterson ve diğerleri, 2005; Peterson ve Siegal, 1995; Şipal, 2008), görme yetersizliğinden etkilenen bireylerle (Green ve diğerleri, 2004; Brambring ve Asbrock, 2010; Peterson ve diğerleri, 2000; Roch-Levecq, 2000), özgül dil bozukluğu (Miller 2004), yüksek düzeyde fiziksel ve konuşma yetersizliğinden etkilenmiş bireyler (Falkman, Dahlgren, Sandberg ve Hjelmquist 2005), dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğuna sahip olan bireyler (Geurts, Broeders ve Nieuwland, 2010) ve zihinsel yetersizliğinden etkilenmiş bireyler (Giaouri, Alevriadou, ve Tsakiridou, 2010) alanlarında da çalışmalarda mevcuttur.

Günümüze kadar gelen araştırmalarda genel olarak çocuklarda Zihin Kuramı gelişim süreci nasıl oluşur, gelişim basamakları nelerdir, çocuklar başkalarının zihin becerilerini anlamak için neler yaparlar, Zihin Kuramı gelişimini gösteren davranışlar nelerdir ve Zihin Kuramı nasıl gelişim gösterir sorularına yanıt bulunmaya çalışılmıştır (Değirmencioglu, 2008). Yapılan araştırmalar sonucunda elde edilen bilgi ve sonuçlardan yola çıkarak Zihin Kuramını açıklayan farklı kuramlar tartışılmaya başlanmıştır.

### **2.1.2. Zihin Kuramı Kuramları**

Zihin Kuramı bakış açısı, kişinin başkalarının bir olay karşısında duygusal ve zihinsel durumlarını göz önünde bulundurarak gösterebilecekleri davranışları tahmin etme ve açıklama becerisidir (Brambring ve Asbrock, 2010). Bireylerde Zihin Kuramı becerilerinin gelişimiyle ilgili çeşitli kuramlar vardır (Flavel, 1999). Zihin Kuramı kuramları genel olarak; Modüler Kuram (Modular Theory), Simülasyon Kuramı

(Simulation/Imitation Theory) ve Kuram Kuramı (Theory Theory) olmak üzere üç kuramda ele alınmaktadır.

### **2.1.2.1. Modüler Kuram**

Bireylerin Zihin Kuramı becerilerinin gelişimlerini Modüler Kuram, gelişimsel psikoloji bakış açısıyla ele almaktadır. Buna bağlı olarak da davranışsal değişimi gelişim sürecinde, olgunlaşma ya da çevresel olayların etkisi ile izah etmektedir (Meltzoff, 1999). Bu kuramın savunucuları Zihin Kuramı becerilerinin, diğer zihinsel işlevlerden farklı olmadığını ifade etmekte, Zihin Kuramının da diğer gelişim alanları gibi olgunlaşması için bir sürece ihtiyacı olduğunu belirtmektedirler (Miller, 2002; Miller, 2008).

Araştırmacılar bazı bilgi ve düşüncelerin doğrudan gözlenemeyeceğini bundan dolayıda ancak beyinde bazı bilişsel yapıların oluşması ile elde edilebileceğini bu sistemi de “Modüler Kuram” olarak tanımlamaktadırlar (Scholl ve Leslie, 1999). Brüne ve diğerleri (2006) Zihin Kuramı becerilerinin gelişiminin beyinde bulunan bazı bölgelerin nörolojik açıdan olgunlaşması ile doğrudan ilişkili olduğunu fakat bunun da Zihin Kuramı gelişiminde tek başına yeterli olamayabileceğini vurgulamaktadırlar.

Gelişim süreci içinde bireylerin diğer kişilerin eylemlerinin farklı fikir ya da inanışla, farklı amaçlarla gerçekleştirdiğini ayırt edebilmektedir (Miller, 2002; Miller, 2008). Küçük yaştaki çocuklar gelişimleri bakımından karşısında bulunan bireylerin düşünceleri hakkında doğru bir fikir geliştiremezler, fakat yeterli nörolojik olgunlaşma ile diğer bireylerin düşünce sistemlerini anlayabilirler (Dönmez, 2009). Diğer bir deyişle bu kurama göre, çocukların biyolojik gelişimleri ile Zihin Kuramı becerileri, olağan gelişim gösteren bireylerde doğru orantıda gelişmektedir.

Zihin Kuramında bireyin belli bir konuyla ilgili nörolojik işlem yaparken kişisel yeterlilik ve bakış açısına göre sosyal çıkarımda bulunarak bilgiyi işlediği kabul edilmektedir (Brüne 2005; Brüne ve Brüne-Cohrs, 2006). Yousman (2004) gibi Modüler Kuramcılar, bu süreci soyut zihinsel işlemleri yorumlama becerisi olarak açıklamaktadırlar. Zihin Kuramının Modüler Teorisini açıklayan uzmanlar, Zihin Kuramı becerilerinin diğer bilişsel becerilere göre işlevsel olarak oldukça ayrı bir

yetenek olduğunu ve beyinde belirli bir alanın bu beceriyi yönettiğini savunmaktadırlar (Youmans, 2004). Brüne ve diğerleri (2006), Zihin Kuramı becerilerinin gelişiminin bireyde var olan bu nörolojik bölgenin olgunlaşmasıyla gerçekleştiğini deneyimlerin bu bölgeyi uyardığını ancak, bu faktörlerin söz konusu bölgenin çalışmasını belirlemeyeceğini ileri sürmektedir.

### **2.1.2.2. Simülasyon Kuramı (Simulation/Imitation Theory)**

Bu kuramı savunan araştırmacılar, Simülasyon Kuramı'nın kökeninin Dilthey'nin Verstehen yöntemine ve Goldman'a göre ise filozoflardan Hume ve özellikle Kant'ın simülasyon öğretilerine dayandığını açıklamaktadırlar (Kroml ve Michlmayr den aktaran Dönmez, 2009). Flavell'e (1999) göre, bireyler kendi zihinsel durumlarını gözlemler yoluyla fark ederler ve bu farkındalık ile başka insanların düşüncelerini de anlamlandırabilirler.

Zihin Kuramı gelişiminde Simülasyon Kuramını benimsemiş araştırmacılar, bireyin ancak kendi zihinsel durumunu kavrayıp benimsedikten sonra başkalarının Zihin Kuramı becerilerini keşfedebileceklerini öne sürmektedir (Gopnik, Capps ve Meltzoff, 2000). Çocukların Zihin Kuramı becerilerini çevresinde bulunan kişileri model alarak öğrendiklerini ve zamanla gündelik hayatta tecrübelerinin etkisiyle geliştirerek başkalarının duygu, düşünce ve inançlarını anlayabildiklerini varsaymaktadır (Gage ve diğerleri, 1988). Araştırmacılar çocukların çevreyi izleyerek, model alarak, taklit ederek ve daha sonra kendi davranışlarını ve düşünce yapılarını oluşturduklarını ve buna bağlı olarak davranışlar geliştirdiklerini savunmaktadırlar (Harris' den aktaran Farrant ve diğerleri, 2006).

Bu kuramda Zihin Kuramı becerileri daha çok çevre izlenerek oluştuğu varsayıldığı için bireyde öncelikli oluşması gereken beceri görsel bakış açısı alma becerisidir. Bakış açısı alma becerisinin Zihin Kuramı becerilerini doğrudan etkilediği kabul edilmektedir (Harris' den aktaran Farrant ve diğerleri, 2006).

### 2.1.2.3. Kuram Kuramı (Theory Theory)

Kuram Kuramı yaklaşımına göre Zihin Kuramı becerileri bireyde zamanla başka insanlar ile etkileşim sonucunda deneyimlere bağlı olarak gelişmektedir. Bireylerin bu deneyimler sonucunda zamanla elde ettikleri bilgilerle tahminlerde buldukları ve bu tahminlerin zamanla gelişerek Zihin Kuramı becerilerini oluşturdukları kabul edilmektedir. (Gopnik ve diğerlerinden aktaran Erdem, 2011). Gelişim psikolojisinde Kuram-Kuramı görüşüne göre, bireyler Zihin Kuramı becerilerini yerine getirmek için uygun donanımla dünyaya gelirler, fakat bununla birlikte niteliksel değişimin de kişinin gelişiminde etkili olduğu ileri sürülmektedir (Meltzoff, 1999).

Bu kurama göre çevresel etkilenme sonucunda kazanılan deneyimlerin bireye, doğuştan sahip olduğu Zihin Kuramı yeterliliği ile oluşturulamayacak bilgiler sağladığı kabul edilmektedir (Völlm ve diğerleri, 2006). Katı Modüler Kuramın aksine, Kuram-Kuram gerçekte zihinsel modellerin ayırt edilmesinin sadece Zihin Kuramı becerileri ile mümkün olamayacağını başka zihinsel modellerin de kullanılarak açıklanabileceğini öne sürmektedir (Brüne 2005). Bu kuramın savunucuları Zihin Kuramı becerilerinin gelişimini çevreden alınan verilerin değerlendirilmesi yoluyla geliştiğini öne sürdüklerinden dolayı biyolojik yetersizliklerin Zihin Kuramının gelişimini olumsuz etkileyeceğini de savunmaktadırlar (Gopnik, Capps ve Meltzoff, 2000).

Araştırmacılar Zihin Kuramı becerilerinin temelinde “karşısındaki kişinin duygularının bilincinde olma” (Thorndike, 1901), “ikinci düzey” (Dennett, 1977), “bireyler arası öznellik”, “inanç ve istek arasında muhakeme” (Davidson'dan aktaran Tekin, 2010), “sosyal referans oluşturma” (Feynman, 1982) ve “Zihin Okuma” (Krebs ve Dawkins, 1984) gibi kavramların olduğunu ileri sürmüşlerdir ve Zihin Kuramı becerilerini bu kavramlarla izat etmeye çalışmışlardır. Araştırmacıların genellikle ortak yargıları Zihin Kuramı becerilerinin sosyal hayatla yakından ilişkisi olduğudur. Başkalarının duygularını anlama ve başkalarının istekleri ve kanılarını anlamının kişiler arası iletişimlerini etkilediği kabul edilmektedir. Zihin Kuramı yeteneklerinin gelişiminde yaşanabilecek gecikmelerin bireyler arası iletişimlerini de etkileyebileceği sonucuna ulaşabiliriz (Tekin, 2010). Bartsch ve Wellman, (1995) Zihin Kuramı gelişiminin bir süreç içerdiğini ve bir çocuk büyüdükçe, diğer bireyleri bir birey olarak



algılama becerisinin arttırdığını ve özellikle 2-5 yaş civarı hızlı bir gelişme olduğunu ileri sürmektedir.

### **2.1.3. Zihin Kuramı Becerilerinin Gelişimi**

Bireylerin kendisinin ve başka kişilerin zihinsel durumlarını değerlendirebilme ve yordayabilme becerilerinin de diğer gelişim alanlarında olduğu gibi bir dizi sıra izlediği ve gelişimin her bir basamağının bir diğerinin ön koşulu niteliğinde olduğu araştırmacılar tarafından tartışılan konular arasındadır (Brüne ve Brüne-Cohrs 2006). Zihin Kuramının genel yapısı, gelişimsel aşamalarının açıklanması sonucu daha anlaşılır olacaktır. Bireylerin bebeklik döneminde, insanlar hakkında birçok şeyi öğrendikleri ya da öğrenmelerini sağlayacak becerileri kazandıkları bilinmektedir (Flavell, 1999). Flavell'in bir araştırmasında, bebeklerin yaşamın ilk iki yılında farklı yüz ifadelerini ve sesleri ayırt edebilme algılarının gelişmiş olduğu görülmüştür. Okul öncesi dönemde tüm gelişim alanlarında hızlı bir ilerleme söz konusudur. Nitekim yapılan araştırmalar ışığında, olağan gelişim gösteren çocuklarda Zihin Kuramı becerilerinden Yanlış Kanı Atfı becerilerinin 4-6 yaş döneminde edinildiğini göstermiştir (Astington, 2003).

#### **2.1.3.1. Zihin Kuramı Becerileri Öncesi**

Araştırmalar bebeklerin doğumdan itibaren yüzleri, sesleri ve bazı temel duygulara yönelik hareketleri ayırt etmeye başladıklarını göstermektedir (Flavel, 1999). Bireylerin hayata başladıkları ilk aylardan itibaren Zihin Kuramı becerilerinin ön koşulu niteliğinde bulunan birtakım davranışların açığa çıktığı görülmektedir. Bu ortaya çıkan davranışların bebeklerin iletişim, etkileşim ve sosyal beceri gelişimlerini de desteklediği ve bu alanlarda da ön koşul beceri olma özelliği gösterdiği kabul edilmektedir (Tekin, 2010). Flavell (1999), bebeklerin çevrelerine ilişkin öğrenmelerine hizmet edecek bazı becerilere doğuştan sahip oldukları ya da yaşamın ilk aylarında bunları kazandıklarını vurgulamaktadır.

Gelişim dönemleri içerisinde 18. ayın birçok yönden bebeklikte bir geçiş sürecine işaret ettiği ve bu dönemde özellikle bebeklerin dil gelişimlerinin önemli ölçüde hız kazandığı bilinmektedir (Frith ve Frith, 2003). Başka insanların nelerle

ilgilendiğini anlayabilmek, sosyal-bilişsel becerilerinin kazanılmasında etkilidir (Flavell, 1999). Baron-Cohen Zihin Kuramı becerilerinin gelişiminde en önemli yapı taşlarından olan ortak dikkatin bu dönemde geliştiğine vurgu yapmıştır. Çocuklar aynı konuya odaklandıklarında yalnızca karşısındaki kişilerin neyle ilgilendiklerini değil aynı zamanda kendisinin de neyle ilgilendiğini fark etmektedirler (Stone ve diğerleri, 1998). Ortak dikkat oluşturma sürecinde bebek yetişkinlerle sosyal olarak iletişime ve etkileşime geçerek onların ve kendisinin ilgisinin farkında olduğunu gösterir (Carpenter, Nagell, Tomasello, Butterworth ve More'dan aktaran Tekin, 2010).

İki yaş civarı çocuklar kendi isteklerini ilgilerini göstermek için kendilerini çok basit seviyede diğer bireylere ifade etme yolları geliştirirler. Basit kelimeler ya da işaretlerle ilgi, istek ve ihtiyaçlarını ifade etmeye başlarlar (Bartsch ve Wellman, 1995). Fakat ilerleyen aylarda bebekler aynı nesne, aynı durum için farklı insanların farklı tepkiler gösterebildiğini ayırt etmeye başlarlar. İki yaşına geldiklerinde ise çocuklar başkalarının isteklerini anlayabilmektedirler (Bartsch ve Wellman, 1995). Bebekler iki yaş civarı diğer insanların duygu, düşünce ve inançlarını anladıklarını gösteren bazı davranışları göstermekle birlikte iletişimde de bunu ifade edebilirler (Bruner, 1983).

Olağan gelişim gösteren bebeklerde 3 yaş civarında bakma, izleme, takip etme, ortak dikkat oluşturma ve taklit etme gibi becerilerin kazanıldığı görülmektedir. Bireyin, diğer bireylerin görsel bakış açısı alma ve onların inanışlarını anlama gibi Zihin Kuramı becerilerinin ön koşulu olarak bireylerin ortak dikkat oluşturabilmesine ihtiyaç duymaktadır. Bebekler ilk aylardan itibaren diğer bireylerin yüz hareketlerini fark eder ve izlerler. Zamanla bebeklerin gülümseme, şaşırma el sallama gibi bazı davranışları taklit ettikleri gözlenir. Çocuklar bir yaş civarında ise ortak dikkat becerilerini edinirler (Bruner, 1975).

Olağan gelişim gösteren bir çocuğun üç yaş civarı çevresinde bulunan bireylerle iletişimi sırasında “düşünmek” ve “bilmek” gibi kelimeleri daha sık kullandığı ve başkalarının olay karşısında oluşturdukları kanılar hakkında kendini ifade edebildiği görülebilir (Bartsch ve Wellman, 1995). Zihin Kuramı becerileri bireyin dil gelişimi ve sosyal becerilerin gelişimi gibi diğer gelişim alanlarında edindiği becerilerle doğru orantıda gelişme gösterebilmektedir.

Wellman ve diğerkleri (2001), Zihin Kuramı becerilerinin olağan gelişim gösteren bireylerde büyüme ile birlikte kendiliğinden geliştiğini belirtmişlerdir fakat Zihin Kuramı becerilerinin bireylerde dört yaş civarı ortaya çıktığını vurgulamışlardır. Olağan gelişim gösteren çocuklarda dört-beş yaş civarı Zihin Kuramı becerilerine ön koşul oluşturan becerileri kazanıp diğerk insanların duygu ve düşüncelerini anlamlandırmada Zihin Kuramının ilk becerilerini gerçekleştirme düzeyi olarak bir yetişkine yakın performans gösterebilecekleri söylenebilir (Bartsch ve Wellman, 1995).

Zihin Kuramı becerileri de olağan bir gelişim süreci gösteren çocuklarda yaşla birlikte artma gösterdiği gibi, çocukların aynı zamanda çevrelerinde maruz kaldığı uyarıcılarda bu beceriyi etkilemektedir. Nitekim Zihin Kuramı becerilerinde, uyarıcı bakımından zengin bir çevreye sahip çocukların diğerk çocuklara göre daha başarılı olduğu bilinmektedir (Hughes ve Leekam, 2004).

### **2.1.3.2. Birinci-Derece Yanlış Kanı Atfı Becerilerinin Gelişimi**

Bilişsel anlama ve var olan durumunu kavrama, kişinin farkındalıkları ile başkalarının gerçek karşısında davranışlarını gözlemleyerek oluşan ancak aynı zamanda da gelişimsel bir süreçtir. Bir çocuğun bir insanın yanlış kanısını anlayabilmesi, gerçek durum ile kendi düşüncesi çelişse bile kendi düşüncelerini ve gerçek durumu ayırt edebilmesi becerisidir (Dennett' den aktaran Baron-Cohen, 1989). YKA görevleri farklı insanların aynı durum hakkında farklı düşüncelere sahip olabileceğini farketme becerisi ile ilgilidir. YKA görevleri diğerk insanların düşünce durumları ile ilgilidir (Baron-Cohen, 2001)

Dört yaşındaki olağan gelişim gösteren çocukların Zihin Kuramı becerilerinden YKA görevlerine yönelik değerlendirmeleri yapabilmektedirler (Wimmer ve Perner, 1983). Brüne ve diğerkleri (2006) olağan gelişim gösteren çocukların 3 ve 4 yaşlarına kadar kendi kanısı ile bir başkasının kanısını ayırt edemediklerini belirtmektedir. Bu yaşlardan önce, çocuk diğerk insanların dünyaya ilişkin kanılarının kendilerinkinden farklı olabileceğini fark edemez, ayrıca başka insanların da kendi düşüncelerine benzer fikirlere sahip olduğunu zannederler (Stone ve diğerkleri, 1998).

Çocuklarda gelişim dönemleri merceğe altına alındığında 3 yaş civarı çocukların fiziksel ve zihinsel varlıklar arasındaki farkı ayırt etmeye başladıkları (Frith ve Frith 2003); istekler, sonuçlar, duygular ve hareketler arasında basit nedensel ilişkiler kurma eğilimi gösterdikleri (Flavell 1999) ve diğer insanların kendilerinkinden farklı inanışlar taşıyabileceklerini anlamaya başladıkları görülür (Brüne ve Brüne-Cohrs, 2006; Stone ve diğerleri, 1998). Bu yaşta çocukların YKA görevlerini yerine getirebildiklerini Baron-Cohen ve diğerleri (1985) yaptıkları araştırmalar ile göstermiştir. Okul öncesi dönemde 4-5 yaş civarı çocukları başkalarının duygu ve düşüncelerine dayalı istek ve beklentileri anlamlandırma becerilerini edinirler (Villiers ve College, 2007).

Birinci-Derece Yanlış Kanı Atfı görevlerini Wimmer ve Perner (1983) şu şekilde açıklamışlardır; Maxi oynamak için gitmeden önce mutfak dolabına çikolata koyar. Dolabı göremeyeceği bir yerde oynarken Maxi'nin annesi çikolatayı dolaptan alır ve bir çekmeceye koyar. Maxi dolabın bulunduğu yere geri döner. Bu durumda, "Maxi çikolatasını dolapta mı yoksa çekmeceye mi arayacak?" sorusunun cevabı bireyde Birinci- Derece Yanlış Kanı Atfı becerilerinin gelişimi ile ilgili bilgi verecektir. Dört ve Beş yaşındaki çocuklar genellikle çikolatanın çekmece de olduğunu bilmelerine rağmen Maxi'nin çikolatayı dolapta arayacağı düşüncesine sahip olurlar. Çünkü bu cevabı veren çocuklar kendi kanıları ve gerçekte olanın ayırmında oldukları için, kişilerin eylemlerinin sahip oldukları gerçek algılarına uygun yapacaklarını da farkedebilirler. Birçok üç yaşındaki çocuk bu değerlendirmelerde başarısız olurken sonraki yaşlarda bu becerilerde başarılı oldukları gözlenir (Wellman, Cross ve Watson, 2001).

Bir kişinin başkalarının bir olay karşısında duygusal ve zihinsel durumlarını göz önünde bulundurarak gösterebilecekleri davranışları tahmin etme becerisine bakış açısı, sosyal beceriler ve Zihin Kuramı becerilerinin kazanımında çok önemli bir yere sahiptir (Brambring ve Asbrock, 2010). Wellman ve Liu'nin (2004) yapmış oldukları bir araştırmada gören çocukların çoğunun 4-5 yaşında bakış açılarının gelişiminin gerçekleştiğini vurgularken, Brambring ve Asbrock (2010) ise doğuştan görme yetersizliğine sahip çocuklar üzerinde yapmış oldukları bu araştırmada, bu çocukların görebilen çocuklara göre bakış açısı gelişiminde 4 ile 7 yaş arası gelişimsel gecikme olabileceğini göstermişlerdir. Her iki araştırma da incelendiğinde bakış açısı gelişimi ve

Zihin Kuramı becerilerinin gelişiminde olağan gelişim gösteren çocuklar ile görme yetersizliğine sahip çocukların gelişim özelliklerinde farklılıklar olduğu sonucuna ulaşılabilmektedir. Nitekim McAlpine ve Moore (1995) yaptıkları bir araştırmada Birinci- Derece Yanlış Kanı Atfı becerilerinin görme yetersizliğinden etkilenen çocuklar, ancak 11 yaşına ulaştıklarında %100 düzeyinde tamamlayabildiği sonucuna ulaşmışlardır.

### **2.1.3.3. İkinci Derece Yanlış Kanı Atfı Becerilerinin Gelişimi**

Zihin Kuramı becerileri dört yaş ile kazanılmaya başlar ve Birinci-Derece Yanlış Kanı Atfı becerileri bu yaş diliminde gelişir fakat çocuk altı yaşına girdiğinde Zihin Kuramı becerilerinin gelişimi durmaz. Altı yaşından sonraki yaşlarında da gelişim devam eder ve çocuklar diğer kişilerin düşünce ve kanılarına ilişkin durumları anlamlandırmaya başlarlar (Baron-Cohen, 1989). Çocuklar yaşlarının büyümesi ile içinde buldukları çevrelerde değişiklikler yaşarlar ve buna bağlı olarak yeni yaşantılara maruz kalırlar. Tekin, (2010) okul çağındaki çocukların başkalarının davranışlarının gerçek niyetleri yansıtmayabileceğini öğreneceklerini belirtmektedir. 6 yaş civarı ve sonrasında çocuklar diğer bireylerin hem farklı istekleri ya da duyguları olabileceğini aynı zamanda da farklı bakış açıları olabileceğini anlamaya başlarlar. Çocuklar 6-8 yaş civarına ulaştığında İkinci- Derece Yanlış Kanı Atfı becerileri konusunda başarılı olabilirler (Baron-Cohen, 2000).

Hughes ve Leekam (2004), okul çağı çocuklarının başkalarının duygu ve düşüncelerini anlama konusunda becerilerinin arttığını ve bu sayede de akranları ile olan ilişkilerinin pozitif yönde etkilediğini vurgulamaktadır. Okul çağındaki çocukların başkaları ile iletişimleri sırasında kullanılan sözcüklerin farklı anlamalarda kullanılabileceğini, beyaz yalanları, imaları ve benzetmeleri anlayabilecek Zihin Kuramında üst becerileri kazandıkları görülür (Lantz, 2002). Zihin Kuramı becerilerinin bireyin ergenlik döneminde de gelişimine devam ettiği fakat bireysel farklılıklar gösterebildiği gözlenmektedir (Dumontheil ve diğerlerinden aktaran Erdem, 2011).

#### 2.1.4. Zihin Kuramı Becerilerinin Gelişimini Etkileyen Olası Faktörler

Alanyazında yapılan birçok araştırmalarda bireylerin Zihin Kuramı becerilerini farklı değişkenler ile gelişim süreçleri incelenmiştir. Zihin Kuramı becerileri ile ilişkileri araştırılan en yaygın alanlardan bazıları; sosyal beceriler arasındaki ilişki (Carpendale ve

Lewis, 2004; Garfield, Peterson ve Perry, 2001; Hughes ve Leekam, 2004; Repacholi ve diğerleri, 2003; Wellman, 1990), bireyin herhangi bir yetersizlikten etkilenmiş olma durumu (Baron-Cohen ve diğerleri, 1986; Baron-Cohen ve diğerleri, 1985; Brambring ve Asbrock, 2010; Green ve diğerleri, 2004; Frith, 2003; Peterson ve diğerleri, 2000; Peterson ve diğerleri, 2005; Peterson ve Siegal, 1995; Roch- Levecq, 2000), bireyin herhangi bir ruhsal rahatsızlıktan etkilenme durumu (Irani ve diğerleri, 2006; Pinkham ve diğerleri, 2003), İletişim becerileri ile arasındaki ilişki (Carlson, Moses ve Claxton, 2004; Cutting ve Dunn, 1999; Perner, Lang ve Kloo, 2002), çocukların aile yapıları ve aile tutumları (Astington ve Edward, 2010; Cutting ve Dunn, 1999; Feldman, 2003), kültürel farklılıkların etkisi (Peterson, Wellman ve Liu, 2006; Wellman ve Liu, 2004) ve bireylerin kardeş sayısıdır (Jenkins ve diğerleri, 2003; Perner, Ruffman ve Leekam, 1994). Zihin Kuramı becerileri olağan gelişim gösteren bireylerde yaşla birlikte gelişim göstermektedir (Wellman ve Liu, 2004). Zihin Kuramı becerilerinin kazanımı yaşla ilgili olduğu kadar bireyin yakın çevresi ile ilişkilerinde etkili olmaktadır. Bireyin yaşadığı çevre sosyal etkileşim açısından zengin bir ortam sağladığında uyaran yoksunluğu yaşayan çocuklara oranla daha hızlı gelişim göstermektedir (Hughes ve Leekam, 2004). Carpendale ve Lewis (2004), çocukların sosyal etkileşimlerinin başkalarının zihinsel durumlarını ve bakış açılarını anlamada ne kadar etkili olabildiğine yönelik yapmış olduğu araştırma sonucunda Zihin Kuramı becerileri ile sosyal becerilerin arasında bağlantı olduğu vurgulanmıştır.

Alanyazında Zihin Kuramı becerilerinin gelişimine yönelik yapılan araştırmalar incelendiğinde, bu becerilerin gelişimini etkileyen bir diğer faktör olarak da bireyin bir yetersizlikten etkilenmiş olma durumu belirtilmektedir. Zihin Kuramı becerilerinin gelişimine OSB'li bireylerde (Baron-Choen ve diğerleri, 1985, 1986; Frith, 2003) yapılan araştırmalar, OSB'li bireylerin sosyal ve iletişim becerilerinde sergiledikleri gecikmeler ile Zihin Kuramı becerilerinin ediniminde gösterilen gecikmelerin ilişkili

olduğu sonucunu ortaya koymaktadır. Minter ve diğerleri, (1998) ve Peterson ve diğerleri (2000) gibi araştırmacıların yaptığı olduğu araştırmalarda ise görme yetersizliğinden etkilenen bireylerin doğal ortamlarında yeterince görsel bilgi alışını sağlayamamaları ve Zihin Kuramı becerileri kazanımının yeterince desteklenmediği durumlarda Zihin Kuramı becerilerinde gecikmeler olduğunu belirtmektedir. Diğer yetersizlik alanları ile yapılan araştırmalar, çevresi ile etkileşime geçmesini sınırlandıran bir yetersizlikten etkilenmiş olma durumu ve zihinsel süreçlerinde çevreden bilgi edinme ve/veya edinilen bilgiyi işleme davranışa dönüştürme süreçlerinde yaşadıkları problemlerin Zihin Kuramı becerilerinin kazanılmasında gecikmelere neden olduğunu göstermektedir (Baron-Choen ve diğerleri, 1986; Howley ve Howe, 2004; Falkman ve diğerleri, 2005; Giaouri ve diğerleri, 2010; Peterson ve diğerleri, 2000).

Zihin Kuramı becerilerinin kazanımında bireyin özellikle erken çocukluk döneminde aile ve yakın çevre tarafından uyaranlarla ve yaşantılarla desteklenmesi Zihin Kuramı becerilerinin kazanımına yönelik büyük önem taşımaktadır (Feldman, 2003). Çocukların dil becerilerinin gelişiminive bunun sonucu olarak da Zihin Kuramı becerilerin gelişiminde annenin eğitim durumu doğrudan ilişkilidir (Cutting ve Dunn, 1999; Jenkins ve Astington, 1996). Flavell (1999), ailelerin kültürel farklılıklara dayalı olarak çocuk yetiştirme biçimleri Zihin Kuramı becerilerini etkilediğini ifade etmektedir. Diğer yandan, Zihin Kuramı becerilerinin gelişimine ailelerin tutumları, içinde buldukları kültür özelliklerinin etkisini inceleyen araştırma sonuçları farklılıklar gösterebilmektedir. Örneğin, Yağmurlu, Sanson ve Köymen (2005) yapmış oldukları bir araştırmada Avustralyalı ve Türk çocuklar ile bu çocukların aileleri ile çalışmışlardır. Her iki grubun Zihin Kuramı becerileri değerlendirilmiş ve araştırma sonucunda çocukların Zihin Kuramı becerilerinde benzer gelişim sürecine sahip oldukları sonucuna ulaşmıştır. Araştırmacılara göre sosyo-ekonomik düzey bakımından düşük gelire sahip ailelerin ve eğitim seviyesi düşük anne-babanın çocuklarına sundukları yaşantılarının sınırlı olması nedeniyle çocukların Zihin Kuramı becerilerini edinmelerinde sorunlar yaşamaktadırlar (Anderson, Sommerfelt, Sonnander ve Ahlsten, 1996).

Alanyazında Zihin Kuramı araştırmalarında zihin kuramına etki ettiği düşünölen bir diğer etken de kardeş sayısı olarak görölmektedir. Kardeşi olan çocukların kardeşi

olmayan çocuklara oranla karşısındaki kişilerin ve kendi zihin durumlarını gösteren daha fazla kullandıkları gösterilmiştir (Jenkins, Turrell, Kogushi, Lollis ve Ross, 2003). Çok kardeşe sahip olma durumunda bireyler arası etkileşim ve iletişim sıklığı şiddeti arttığından ve farklı istek ve fikirlerin ortaya çıkma durumu sık sık yaşandığından bireylerde başkalarının düşünce ve isteklerini anlama daha hızlı gelişeceğinden Zihin Kuramı becerilerinde gelişim diğer bireylere oranla daha hızlı olmaktadır (Dunn, Slomkowski ve Youngblade' den aktaran Gözün-Kahraman, 2012). Çocukların kardeşlerinin fazla olduğu durumlarda çocuklar, diğer kişilerin düşünce, istek ve kanıları ile ilgili daha fazla iletişim kurmak zorunda kalmaktadırlar (Jenkins ve Astington, 1996). Perner, Ruffman ve Leekam' a (1994) göre bir çocuğun Zihin Kuramı becerilerindeki performansı, çocuğun kardeş sayısı ne kadar fazla olursa o kadar iyi sonuçlar vermektedir.

#### **2.1.5. Zihin Kuramı Becerileri**

Çocukluk yıllarından itibaren gelişmeye başlayan ZK becerileri dört-beş yaş civarlarında kendini göstermeye başlar. Bu yaşlarda çocuklar, insanların niyetlerinin olabileceğini ve amaçlar doğrultusunda belli davranışlar sergilediklerini öğrenmektedir. Yaşla paralel olarak ZK becerileri de basitten karmaşığa doğru gelişim gösterir. Bu sebeple ZK becerileri gelişimsel olarak artan bir şekilde, daha karmaşık ve yüksek düzey işlevler içinde derecelendirilmektedir (Moran, 2013).

##### **2.1.5.1. Birinci Derece Zihin Kuramı Yeteneği**

ZK kavramının en basit yeteneğidir; bir inancın başka insanlara atfedebilme becerisidir. Başka bir ifadeyle, diğer insanların bireyin kendisinden farklı olarak başka inançlara sahip olabileceğinin farkında olma halidir.

##### **2.1.5.2. İkinci Derece Zihin Kuramı Yeteneği**

Üçüncü bir kişinin ne düşündüğü hakkında ikinci bir kişinin çıkarımda bulunabilme becerisidir; örneğin, B kişinin C kişisine bulunduğu bir davranış sonucu, A kişinin C kişinin ne düşündüğünü çıkarımlaması halidir.



### **2.1.5.3. Metafor Kavrama**

Bir anlatımda kelimenin sözlük anlamının yanı sıra kelimenin örtük anlamının vermek istediği mesajı anlayabilme becerisidir. Metaforu mentalize etmek için içinde bulunulan durumun farkına varılmasının yanı sıra metaforu yapan kişinin duruma ilişkin duygu-durumunun da fark edilmesi gerekmektedir.

### **2.1.5.4. İroni Kavrama**

Kelime anlamı olarak ironi, söylenen sözü ya da yapılmış olan eylemi, ciddi görüntüsü altında, karşıt eylem veya söylenceyi, çelişki noktasına çekmeyi hedeflemektedir (Monetta ve ark., 2009). Başka bir deyişle yapılan ironiyi kavrayabilmek için, dolaylı sözel ifadelerin altında yatan gerçek niyetleri kavrayabilme becerisi gerekmektedir.

### **2.1.5.5. Faux Pas (Pot Kırma, Gaf yapma)**

Faux Pas (pot kırma), ZK kavramının en komplike yeteneği olarak kabul edilmektedir. Faux pas durumu, bir kişinin söylemesi uygun olmayan bir şeyi bilmeden ya da farkında olmadan söylemesi halinde ortaya çıkar. Faux pas'ın fark edilmesi halinde iki unsurun beraber değerlendirilmesi uygundur: birincisi, sözü söyleyen kişinin söylediği şeyi söylememesi gerektiğini bilmediğini belirtmesiyle yaşadığı ruhsal durumdur. İkinci unsur ise, gaf yapılan kişinin -ve olaya şahit olan diğer kişilerin) incinmesi ya da üzülmesi sonucu ortaya çıkan duygusal etkinin farkına varma (Thiebaut, 2016). Özetle, faux pas'ın farkına varmak için hem bilişsel bileşeni (sözü söyleyen kişinin söylediği şeyi söylememesi gerektiğini bilmediğini anlama) hem de affektif bileşeni (gaf yapılan kişinin incinmesi ya da üzülmesi sonucu ortaya çıkan duygusal etkinin farkına vararak empati yapabilme) birleştirmek gerekmektedir (Bach ve ark. 2000; Stone ve ark. 1998; Gallagher ve Frith, 2003).

## **2.2. Duygusal Şemalar**

Şema kavramı bir terim olarak yapı, iskelet taslak anlamında olmakla beraber birbirinden farklı alanlarda kullanılmaktadır. Psikoloji ve psikoterapi literatürü

açısından bakıldığında ise şema; insanın hayat deneyimlerinin anlam kazanması için genel olarak düzenlenen bir prensip şeklinde düşünülmektedir (Young, Klosko ve Weishhar, 2013).

Piaget, çocuk ve ergenlerin güncel deneyimlerini düzenleme ve onlardan anlam çıkarmada şemaları nasıl kullandıklarıyla özellikle ilgilenmiştir. Piaget (1954)'e göre çocuklar dünyaya uyum sağlarken örgütlenme ve uyumsuzluğu içeren iki önemli bilişsel aktiviteyi kullanarak dünyayı anlamalarını sağlayan şemaların oluşmasını sağlar. Özümseme yeni bilginin var olan bilgiye katılmasıdır ve burada şema değişikliğe uğramaz. Uyum sağlama ise bir şemayı yeni bilgiye uydurmadır ve burada mevcut şema değişikliğe uğrar. Buna göre Piaget şemayı bilgiyi düzenleme ve yorumlamada yararlı olan zihinsel kavram ve çerçeve olarak tanımlamıştır (Santrock, 2014). Beck (1967), biliş ve duygular arasındaki sistematik etkileşim olarak şema teorisini öne sürmüştür ve şemaların temel amacının bireyin deneyimlerini anlamlı olarak kategorize edip yorumlayabilmek olduğunu söylemiştir. Genel anlamda bakıldığında ise şemalar bilgiyi yapılandırma, anlamlandırma ve davranışlara rehberlik yapmakla yükümlüdür (Thimm, 2010).

Şemaların kliniksel yöntemde kullanımında danışanın uyumsuz şemalarını güçsüzleştirip, yeni ve daha uyumlu şemalar inşa etmek bulunmaktadır. Psikolojik açıdan sağlıklı bir birey belirtilen çekirdek duygusal ihtiyaçlarını uyumlu şekilde giderebilmekte olduğu için; şema terapinin amacı hastaların çekirdek duygusal ihtiyaçlarının giderebilmeleri için uyumlu yollar bulmalarına destek olmaktır. (Young, Klosko ve Weishhar, 2013).

Gelişimsel açıdan her çocuğun ve ergenin hayata ve olaylara bakış açısı yetişkinlik döneminde birbirinden farklı olabilmektedir. Bunun nedenine bakıldığında; gelişimin erken dönemindeki deneyimler ve sahip olunan çocukluk ortamı bireylerin hayatı algılamasında kılavuz işlevine sahip şemalar önemli bir yere sahiptir (Young, Klosko ve Weishhar, 2013). Çocuklar ve ergenler dünyalarını aktif olarak kurarken, şemalarını kullanırlar (Santrock,2013).

Erken çocukluk ve ergenlik döneminde şekillenen ve olumlu-olumsuz ya da uyumlu- uyumsuz olabilen şemalar; bireyin etrafındaki gerçekliğe dayalı temsillerdir

(Young, Klosko ve Weishhar, 2013). Şemalardaki bilgiler bireyin hatırladıklarıyla ilgili olarak yapılan çıkarımlarda da yol gösterici olabilmektedir (Goldstein, 2013). Her çocuğun güvenli bağlanma, özerklik, kimlik duygusu, ihtiyaçlarını açıkça ortaya koyabilme, gerçekçi sınırlar ve öz- kontrol gibi karşılanmasını beklediği psikolojik çekirdek gereksinimler vardır (Young, 1999). Bu gereksinimler evrensel olarak şu şekilde genelleştirilebilmektedir (Young, Klosko ve Weishhar, 2013):

**Tablo 1. Young'a (1999) Göre Çocukların Evrensel Gereksinimleri**

1. Başkalarına güvenli bağlanma
2. Özerklik, yetenek, olumlu kimlik algısı
3. İhtiyaç ve duyguları ifade özgürlüğü
4. Kendiliğindenlik ve rol yapma
5. Akılcı sınırlar ve özdenetim

Young'a göre erken dönem uyumsuz şemalar belirtilen temel çocukluk gereksinimlerinin giderilmemesinin, kalıtsal mizacın ve erken dönem etkileşiminden ortaya çıkar. Şemalar çocukluk sürecinden gelen anılar, fiziksel uyarımlar, duygular ve bilişlerden oluşur ve bireyin yaşamı boyunca tekrarlayıp daha da karmaşıklaşır. Yetişkinlikte, kuvvetli bir şekilde varlığını sürdürüp birey farkında olmasa da uyum bozucu şemalar işlev bozucu ve kısıtlayıcıdır (Young, Klosko ve Weishhar, 2013). Bu gereksinimler sürekli engellendiği ve ihtiyaç kadarıyla karşılanmadığı zaman yıkıcı

duygusal ve bilişsel örüntüler olan erken dönem uyumsuz şemalar gelişir (Young, Klosko ve Weishhar, 2013). Örneğin; Young ve arkadaşları (2013) erken dönem uyumsuz şemaların çeşitliliğini değerlendirmek için geliştirdiği ankette; şemalar bireyin kendisi hakkındaki koşulsuz inançlar (“Ben sevilmeye değer ve önemli biri değilim” olduğu gibi, koşullu inançlara da (“Eğer kendi ihtiyaçlarımı görmezden gelir başkalarını mutlu ve memnun edersem o zaman sevilmeye değer olurum.”) yer verilmiştir.

**Tablo 2. Young, Klosko, ve Weishhar, 2013’e göre şema alanları ile ilişkili erken dönem uyumsuz şemalar**

Şema Alanları	Şema Boyutları
Ayrılma ve Reddedilme	1. Terk edilme /İstikrarsızlık 2. Güvensizlik/ Kötüye kullanılma 3. Duygusal Yoksunluk 4. Kusurluluk/Utanc 5. Sosyal İzolasyon
Zedelenmiş Özerklik ve Performans	6. Bağımlılık/Yetersizlik 7. Zarar Görme veya Hastalanmaya Karşı Dayanıksızlık 8. İç içe Geçme/Gelişmemiş Benlik 9. Başarısızlık
Zedelenmiş Sınır	10. Hak Görme/Büyüklenmecilik 11. Yetersiz Öz Denetim/Öz Disiplin
Başkalarına Yönelimlilik	12. Boyun Eğicilik 13. Kendini Feda 14. Onay Arayıcılık/Kabul Arayıcılık
Aşırı Tetikte Olma ve Baskılama/Ketlenme	15. Olumsuzluk/Karamsarlık 16. Duygusal Baskılama/Ketleme 17. Yüksek Standartlar/Aşırı Eleştiricilik 18. Cezalandırıcılık/Acımasızlık

a. Ayrılma ve Reddedilme

1. Terk edilme ve istikrarsızlık (örn: kişinin duygusal destek ve bağlantılılığının sona ereceği duygusu)

2. Güvensizlik/kötüye kullanılma (başka insanların kendisine zarar vereceği veya zaaflarından faydalanacağı beklentisi.)
3. Duygusal yoksunluk (bireyin duygusal destek arzusunun başka insanlar tarafından karşılanamayacağı beklentisi.)
4. Kusurluluk/utanç (kişinin kusurlu kötü istenmeyen olduğuna dair duygusu)
5. Sosyal izolasyon/yabancılaşıma (diğer insanlardan izole ve hiçbir yere ait olmadığı duygusudur)
6. Bağımlılık/yetersizlik (başka insanların yardımı olmadan günlük sorumluluklarını yapamayacağı inancı)
7. Zarar görme ve hastalıklar karşısında dayanıksız olma (felaket olacağı ve korunamayacağı inancı)
8. Yapışıklılık/gelişmemiş benlik (diğerlerinden ayrı yaşam sürdüremeyecek kadar duygusal ilgi ve yakınlık düşüncesi)
9. Başarısızlık ( kaçınılmayacak derecede başarısız olacağı düşüncesi)
- b. Zedelenmiş sınırlar
10. Büyüklenmecilik/Hak görme (bireyin başkalarından üstün olduğu ve özel haklara sahip olduğu inancı)
11. Yetersiz öz-denetim/Öz-disiplin (bireyin amacına ulaşmak için herhangi bir engeli tolere etme konusunda yetersiz olması)
- c. Başkalarına yönelimlilik
12. Boyun eğicilik (duygularını aşırı kontrol altına almasından dolayı kontrolün başkalarına aşırı teslimiyeti)
13. Kendini ( kişinin diğerlerine yardım etmesi için aşırı fedakarlıkta bulunması gerektiği inancı)
14. Onay arayıcılık/tanınma arayıcılık (başkalarından onay almaya aşırı önem verme)
- d. Aşırı tetikte olma ve baskılama/ketleme
15. Olumsuzluk/karamsarlık (bir durumun olumsuz yönlerine ömür boyu odaklanma durumu)
16. Duygusal baskılama/ketleme (kişinin duygularını bastırması gerektiği inancı)

17. Yüksek standartlar/aşırı eleştiricilik( gerçekte uyumsuz şekilde yüksek standartta olma gerekliliği inancı)

18. Cezalandırıcılık/acımasızlık

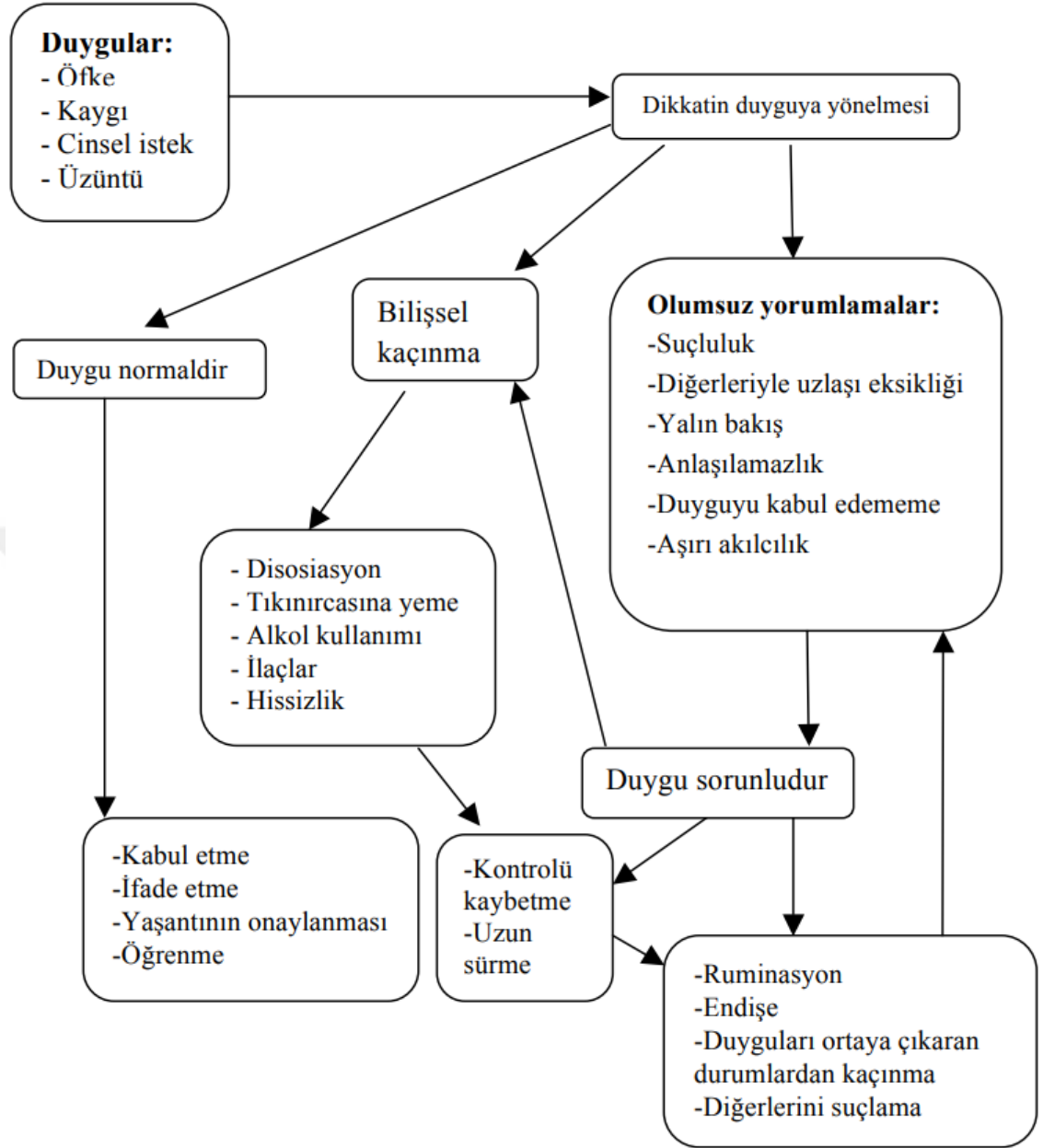
Bilişsel terapistler; şemaları erken çocukluk şemaları olarak da bilinen çekirdek inançlar şeklinde adlandırırken; bu çekirdek inançların uzun süreli psikiyatrik problemlerin (kişilik problemleri, depresyon gibi..) oluşumunda ve yönetiminde rol aldığı çıkarımında da bulunmaktadır. Young (1990) özellikle zehirli çocukluk deneyimleriyle oluşan şemalar olmak üzere birçok şemanın; kişilik bozuklukları ile Eksen I bozukluklarının temelini oluşturabileceğini söylemektedir (Young, Klosko ve Weishhar, 2013).

Bütün bireyler kaygı, korku, öfke, gıpta etmek, üzüntü, pişmanlık gibi farklı durumdaki duyguları yaşarlar ve bu duyguları yaşantısında deneyimlememiş kimse yoktur. Bazı görüşler her bir duygunun orijinal şeklinin farklı insanlarda aynı şekilde olduğunu ama bu duygunun dışı vurumunun toplumlar arasında ve farklı kültür ortamlarında değişebildiğini söylemektedirler (Young, Klosko ve Weishhar, 2013). Bununla beraber; Leahy (2010) duyguların bir süreç olduğunu ve tek başına bir şeyin duygu deneyimlemesine neden olmayacağını söylemektedir. Örneğin; kaygı duygusunu deneyimlemek içerisinde, değerlendirme, niyet, hissetmek ve fiziksel bir davranışı içerir. Wells ve arkadaşlarının ortaya koyduğu üst bilişsel işleme modelinin geliştiren Leahy; birçok hastalığın özünde bireyin duygularının yer aldığına inanılan duygusal şema modelinde; duygu değerlendirmeleri, fiziksel belirtiler, motor davranışlar ve kişiler arası ilişkileri de içeren; bir duyguya yanıt olarak kullanılan yaklaşımlar, planlar ve stratejiler duygusal şema terimi altında açıklamaktadır (Leahy, 2007; Yavuz, Türkçapar, Demirel ve Karadere,2011). Duygusal şemalar; duyguyu tanımlama ve etiketleme, duyguyu abartma ya da indirgemeye yönelme, problem çözme stratejileri, başkalarının bilişsel çarpıtmalarını tanımlamak veya yıkmak gibi yollarla bireyin duygusal şemaları deneyimlediği duyguyu normalleştirme ya da patolojikleştirme, duyguyu alıngılayıp şekillendirme ve bir sonraki iletişim için gerekli veriyi toplama gibi görevleri sağlarlar (Leahy, 2002).

Şemaların şekillenmesinde olumsuz çocukluk deneyimleri duygusal mizaçla da etkileşim içindedir. Farklı mizaç türleri, çocukların benzer yaşam koşullarından farklı

şekilde etkilenmesine sebebiyet verebilmektedir. Örneğin; aşırı duygusal mizaca sahip olan bir çocuk, normal bir ortamda yaşamış olsa bile aile geçmişinde belli bir gerekçe olmadan psikopatoloji üretebilmektedir (Young, Klosko ve Weishhar, 2013). Buna ek olarak; duygusal zeka gelişiminin düzeyleri işlevsiz düşünmeye eğilimi etkileyebildiği ve bu süreçte işlevsiz bilişsel şemalar oluşabildiği de görülebilmektedir (Dimitriu ve Negrescu, 2015).

Leahy (2009) duygusal şemaların teorik modelini öne sürmüş; “Duygusal Şema Modeli” her bireyin duygulara dair birbirinden farklı şemaları olduğundan dolayı bu duyguları anlamlandırmada da farklılıklar oluşabileceğini vurgular. Duygularla baş etmede sağlıklı baş etme yöntemleri ve sağlıklı baş etme yöntemleri olmak üzere farklı stiller tanımlanmıştır. Bu stillere göre eğer birey kaygı ve öfke gibi duygular olumsuz bir duygu olarak atfediliyorsa bireyde suçluluk, utanma, yalnızlık, ulaşılmazlık ya da reddetme davranışları ortaya çıkabilir; aşırı düşünme, başkalarını veya kendini suçlama, bastırma ve görmezden gelme gibi sağlıklı baş etme yöntemlerine başvurabilir. Bununla birlikte eğer birey duyguların her birini barındırmanın doğal ve normal olduğunu düşünüp bu duyguları tanımlarsa; kabul etme, dışa vurma, uyarılma ve duygusal durumları öğrenmeye çalışabilir. Klinik tedavi sürecinde bireyin erken dönem uyumsuz duygusal şemaları bulunup sağlıklı duygusal şemalar yaratılır zamanla zararlı duygusal şemanın reddedilip daha sağlıklı olan seçimlere yönelmesi amaçlanır.



**Şekil 1. Leahy (2009) Duygusal Şema Modeli**

Duygusal şemalar, duyguların nasıl yaşandığını ve istenmeyen bir duygu ortaya çıktığı zaman kişinin bu duyguyu uygun bir biçimde yönetmek için sahip olduğu inanç potansiyelini gösterir. Şekil 1’de görüldüğü gibi negatif şemaların veya düşüncelerin ve olumsuz içerik için anı ve seçici dikkatin aktive olması ilk hazırlayıcı etkindir. Örneğin; öfke gibi bir duygunun aktive olduğunu varsayalım. İlk adım duyguya teşebbüs etmedir yani duyguyu etiketlemedir: öfke, depresiflik gibi... Bu kısımda duyguyu normalleştirme ya da patolojileştirme olmak üzere iki ayrı yol vardır. Eğer birey



öfkelerini normalleştirirse; kişi çabucak kabul etme, dışa vurma, geçerliliğini deneyimleme ya da deneyimden bir şeyler öğrenmeye geçebilir. Eğer birey duygularını patolojik hale getirirse; o duygunun kendi için rahatsız edici olduğunu fark eder ve bilişsel kaçınmayı seçip, ayrışma süreci, tıkmak, içmek ya da duygusal hissizlikle sonuçlanabilir. Çünkü duygu uygun deneyimlenmediği gibi hatta birey duygularının kontrolünün kaybettiğini hissedebilir. Bu bazı durumlarda tekrar tekrar düşünme ya da kaygı, problem durumlarından kaçınma hatta başkalarını suçlamayla sonuçlanır. Bunun sonucu ise suçlama gibi başkalarından farklı olarak ortaya çıkabilen; duyguların olumsuz yorumlanmasıdır (Leahy, 2002). Her birey kendi duyguları hakkında duygular hakkında farklı şemalara sahip olduğu gibi; bu şemalar daha önce hoş olmayan duyguların yükselmesiyle uygun olduğuna inandığı planları yansıtır.

İnsanların inançları ve onların kökleşmiş bilişsel şemaları duygusal işlevi ve duygusal zeka tarafından ciddi biçimde etkilenir. Ciddi bilişsel şema işlev bozuklukları insanların depresif, kaygılı ya da kızgın hissetmesine ve kendini savunucu davranışlarda bulunmasına neden olabilmektedir. Hastalar için birçok sorunlu deneyimlerin bir tanesi olumsuz duygular tarafından boğulduğunu deneyimlemesidir. Bunun sonucunda da bazı kişiler problemleri baş etme yöntemleri geliştirebilirler (Dimitriu ve Negrescu, 2015). Örneğin; ruminasyon, sadece OKB değil diğer birçok klinik bozukluklarda olduğu gibi duygulara karşı hassasiyet, zayıflık ve duyguları kabul etmedeki zorluk şemalarından ötürü bir baş etme yöntemi olarak kullanılabilir (Ulusoy, Yavuz, Kara ve Karadere, 2015).

**Tablo 3. Leahy(2002)'ye göre Leahy Duygusal Şema Ölçeği Kategorileri**

Kontrol edilemezlik
Duygulara karşı zayıflık
Anlaşılabilirlik
Duygulardan kaçınma
Akılcılık
Hisleri kabullenme
Ruminasyon
Farklılık
Duyguları inkar
Süreklilik
Onaylanma
Uzlaş
Duyguları zararlı görme
Suçluluk

Kaynak: (Yavuz, Türkçapar, Demirel ve Karadere, 2011)

Leahy'e göre duygusal şemalar 14 boyutta kategorize edilebilir. Leahy Duygusal Şema Ölçeği de bu boyutlara göre oluşturulmuştur. Tablo 13 'te yer verildiği gibi suçluluk, duyguları zararlı görme, uzlaş, onaylama, süreklilik, duyguları inkar, farklılık, ruminasyon, hisleri kabullenme, akılcılık, duygulardan kaçınma, anlaşılabilirlik, duygulara karşı zayıflık ve kontrol edilemezlik olmak üzere on dört kategoriden oluşmaktadır.

Bir terapi yöntemi olarak, bilişsel davranışçı terapi yönteminin alt başlığı olarak sayılan duygusal şema terapi; bireyin duygularını tanımlaması, adlandırması, değişiklikler yapabilmesine yardımcı olunarak duyguları yorumlamalarında, yargılamalarında, yönetiminde, daha verimli bir yaşam ve sosyal ilişkiler deneyimlemelerine yardımcı olur (Kolyaie, Badri, Bahrami ve Hosseini, 2016). Son yıllarda yapılan araştırmalardan birinde; travma sonrası stres bozukluğu yaşayan kişilerde duygusal şema terapisinin etkililiğini araştıran bir çalışmada terapi sonrasında bireylerin olumsuz duygusal şema puanlarında azalma, olumlu duygusal şema puanlarında artış olmuştur. Uyumlu bilişsel duygusal düzenleme stratejilerinde artış, uyumsuz duygusal düzenleme stratejilerinde ise azalma görülmüştür. (Naderi, Moradi, Hasani ve Noohi, 2015). Duygusal şema terapi uygulanan lise öğrencilerinde depresyon belirtilerinin azaldığını; yalnızlık, ilgisizlik, olumsuz tutumlar ve keder seviyelerinde azalma tespit edilmiştir (Kolyaie, Badri, Bahrami ve Hosseini, 2016).

Psikolojik bozukluklar duygu düzenlemenin uyumsuz stratejileri olarak görülebilir. Bu stratejiler ruminasyon, kaygı, tıkanırcasına beslenme, baskılama ve kaçınmanın diğer deneyimlenen şekilleri duygunun işlevsel olmayan öngörüsü şeklindedir. (Leahy, 2012) Birçok olumsuz duygusal şemalar hem fiziksel hem de bilişsel boyutlarda kaygıyı yükselttiği de görülebilmektedir. Bununla beraber bu olumsuz duyguların ne zaman biteceğini bilemeyen ve kontrol dışı olduğuna inanan yani düşük psikolojik esnekliği olan kişilerde tehlike şemasını yansıttığı ya da daha önceki bir duygusal deneyimi ortaya çıkarmayı tehdit edebilmektedir (Tirch, Leahy, Silberstein ve Melwani, 2012). Klinik ortamda duygusal şemalar üzerine çalışılırken bireyin duygularına erişiminde ve duygularını kullanma yöntemleri üzerine destek ve yardımcı olunup ve geçmişte oluşan örtük duygusal şemalar üzerinde çalışılmaktadır (Fıstıkcı, Keyvan, Erten, Duran ve Sungur, 2015).

## 3. YÖNTEM

### 3.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmada zihin kuramı ve duygusal şemalar arasındaki ilişkinin ortaya koyulması amaçlanmıştır. Bununla birlikte zihin kuramı ve duygusal şemaların sosyodemografik özelliklere göre değişimin incelenmesi araştırmanın bir diğer hedefidir.

### 3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Üsküdar Üniversitesi'nin çeşitli bölümlerde eğitim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırma örneklemini olarak ise evren içerisinde basit rastgele örnekleme tekniği ile 200 kişi seçilmiştir.

### 3.3. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada mevcut durumu tespit etme amaçlandığından tarama modeline başvurulmuştur. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan şey, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez (Karasar, 2016).

### 3.4. Araştırmanın Problemi ve Alt Problemleri

Araştırmanın ana problemi “Zihin kuramı ile duygusal şemalar arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” olarak belirlenmiştir. Araştırmanın alt problemleri ise aşağıda listelenmiştir:

1. Zihin kuramı sosyodemografik özelliklere göre farklılaşmakta mıdır?
2. Gözlerden zihin okuma sosyodemografik özelliklere göre farklılaşmakta mıdır?

3. Duygusal şemalar sosyodemografik özelliklere göre farklılaşmakta mıdır?

### **3.5. Veri Toplama Araçları**

Araştırma verilerinin toplanmasında anket formu kullanılmıştır. Kullanılan anket formu kişisel bilgiler formu, DEZKÖ, Gözlerden Zihin Okuma Testi ve Leahy Duygusal Şema Ölçeği olmak üzere 4 bölümden oluşmaktadır.

#### **3.5.1. Kişisel Bilgi Formu**

Araştırmacı tarafından hazırlanan formda beş madde yer almaktadır. Bu maddeler ile katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim seviyesi, çalışma durumu ve eğitim gördüğü bölüm bilgilerine ulaşılmıştır.

#### **3.5.2. Gözlerden Zihin Okuma Testi**

Baron-Cohen ve arkadaşları (1999, 2001) tarafından geliştirilen *Reading the Mind in the Eyes Test/ Gözlerden Zihin Okuma Testi*, sosyal biliş ile psikopatoloji arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmalarda sıklıkla kullanılmaktadır (Fertuck ve ark. 2009). RMET, Zihin kuramının önemli bir unsuru olan “zihin okuma” becerilerinin değerlendirdiği savunulmaktadır (Baron-Cohen ve ark. 2001). RMET’in Türkçe uyarlamasının güvenilir olduğu saptanmıştır. Katılımcıların eğitim düzeyi yanıt dağılımını etkileyen önemli bir değişkendir. RMET, 36 soruluk hali ile yetişkinlerde ZK ve duygu tanıma becerilerini değerlendirmede kullanılmaktadır.

#### **3.5.3. Dokuz Eylül Zihin Kuramı Ölçeği**

Dokuz Eylül Zihin Teorisi Ölçeği (DEZİTÖ), Değirmencioğlu (2008) tarafından geliştirilmiş ve geçerlik, güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Ölçek 5 resim ve 7 hikayeden oluşmaktadır. Hikaye görevlerinde, katılımcıların okunan hikayeyi dinleyerek ilgili soruya yanıt vermesi beklenmektedir. Resim görevlerinde ise, sırayla bir hikaye anlatan 1 - 2 - 3 şeklinde numaralandırılmış 3 resimden oluşmakta; katılımcıdan hikayeye uygun olacak şekilde gelecek olan 4. resmi, a ve b şeklinde sunulmuş iki resim arasından seçmesi istenmektedir. Ölçeğin geçerlik çalışmalarında,

DEZİTÖ puanlama sistemi, her bir doğru cevap için 1 puan ve her bir yanlış cevap için 0 puan şeklinde olduğundan, geçerlik değerlendirmesi için faktör analizi uygulanmamıştır. Ölçekte birinci derece yanlış inanç, ikinci derece yanlış inanç, Metafor, Empati ve Faux pas olmak üzere 5 faktörü bulunmaktadır. Ölçek geneline ilişkin iç tutarlılık katsayısı 0.67 ve test-tekrar test güvenilirliği ise 0.80'dir (Değirmencioğlu, 2008). Bu araştırma kapsamında ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı 0.73 olarak hesaplanmıştır.

#### **3.5.4. Leahy Duygusal Şema Ölçeği**

Robert L. Leahy tarafından geliştirilen ve orjinal adı "Leahy Emotional Schema Scale (LESS)" olan ölçeğin içeriğini, kişinin duyguları hakkındaki inançları ve duygularıyla nasıl başa çıktığını belirlemeye yönelik ifadeler oluşturur (Leahy, 2002). Ölçek her biri 2 ile 7 maddeden meydana gelen 14 alt boyut, toplam 50 maddeden oluşmaktadır. Her bir maddedeki ifade okunduktan sonra kişi, bunun kendisine ne kadar uyduğunu 1 (benim için hiç geçerli değil) ile 6 (benim için çok geçerli) arasındaki değerler üzerinden işaretler. Ölçekte, işlevsel olan ve olmayan tutumları ölçen alt boyutların birlikte bulunması nedeniyle, ölçeğin toplam puanı bulunmamakta, alt boyut toplam puanlaması ayrı ayrı dikkate alınmaktadır. Testin özgün formunun geçerlilik ve güvenilirliği; anksiyete bozukluğu ve depresyon tanılı yetişkin psikiyatrik populasyon üzerindeki çalışma ile gösterilirken, Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması Yavuz ve arkadaşları (2011) tarafından yapılmıştır. Mevcut araştırma kapsamında yapılan güvenilirlik analizin ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı 0.86 olarak hesaplanmıştır.

#### **3.6. Verilerin Analizi**

Araştırmada elde edilen verilerin analizinde IBM SPSS Statistics 24 programı kullanılmıştır. Hipotez testlerin uygulamasında normal dağılım varsayımları dikkate alınmış ve farklılıkların belirlenmesinde Mann Whitney U testi, Kruskal Wallis H Testi kullanılmıştır. Ölçekler arasındaki ilişki düzeylerini belirlemek için Spearman Korelasyon analizi uygulanmıştır.

## 4. BULGULAR

Bu bölümde araştırmaya katılan kişilerin sosyo-demografik özellikleri ve ölçek puanlarına ilişkin bulgular yer almaktadır.

### 4.1. Sosyo-Demografik Özellikler

Araştırmaya katılan kişilerin sosyo-demografik özelliklerine ilişkin istatistiksel veriler Tablo 4’te yer almaktadır.

**Tablo 4. Sosyo-Demografik Özellikler**

N=200		n	%
Cinsiyet	Kadın	100	50
	Erkek	100	50
Yaş	15-20 Yaş	46	23
	20-25 Yaş	113	57
	25-30 Yaş	24	12
	30-35 Yaş	15	8
	40-45 Yaş	1	1
	45 Yaş ve Üstü	1	1
Eğitim Durumu	Ön Lisans	55	28
	Lisans	115	58
	Yüksek Lisans	26	13
	Doktora	4	2
Çalışma Durumu	Evet	87	44
	Hayır	113	57

Araştırmaya katılan kişiler arasında 100 (%50) kadın ve 100 (%50) erkek araştırmaya katıldığı, 46 (%23) kişinin 15-20 yaş arasında, 113 (%57) kişinin 20-25 yaş arasında, 24 (%12) kişinin 25-30 yaş arasında, 15 (%8) kişinin 30-35 yaş arasında, 1 (%1) kişinin 40-45 yaş arasında, 1 (%1) kişinin 45 yaş ve üstünde olduğu gözlenmiştir.

Eğitim düzeylerine baktığımızda; 55 (%28) kişinin ön lisans mezunu olduğu, 115 (%58) kişinin lisans mezunu olduğu, 26 (%13) kişinin yüksek lisans mezunu olduğu ve 4 (%2) kişinin doktora mezunu olduğu gözlenmiştir.

Çalışma durumlarına baktığımızda ise 87 (%44) kişinin çalıştığı, 113 (%57) kişinin çalışmadığı gözlenmiştir.

#### 4.2. Gözlerden Zihin Okuma Test, Zihin Teorisi Ölçeği Ve Alt Boyut, Leahy Duygusal Şema Ölçeği Ve Alt Boyut Puanlarına Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler

Gözlerden zihin okuma test, zihin teorisi ölçek alt boyut, Leahy duygusal şema ölçeği ve alt boyut puanlarına yönelik Kolmogorov Smirnov normal dağılım testi uygulanmış olup,  $p < 0,05$  olduğundan puanların normal dağılım göstermediği gözlenmiştir.

**Tablo 5. Gözlerden Zihin Okuma Test, Zihin Teorisi Ölçek Alt Boyut, Leahy Duygusal Şema Ölçeği Ve Alt Boyut Puanlarına Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler**

N=200		Ort.	S. Sapma	Min	Max	p
Gözlerden Zihin Okuma Testi	Gözlerden Zihin Okuma	22,32	3,63	10	30	0,00
Zihin Teorisi Ölçeği	1. Derece Yanlış İnanç Boyutu	3,18	0,84	0	4	0,00
	2. Derece Yanlış İnanç Boyutu	1,77	0,83	0	3	0,00
	İroni Boyutu	2,33	0,72	0	3	0,00
	Empati Boyutu	3,61	1,00	1	5	0,00
	Metafor Boyutu	1,39	0,60	0	2	0,00
Leahy Duygusal Şema Ölçeği	Faux Pas Boyutu	0,66	0,48	0	1	0,00
	Kontrol Edilemezlik	22,92	4,03	11	32	0,00
	Duygulara Karşı Zayıflık	16,31	4,30	7	26	0,01
	Anlaşılabilirlik	11,29	3,83	3	18	0,00
	Duygulardan Kaçınma	16,63	3,53	5	25	0,00
	Akılcılık İsteği	14,53	4,05	4	24	0,00
	Hisleri Kabullenme	21,44	4,59	10	30	0,00
	Ruminasyon	14,68	4,51	4	24	0,00
	Farklılık	16,22	2,83	9	26	0,00
	Duyguları İnkâr	6,73	2,83	2	12	0,00
	Süreklilik	7,03	1,79	2	12	0,00
	Onaylanma	6,35	2,29	2	12	0,00
	Uzlaşma	5,16	2,47	2	12	0,00
	Duyguları Zararlı Olarak Görme	7,68	2,77	2	12	0,00
	Suçluluk	10,43	2,48	3	18	0,00

*p= Kolmogorov-Smirnov Test Sonucu*

Araştırmaya katılan kişilerin gözlerden zihin okuma puan ortalamasının 22,32 olduğu gözlenmiştir.



Zihin teorisi ölçek alt boyutlarına baktığımızda; 1.derece yanlış inanç boyut puan ortalamasının 3,18, 2.derece yanlış inanç boyut puan ortalamasının 1,77, ironi boyut puan ortalamasının 2,33, empati boyut puan ortalamasının 3,61, metafor boyut puan ortalamasının 1,39 ve faux pas boyut puan ortalamasının 0,66 olduğu gözlenmiştir.

Kontrol edilemezlik puan ortalamasının 22,92, duygulara karşı zayıflık puan ortalamasının 16,31, anlaşılabilirlik puan ortalamasının 11,29, duygulardan kaçınma puan ortalamasının 16,63, akılcılık isteği puan ortalamasının 14,53, hisleri kabullenme puan ortalamasının 21,44, ruminasyon puan ortalamasının 14,68, farklılık puan ortalamasının 16,22, duyguları inkar puan ortalamasının 6,73, süreklilik puan ortalamasının 7,03, onaylanma puan ortalamasının 6,35, uzlaşma puan ortalamasının 5,16, duyguları zararlı olarak görme puan ortalamasının 7,68, suçluluk puan ortalamasının 10,43 olduğu gözlenmiştir.

#### 4.3. Gözlerden Zihin Okuma Puanı İle Zihin Teorisi Ölçek Alt Boyut Puanları Arasındaki İlişki Durumu

Araştırmaya katılan kişilerin gözlerden zihin okuma puanları ile zihin teorisi ölçek alt boyut puanları arasındaki korelasyon analiz sonuçları aşağıda yer almaktadır.

**Tablo 6. Gözlerden Zihin Okuma Puanı İle Zihin Teorisi Ölçek Alt Boyut Puanları Arasındaki İlişki Durumu**

		Gözlerden Zihin Okuma	
Zihin Teorisi Ölçeği	1. Derece Yanlış İnanç Boyutu	r	0,04
	2. Derece Yanlış İnanç Boyutu	r	0,06
	İroni Boyutu	r	0,02
	Empati Boyutu	r	-0,04
	Metafor Boyutu	r	0,07
	Faux Pas Boyutu	r	-0,14*

\* $p < 0,05$

Gözlerden zihin okuma puanı ile 1.derece yanlış inanç boyut ( $r=0,04$ ), 2.derece yanlış inanç boyut ( $r=0,06$ ), ironi boyut ( $r=0,02$ ), empati boyut ( $r=-0,04$ ), metafor boyut ( $r=0,07$ ) puanları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.

Gözlerden zihin okuma puanı ile faux pas boyut puanı arasında ( $r=-0,14$ ) ters yönde, zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir.

#### 4.4. Cinsiyete Göre Gözlerden Zihin Okuma Puanı İle Zihin Teorisi Ölçek Alt Boyut Puanları Arasındaki İlişki Durumu

Araştırmaya katılan kişilerin cinsiyetlerine göre gözlerden zihin okuma puanları ile zihin teorisi ölçek alt boyut puanları arasındaki korelasyon analiz sonuçları aşağıda yer almaktadır.

**Tablo 7. Cinsiyete Göre Gözlerden Zihin Okuma Puanı İle Zihin Teorisi Ölçek Alt Boyut Puanları Arasındaki İlişki Durumu**

Zihin Teorisi Ölçeği	Cinsiyet		Gözlerden Zihin Okuma
1. Derece Yanlış İnanç Boyutu	Kadın	r	0,07
	Erkek	r	0,01
2. Derece Yanlış İnanç Boyutu	Kadın	r	0,04
	Erkek	r	0,02
İroni Boyutu	Kadın	r	-0,07
	Erkek	r	0,06
Empati Boyutu	Kadın	r	-0,05
	Erkek	r	-0,03
Metafor Boyutu	Kadın	r	0,11
	Erkek	r	0,03
Faux Pas Boyutu	Kadın	r	-0,10
	Erkek	r	-0,21*

\* $p<0,05$

Gözlerden zihin okuma puanı ile 1.derece yanlış inanç boyut puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.

Gözlerden zihin okuma puanı ile 2.derece yanlış inanç boyut puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.

Gözlerden zihin okuma puanı ile ironi boyut puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.

Gözlerden zihin okuma puanı ile empati boyut puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.

Gözlerden zihin okuma puanı ile metafor boyut puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.

Gözlerden zihin okuma puanı ile faux pas boyut puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında anlamlı bir ilişki olmadığı, erkekler arasında ( $r=-0,21$ ) ters yönde, zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir.

#### 4.5. Gözlerden Zihin Okuma Puanı İle Leahy Duygusal Şema Ölçek ve Alt Boyut Puanları Arasındaki İlişki Durumu

Araştırmaya katılan kişilerin gözlerden zihin okuma puanları ile Leahy duygusal şema ölçek ve alt boyut puanları arasındaki korelasyon analiz sonuçları aşağıda yer almaktadır.

**Tablo 8. Gözlerden Zihin Okuma Puanı İle Leahy Duygusal Şema Ölçek ve Alt Boyut Puanları Arasındaki İlişki Durumu**

		Gözlerden Zihin Okuma
Leahy Duygusal Şema Ölçeği	Kontrol Edilemezlik	r 0,05
	Duygulara Karşı Zayıflık	r 0,01
	Anlaşılabilirlik	r 0,08
	Duygulardan Kaçınma	r -0,15
	Akılcılık İsteği	r -0,03
	Hisleri Kabullenme	r 0,01
	Ruminasyon	r -0,08
	Farklılık	r -0,06
	Duyguları İnkâr	r 0,02
	Süreklilik	r -0,11
	Onaylanma	r 0,04
	Uzlaşma	r -0,09
	Duyguları Zararlı Olarak Görme	r 0,08
	Suçluluk	r -0,11*

\* $p<0,05$

Gözlerden zihin okuma puanı ile kontrol edilemezlik ( $r=0,05$ ), duygulara karşı zayıflık ( $r=0,01$ ), anlaşılabilirlik ( $r=0,08$ ), duygulardan kaçınma ( $r=-0,15$ ), akılcılık

isteği ( $r=-0,03$ ), hisleri kabullenme ( $r=0,01$ ), ruminasyon ( $r=-0,08$ ), farklılık, ( $r=-0,06$ ), duyguları inkâr ( $r=0,02$ ), süreklilik ( $r=-0,11$ ), onaylanma ( $r=0,04$ ), uzlaşısı ( $r=-0,09$ ), duyguları zararlı olarak görme ( $r=0,08$ ) puanları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir ( $p>0,05$ ).

Gözlerden zihin okuma puanı ile suçluluk ( $r=-0,11$ ) puanı arasında ters yönde, zayıf düzeyde anlamlı ilişki olduğu gözlenmiştir ( $p<0,05$ ).

#### **4.6. Cinsiyete Göre Gözlerden Zihin Okuma Puanı İle Leahy Duygusal Şema ve Alt Boyut Puanları Arasındaki İlişki Durumu**

Araştırmaya katılan kişilerin cinsiyetlerine göre gözlerden zihin okuma puanları ile Leahy duygusal şema ölçek ve alt boyut puanları arasındaki korelasyon analiz sonuçları aşağıda yer almaktadır.

**Tablo 9. Cinsiyete Göre Gözlerden Zihin Okuma Puanı İle Leahy Duygusal Şema Ölçek ve Alt Boyut Puanları Arasındaki İlişki Durumu**

Leahy Duygusal Şema Ölçeği	Cinsiyet		Gözlerden Zihin Okuma
Kontrol Edilemezlik	Kadın	r	0,17
	Erkek	r	-0,01
Duygulara Karşı Zayıflık	Kadın	r	0,04
	Erkek	r	-0,05
Anlaşılabilirlik	Kadın	r	0,12
	Erkek	r	0,03
Duygulardan Kaçınma	Kadın	r	-0,08
	Erkek	r	-0,23
Akılcılık İsteği	Kadın	r	-0,02
	Erkek	r	0,00
Hisleri Kabullenme	Kadın	r	-0,10
	Erkek	r	0,11
Ruminasyon	Kadın	r	-0,09
	Erkek	r	-0,03
Farklılık	Kadın	r	-0,09
	Erkek	r	0,01
Duyguları İnkâr	Kadın	r	0,14
	Erkek	r	-0,11
Süreklilik	Kadın	r	-0,18
	Erkek	r	0,00
Onaylanma	Kadın	r	-0,10
	Erkek	r	0,17
Uzlaşma	Kadın	r	-0,04
	Erkek	r	-0,12
Duyguları Zararlı Olarak Görme	Kadın	r	0,15
	Erkek	r	0,00
Suçluluk	Kadın	r	-0,03
	Erkek	r	-0,13*

\* $p < 0,05$

Gözlerden zihin okuma puanı ile kontrol edilemezlik puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.

Gözlerden zihin okuma puanı ile duygulara karşı zayıflık puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.

Gözlerden zihin okuma puanı ile anlaşılabilirlik puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.

Gözlerden zihin okuma puanı ile duygulardan kaçınma puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.

Gözlerden zihin okuma puanı ile akılcılık isteği puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.

Gözlerden zihin okuma puanı ile hisleri kabullenme puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.

Gözlerden zihin okuma puanı ile ruminasyon puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.

Gözlerden zihin okuma puanı ile farklılık puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.

Gözlerden zihin okuma puanı ile duyguları inkâr puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.

Gözlerden zihin okuma puanı ile süreklilik puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.

Gözlerden zihin okuma puanı ile onaylanma puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.

Gözlerden zihin okuma puanı ile uzlaşma puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.

Gözlerden zihin okuma puanı ile duyguları zararlı olarak görme puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.

Gözlerden zihin okuma puanı ile suçluluk puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında anlamlı bir ilişki olmadığı, erkekler arasında ( $r=-0,23$ ) ters yönde, zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir.

#### 4.7. Zihin Teorisi Ölçek Alt Boyut Puanları İle Leahy Duygusal Şema Ölçek ve Alt Boyut Puanları Arasındaki İlişki Durumu

Araştırmaya katılan kişilerin zihin teorisi ölçek alt boyut puanları ile Leahy duygusal şema ölçek ve alt boyut puanları arasındaki korelasyon analiz sonuçları aşağıda yer almaktadır.

**Tablo 10. Zihin Teorisi Ölçek Alt Boyut Puanları İle Leahy Duygusal Şema Ölçek ve Alt Boyut Puanları Arasındaki İlişki Durumu**

		Zihin Teorisi Ölçeği						
		1.	2.	İroni Boyutu	Empati Boyutu	Metafor Boyutu	Faux Pas Boyutu	
		Derece Yanlış İnanç Boyutu	Derece Yanlış İnanç Boyutu					
Leahy Duygusal Şema Ölçeği	Kontrol Edilemezlik	r	0,04	0,06	-0,07	0,12	-0,08	0,07
	Duygulara Karşı Zayıflık	r	-0,10	-0,13*	0,02	-0,09	-0,06	-0,03
	Anlaşılabilirlik	r	0,09	-0,02	0,12	0,06	0,01	-0,03
	Duygulardan Kaçınma	r	-0,06	-0,01	-0,03	0,04	-0,07	0,03
	Akılcılık İsteği	r	-0,09	-0,08	-0,07	0,14*	0,00	0,10
	Hisleri Kabullenme	r	0,13	0,10	0,05	0,08	-0,03	0,10
	Ruminasyon	r	0,04	-0,03	-0,06	-0,08	0,02	0,06
	Farklılık	r	-0,11	-0,05	-0,05	0,08	-0,02	0,01
	Duyguları İnkâr	r	0,00	0,02	-0,01	0,04	-0,05	0,01
	Süreklilik	r	0,07	0,10	0,05	0,09	-0,02	0,06
	Onaylanma	r	-0,11	-0,09	-0,19*	0,02	0,06	-0,03
	Uzlaşma	r	-0,18*	-0,18	-0,11	-0,06	-0,10	-0,15
	Duyguları Zararlı Olarak Görme	r	0,08	0,01	-0,01	-0,11	0,04	-0,01
	Suçluluk	r	0,14*	0,20**	0,09	0,14	0,15*	0,04

\* $p<0,05$ ; \*\* $p<0,01$

1.Derece yanlış inanç boyut puanı ile uzlaşma ( $r=-0,18$ ) puanı arasında ters yönde, zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu; suçluluk ( $r=0,14$ ) puanı arasında aynı yönde, zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir. 1.Derece yanlış inanç boyut puanı ile kontrol edilemezlik ( $r=0,04$ ), duygulara karşı zayıflık ( $r=-0,10$ ), anlaşılabilirlik ( $r=0,09$ ), duygulardan kaçınma ( $r=-0,06$ ), akılcılık isteği ( $r=-0,09$ ), hisleri kabullenme

( $r=0,13$ ), ruminasyon ( $r=0,04$ ), farklılık ( $r=-0,11$ ), duyguları inkâr ( $r=0,00$ ), süreklilik ( $r=0,07$ ), onaylanma ( $r=-0,11$ ), duyguları zararlı olarak görme ( $r=0,08$ ) puanları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.

2.Derece yanlış inanç boyut puanı ile duygulara karşı zayıflık ( $r=-0,13$ ) puanı arasında ters yönde, zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu; suçluluk ( $r=0,20$ ) puanı arasında aynı yönde, zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu gözlemlenmiştir. 2.Derece yanlış inanç boyut puanı ile kontrol edilemezlik ( $r=0,06$ ), anlaşılabilirlik ( $r=-0,02$ ), duygulardan kaçınma ( $r=-0,01$ ), akılcılık isteği ( $r=-0,08$ ), hisleri kabullenme ( $r=0,10$ ), ruminasyon ( $r=-0,03$ ), farklılık ( $r=-0,05$ ), duyguları inkâr ( $r=0,02$ ), süreklilik ( $r=0,10$ ), onaylanma ( $r=-0,09$ ), uzlaşma ( $r=-0,18$ ), duyguları zararlı olarak görme ( $r=0,01$ ) puanları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.

İroni boyut puanı ile onaylanma ( $r=-0,19$ ) puanı arasında aynı yönde, zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir. İroni boyut puanı ile kontrol edilemezlik ( $r=0,09$ ), duygulara karşı zayıflık ( $r=0,02$ ), anlaşılabilirlik ( $r=0,12$ ), duygulardan kaçınma ( $r=-0,03$ ), akılcılık isteği ( $r=-0,07$ ), hisleri kabullenme ( $r=0,05$ ), ruminasyon ( $r=-0,06$ ), farklılık ( $r=-0,05$ ), duyguları inkâr ( $r=-0,01$ ), süreklilik ( $r=0,05$ ), uzlaşma ( $r=-0,11$ ), duyguları zararlı olarak görme ( $r=-0,01$ ), suçluluk ( $r=-0,07$ ) puanları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.

Empati boyut puanı ile akılcılık isteği ( $r=0,14$ ) puanı arasında aynı yönde, zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir. Empati boyut puanı ile kontrol edilemezlik ( $r=0,14$ ), duygulara karşı zayıflık ( $r=-0,09$ ), anlaşılabilirlik ( $r=0,06$ ), duygulardan kaçınma ( $r=0,04$ ), hisleri kabullenme ( $r=0,08$ ), ruminasyon ( $r=-0,08$ ), farklılık ( $r=-0,08$ ), duyguları inkâr ( $r=0,04$ ), süreklilik ( $r=0,09$ ), onaylanma ( $r=0,02$ ), uzlaşma ( $r=-0,06$ ), duyguları zararlı olarak görme ( $r=-0,11$ ), suçluluk ( $r=0,12$ ) puanları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.

Metafor boyut puanı ile suçluluk ( $r=0,15$ ) puanı arasında aynı yönde, zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir. Metafor boyut puanı ile kontrol edilemezlik ( $r=-0,08$ ), duygulara karşı zayıflık ( $r=-0,06$ ), anlaşılabilirlik ( $r=0,01$ ), duygulardan kaçınma ( $r=-0,07$ ), akılcılık isteği ( $r=0,00$ ), hisleri kabullenme ( $r=-0,03$ ), ruminasyon ( $r=0,02$ ), farklılık ( $r=-0,02$ ), duyguları inkâr ( $r=-0,05$ ), süreklilik ( $r=-0,02$ ),



onaylanma ( $r=0,06$ ), uzlaşa ( $r=-0,10$ ), duyguları zararlı olarak görme ( $r=0,04$ ) puanları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.

Faux pas boyut puanı ile kontrol edilemezlik ( $r=0,04$ ), duygulara karşı zayıflık ( $r=-0,03$ ), anlaşılabilirlik ( $r=-0,03$ ), duygulardan kaçınma ( $r=0,03$ ), akılcılık isteği ( $r=0,10$ ), hisleri kabullenme ( $r=0,10$ ), ruminasyon ( $r=0,06$ ), farklılık ( $r=0,01$ ), duyguları inkâr ( $r=0,01$ ), süreklilik ( $r=0,06$ ), onaylanma ( $r=-0,03$ ), uzlaşa ( $r=-0,15$ ), duyguları zararlı olarak görme ( $r=0,01$ ), suçluluk ( $r=0,07$ ) puanları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.

#### **4.8. Cinsiyete Göre Zihin Teorisi Ölçek Alt Boyut Puanları İle Leahy Duygusal Şema Ölçek ve Alt Boyut Puanları Arasındaki İlişki Durumu**

Araştırmaya katılan kişilerin cinsiyetlerine göre zihin teorisi ölçek alt boyut puanları ile Leahy duygusal şema ölçek ve alt boyut puanları arasındaki korelasyon analiz sonuçları aşağıda yer almaktadır.

**Tablo 11. Cinsiyete Göre Zihin Teorisi Ölçek Alt Boyut Puanları İle Leahy Duygusal Şema Ölçek ve Alt Boyut Puanları Arasındaki İlişki Durumu**

Leahy Duygusal Şema Ölçeği	Cinsiyet		1. Derece Yanlış İnanç Boyutu	2. Derece Yanlış İnanç Boyutu	İroni Boyutu	Empati Boyutu	Metafor Boyutu	Faux Pas Boyutu
Kontrol Edilemezlik	Kadın	r	0,05	-0,01	-0,05	0,18	-0,14	0,04
	Erkek	r	0,08	0,18	-0,06	0,09	-0,02	0,12
Duygulara Karşı Zayıflık	Kadın	r	-0,10	-0,22*	-0,04	-0,13	-0,04	-0,16
	Erkek	r	-0,11	-0,09	0,04	-0,07	-0,06	0,07
Anlaşılabilirlik	Kadın	r	0,05	0,03	0,01	-0,03	0,07	-0,01
	Erkek	r	0,14	-0,08	0,24*	0,14	-0,05	-0,05
Duygulardan Kaçınma	Kadın	r	-0,15	-0,05	-0,01	0,00	-0,02	0,09
	Erkek	r	0,01	-0,03	-0,05	0,06	-0,12	-0,03
Akılcılık İsteği	Kadın	r	-0,05	-0,11	-0,12	0,05	-0,15	0,07
	Erkek	r	-0,13	-0,05	-0,01	0,11*	0,16	0,12
Hisleri Kabullenme	Kadın	r	0,35**	0,21*	0,19	0,01	-0,18	0,00
	Erkek	r	-0,08	0,03	0,10	0,15	0,12	0,19
Ruminasyon	Kadın	r	0,20	-0,01	0,07	-0,06	-0,15	-0,02
	Erkek	r	-0,08	-0,04	-0,16	-0,09	0,18	0,14
Farklılık	Kadın	r	0,03	0,10	0,05	0,18	0,01	0,06
	Erkek	r	-0,24*	-0,18	-0,15	-0,01	-0,06	-0,03
Duyguları İnkâr	Kadın	r	-0,05	0,07	-0,09	-0,06	0,11	0,02
	Erkek	r	0,05	-0,06	0,07	0,11	-0,22*	0,00
Süreklilik	Kadın	r	0,06	0,21*	0,10	0,16	-0,07	0,14
	Erkek	r	0,10	0,01	0,03	0,03	0,03	-0,02
Onaylanma	Kadın	r	0,03	-0,10	-0,19	0,09	0,03	-0,02
	Erkek	r	-0,24*	-0,08	-0,19*	-0,03	0,09	-0,03
Uzlaş	Kadın	r	-0,11	-0,15	-0,01	-0,14	-0,06	-0,13
	Erkek	r	-0,25*	-0,19	-0,20*	0,03	-0,14	-0,17
Duyguları Zararlı Olarak Görme	Kadın	r	0,04	0,09	-0,03	-0,19	0,00	0,02
	Erkek	r	0,11	-0,09	-0,01	-0,04	0,06	-0,04
Suçluluk	Kadın	r	-0,04	0,15	-0,03	0,01	0,26**	0,00
	Erkek	r	0,32**	0,26*	0,23*	0,25*	0,06	0,09

\* $p < 0,05$ ; \*\* $p < 0,01$

*1.Derece yanlış inanç boyut puanı ile Leahy duygusal şema ölçek ve alt boyut puanları arasındaki korelasyon:*

- 1.Derece yanlış inanç boyut puanı ile kontrol edilemezlik puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.

- 1.Derece yanlış inanç boyut puanı ile duygulara karşı zayıflık puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- 1.Derece yanlış inanç boyut puanı ile anlaşılabilirlik puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- 1.Derece yanlış inanç boyut puanı ile duygulardan kaçınma puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- 1.Derece yanlış inanç boyut puanı ile akılcılık isteği puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- 1.Derece yanlış inanç boyut puanı ile hisleri kabullenme puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında aynı yönde, zayıf ve anlamlı bir ilişki olduğu, erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- 1.Derece yanlış inanç boyut puanı ile ruminasyon puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- 1.Derece yanlış inanç boyut puanı ile farklılık puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında anlamlı bir ilişki olmadığı, erkekler arasında ters yönde zayıf ve anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir.
- 1.Derece yanlış inanç boyut puanı ile duyguları inkar puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- 1.Derece yanlış inanç boyut puanı ile süreklilik puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- 1.Derece yanlış inanç boyut puanı ile onaylanma puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında anlamlı bir ilişki olmadığı, erkekler arasında ters yönde zayıf ve anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir.
- 1.Derece yanlış inanç boyut puanı ile uzlaşma puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında anlamlı bir ilişki olmadığı, erkekler arasında ters yönde zayıf ve anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir.
- 1.Derece yanlış inanç boyut puanı ile duyguları zararlı olarak görme puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.

- 1.Derece yanlış inanç boyut puanı ile suçluluk puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında anlamlı bir ilişki olmadığı, erkekler arasında aynı yönde zayıf ve anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir.

*2.Derece yanlış inanç boyut puanı ile Leahy duygusal şema ölçek ve alt boyut puanları arasındaki korelasyon:*

- 2.Derece yanlış inanç boyut puanı ile kontrol edilemezlik puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- 2.Derece yanlış inanç boyut puanı ile duygulara karşı zayıflık puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ters yönde zayıf ve anlamlı bir ilişki olduğu, erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- 2.Derece yanlış inanç boyut puanı ile anlaşılabilirlik puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- 2.Derece yanlış inanç boyut puanı ile duygulardan kaçınma puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- 2.Derece yanlış inanç boyut puanı ile akılcılık isteği puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- 2.Derece yanlış inanç boyut puanı ile hisleri kabullenme puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında aynı yönde, zayıf ve anlamlı bir ilişki olduğu, erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- 2.Derece yanlış inanç boyut puanı ile ruminasyon puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- 2.Derece yanlış inanç boyut puanı ile farklılık puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- 2.Derece yanlış inanç boyut puanı ile duyguları inkar puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.

- 2.Derece yanlış inanç boyut puanı ile süreklilik puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında aynı yönde zayıf ve anlamlı bir ilişki olduğu, erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- 2.Derece yanlış inanç boyut puanı ile onaylanma puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- 2.Derece yanlış inanç boyut puanı ile uzlaşma puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- 2.Derece yanlış inanç boyut puanı ile duyguları zararlı olarak görme puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- 2.Derece yanlış inanç boyut puanı ile suçluluk puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında anlamlı bir ilişki olmadığı, erkekler arasında aynı yönde zayıf ve anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir.

*İroni boyut puanı ile Leahy duygusal şema ölçek ve alt boyut puanları arasındaki korelasyon:*

- İroni boyut puanı ile kontrol edilemezlik puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- İroni boyut puanı ile duygulara karşı zayıflık puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- İroni boyut puanı ile anlaşılabilirlik puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında anlamlı bir ilişki olmadığı, erkekler arasında aynı yönde zayıf ve anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir.
- İroni boyut puanı ile duygulardan kaçınma puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- İroni boyut puanı ile akılcılık isteği puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- İroni boyut puanı ile hisleri kabullenme puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- İroni boyut puanı ile ruminasyon puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.

- İroni boyut puanı ile farklılık puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- İroni boyut puanı ile duyguları inkar puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- İroni boyut puanı ile süreklilik puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- İroni boyut puanı ile onaylama puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında anlamlı bir ilişki olmadığı, erkekler arasında aynı yönde zayıf ve anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir.
- İroni boyut puanı ile uzlaşa puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında anlamlı bir ilişki olmadığı, erkekler arasında ters yönde zayıf ve anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir.
- İroni boyut puanı ile duyguları zararlı olarak görme puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- İroni boyut puanı ile suçluluk puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.

*Empati boyut puanı ile Leahy duygusal şema ölçek ve alt boyut puanları arasındaki korelasyon:*

- Empati boyut puanı ile kontrol edilemezlik puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında anlamlı bir ilişki olmadığı, erkekler arasında aynı yönde zayıf ve anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir.
- Empati boyut puanı ile duygulara karşı zayıflık puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- Empati boyut puanı ile anlaşılabilirlik puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- Empati boyut puanı ile duygulardan kaçınma puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- Empati boyut puanı ile akılcılık isteği puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında anlamlı bir ilişki olmadığı, erkekler arasında aynı yönde zayıf ve anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir.

- Empati boyut puanı ile hisleri kabullenme puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- Empati boyut puanı ile ruminasyon puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- Empati boyut puanı ile farklılık puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- Empati boyut puanı ile duyguları inkar puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- Empati boyut puanı ile süreklilik puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- Empati boyut puanı ile onaylanma puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- Empati boyut puanı ile uzlaşma puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- Empati boyut puanı ile duyguları zararlı olarak görme puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- Empati boyut puanı ile suçluluk puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.

*Metafor boyut puanı ile Leahy duygusal şema ölçek ve alt boyut puanları arasındaki korelasyon:*

- Metafor boyut puanı ile kontrol edilemezlik puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- Metafor boyut puanı ile duygulara karşı zayıflık puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- Metafor boyut puanı ile anlaşılabilirlik puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- Metafor boyut puanı ile duygulardan kaçınma puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.

- Metafor boyut puanı ile akılcılık isteği puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- Metafor boyut puanı ile hisleri kabullenme puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- Metafor boyut puanı ile ruminasyon puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- Metafor boyut puanı ile farklılık puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- Metafor boyut puanı ile duyguları inkâr puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında anlamlı bir ilişki olmadığı, erkekler arasında ters yönde zayıf ve anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir.
- Metafor boyut puanı ile süreklilik puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- Metafor boyut puanı ile onaylanma puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- Metafor boyut puanı ile uzlaşma puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- Metafor boyut puanı ile duyguları zararlı olarak görme puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- Metafor boyut puanı ile suçluluk puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında aynı yönde zayıf ve anlamlı bir ilişki olduğu, erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.

*Faux pas boyut puanı ile Leahy duygusal şema ölçek ve alt boyut puanları arasındaki korelasyon:*

- Faux pas boyut puanı ile kontrol edilemezlik puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- Faux pas boyut puanı ile duygulara karşı zayıflık puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.



- Faux pas boyut puanı ile anlaşılabilirlik puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- Faux pas boyut puanı ile duygulardan kaçınma puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- Faux pas boyut puanı ile akılcılık isteği puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- Faux pas boyut puanı ile hisleri kabullenme puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- Faux pas boyut puanı ile ruminasyon puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- Faux pas boyut puanı ile farklılık puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- Faux pas boyut puanı ile duyguları inkar puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- Faux pas boyut puanı ile süreklilik puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- Faux pas boyut puanı ile onaylanma puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- Faux pas boyut puanı ile uzlaşma puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- Faux pas boyut puanı ile duyguları zararlı olarak görme puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- Faux pas boyut puanı ile suçluluk puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ve erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.

#### 4.9. Cinsiyete Göre Gözlerden Zihin Okuma, Zihin Teorisi Ölçek Alt Boyut, Leahy Duygusal Şema Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması

Araştırmaya katılan kişilerin cinsiyetlerine göre gözlerden zihin okuma, zihin teorisi ölçek alt boyut, Leahy duygusal şema ölçeği ve alt boyut puanlarının farklılık gösterip göstermediği değerlendirilmiş ve sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

**Tablo 12. Cinsiyete Göre Gözlerden Zihin Okuma, Zihin Teorisi Ölçek Alt Boyut, Leahy Duygusal Şema Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması**

N=200		Cinsiyet	n	Ort.	Sıra Ort.	Z	P
Gözlerden Zihin Okuma Testi	Gözlerden Zihin Okuma	Kadın	100	23,16	112,77	-3,015	0,00*
		Erkek	100	21,47	88,23		
	1. Derece Yanlış İnanç Boyutu	Kadın	100	3,22	104,10	-0,945	0,34
		Erkek	100	3,13	96,91		
	2. Derece Yanlış İnanç Boyutu	Kadın	100	1,91	109,55	-2,352	0,02*
		Erkek	100	1,63	91,45		
Zihin Teorisi Ölçeği	İroni Boyutu	Kadın	100	2,40	106,63	-1,643	0,10
		Erkek	100	2,25	94,37		
	Empati Boyutu	Kadın	100	3,66	101,95	-0,370	0,71
		Erkek	100	3,56	99,05		
	Metafor Boyutu	Kadın	100	1,37	99,86	-0,176	0,86
		Erkek	100	1,40	101,14		
	Faux Pas Boyutu	Kadın	100	0,68	102,50	-0,596	0,55
		Erkek	100	0,64	98,50		
	Kontrol Edilemezlik	Kadın	100	22,76	98,40	-0,516	0,61
		Erkek	100	23,07	102,60		
	Duygulara Karşı Zayıflık	Kadın	100	16,79	107,51	-1,717	0,09
		Erkek	100	15,82	93,49		
	Anlaşılabilirlik	Kadın	100	11,20	99,44	-0,260	0,80
		Erkek	100	11,38	101,56		
	Duygulardan Kaçınma	Kadın	100	16,79	103,82	-0,814	0,42
		Erkek	100	16,46	97,19		
	Akılcılık İsteği	Kadın	100	14,30	97,75	-0,676	0,50
		Erkek	100	14,75	103,26		
	Hisleri Kabullenme	Kadın	100	21,48	99,78	-0,176	0,86
		Erkek	100	21,40	101,22		
Leahy Duygusal Şema Ölçeği	Ruminasyon	Kadın	100	14,60	99,14	-0,333	0,74
		Erkek	100	14,76	101,86		
	Farklılık	Kadın	100	15,96	95,26	-1,290	0,20
		Erkek	100	16,48	105,74		
	Duyguları İnkâr	Kadın	100	6,72	100,65	-0,037	0,97
		Erkek	100	6,73	100,35		
	Süreklilik	Kadın	100	6,89	94,09	-1,609	0,11
		Erkek	100	7,16	106,91		
	Onaylanma	Kadın	100	6,38	101,24	-0,184	0,85
		Erkek	100	6,31	99,76		
	Uzlaş	Kadın	100	5,01	97,60	-0,716	0,47
		Erkek	100	5,30	103,40		
	Duyguları Zararlı Olarak Görme	Kadın	100	7,74	101,11	-0,150	0,88
		Erkek	100	7,61	99,89		
	Suçluluk	Kadın	100	10,10	92,30	-2,022	0,04*

*Gözlerden zihin okuma test puanlarına göre baktığımızda:*

Araştırmaya katılan kadın ve erkeklerin gözlerden zihin okuma puanları arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiş olup ( $p<0,05$ ), kadınların ortalama puanları, erkeklerin ortalama puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur.

*Zihin teorisi ölçek alt boyut puanlarına göre baktığımızda:*

Araştırmaya katılan kadın ve erkeklerin 1.derece yanlış inanç boyut, ironi boyut, empati boyut, metafor boyut, faux pas boyut puanları arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ( $p>0,05$ ), 2.derece yanlış inanç boyut puanları arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiş olup ( $p<0,05$ ), kadınların 2.derece yanlış inanç boyut ortalama puanları, erkeklerin ortalama puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur.

*Leahy duygusal şema ölçeği ve alt boyut puanlarına göre baktığımızda:*

Araştırmaya katılan kadın ve erkeklerin kontrol edilemezlik, duygulara karşı zayıflık, anlaşılabilirlik, duygulardan kaçınma, akılcılık isteği, hisleri kabullenme, ruminasyon, farklılık, duyguları inkâr, süreklilik, onaylanma, uzlaş, duyguları zararlı olarak görme puanları arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ( $p>0,05$ ), suçluluk puanları arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiş olup ( $p<0,05$ ), kadınların suçluluk ortalama puanları, erkeklerin ortalama puanlarına göre anlamlı düzeyde daha düşük bulunmuştur.

#### **4.10. Yaşa Göre Gözlerden Zihin Okuma, Zihin Teorisi Ölçek Alt Boyut, Leahy Duygusal Şema Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması**

Araştırmaya katılan kişilerin yaşlarına göre gözlerden zihin okuma, zihin teorisi ölçek alt boyut, Leahy duygusal şema ölçeği ve alt boyut puanlarının farklılık gösterip göstermediği değerlendirilmiş ve sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

**Tablo 13. Yaşa Göre Gözlerden Zihin Okuma, Zihin Teorisi Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması**

N=200		Yaş	n	Ort.	Sıra Ort.	$\chi^2$	P
Gözlerden Zihin Okuma Testi	Gözlerden Zihin Okuma	15-20 Yaş	46	21,35	80,80	9,734	0,02*
		20-25 Yaş	113	22,30	101,98		
		25-30 Yaş	24	23,58	122,38		
		30 Yaş ve Üstü	17	23,24	113,09		
Zihin Teorisi Ölçeği	1. Derece Yanlış İnanç Boyutu	15-20 Yaş	46	3,15	101,38	0,924	0,82
		20-25 Yaş	113	3,15	97,85		
		25-30 Yaş	24	3,25	104,98		
		30 Yaş ve Üstü	17	3,29	109,44		
	2. Derece Yanlış İnanç Boyutu	15-20 Yaş	46	1,72	96,76	3,897	0,27
		20-25 Yaş	113	1,86	106,19		
		25-30 Yaş	24	1,67	94,67		
		30 Yaş ve Üstü	17	1,47	81,06		
	İroni Boyutu	15-20 Yaş	46	2,26	97,20	1,142	0,77
		20-25 Yaş	113	2,36	103,85		
		25-30 Yaş	24	2,29	96,69		
		30 Yaş ve Üstü	17	2,29	92,59		
Empati Boyutu	15-20 Yaş	46	3,72	107,01	1,345	0,72	
	20-25 Yaş	113	3,54	96,96			
	25-30 Yaş	24	3,63	99,94			
	30 Yaş ve Üstü	17	3,76	107,18			
Metafor Boyutu	15-20 Yaş	46	1,46	107,42	2,774	0,43	
	20-25 Yaş	113	1,39	100,31			
	25-30 Yaş	24	1,38	100,46			
	30 Yaş ve Üstü	17	1,18	83,12			
Faux Pas Boyutu	15-20 Yaş	46	0,96	130,15	27,730	0,00*	
	20-25 Yaş	113	0,62	96,45			
	25-30 Yaş	24	0,46	80,33			
	30 Yaş ve Üstü	17	0,41	75,68			

$\chi^2$ :Kruskal Wallis H Testi ; \* $p<0,05$ :Anlamli

*Gözlerden zihin okuma test puanlarına göre baktığımızda:*

Araştırmaya katılan kişilerin yaşlarına bağlı olarak gözlerden zihin okuma puanları arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiş olup ( $p<0,05$ ), 25-30 yaş arasında olan kişilerin ortalama puanları, diğer kişilerin ortalama puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Farklılıkların hangi yaş grupları arasında olduğuna dair Mann Whitney U test sonucu Tablo 15'te yer almaktadır.

*Zihin teorisi ölçek alt boyut puanlarına göre baktığımızda:*

Araştırmaya katılan kişilerin yaşlarına bağlı olarak 1.derece yanlış inanç boyut, 2.derece yanlış inanç boyut, ironi boyut, empati boyut, metafor boyut puanları

arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ( $p>0,05$ ), faux pas boyut puanları arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiş olup ( $p<0,05$ ), 15-20 yaş arasında olan kişilerin faux pas boyut ortalama puanları, diğer kişilerin ortalama puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Faux pas boyut puanları arasındaki farklılıkların hangi yaş grupları arasında olduğuna dair Mann Whitney U test sonucu Tablo 15'te yer almaktadır.



**Tablo 14. Yaşa Göre Leahy Duygusal Şema Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması**

N=200		Yaş	n	Ort.	Sıra Ort.	$\chi^2$	p
Kontrol Edilemezlik	15-20 Yaş	46	21,07	76,01	11,155	0,01*	
	20-25 Yaş	113	23,42	107,02			
	25-30 Yaş	24	23,75	114,25			
	30 Yaş ve Üstü	17	23,35	104,03			
Duygulara Karşı Zayıflık	15-20 Yaş	46	17,48	99,64	5,575	0,13	
	20-25 Yaş	113	16,18	88,08			
	25-30 Yaş	24	15,46	83,76			
	30 Yaş ve Üstü	17	15,18	75,68			
Anlaşılabilirlik	15-20 Yaş	46	9,78	105,65	13,165	0,00*	
	20-25 Yaş	113	11,58	105,00			
	25-30 Yaş	24	11,58	127,09			
	30 Yaş ve Üstü	17	13,00	102,75			
Duygulardan Kaçınma	15-20 Yaş	46	16,63	103,85	4,527	0,21	
	20-25 Yaş	113	16,94	100,42			
	25-30 Yaş	24	16,63	72,29			
	30 Yaş ve Üstü	17	14,53	110,83			
Akılcılık İsteği	15-20 Yaş	46	15,17	97,94	2,821	0,42	
	20-25 Yaş	113	14,42	88,90			
	25-30 Yaş	24	13,50	105,94			
	30 Yaş ve Üstü	17	14,88	93,52			
Hisleri Kabullenme	15-20 Yaş	46	20,93	103,97	1,397	0,71	
	20-25 Yaş	113	21,68	102,75			
	25-30 Yaş	24	21,71	93,12			
	30 Yaş ve Üstü	17	20,82	111,22			
Ruminasyon	15-20 Yaş	46	15,61	101,31	4,252	0,24	
	20-25 Yaş	113	14,64	89,15			
	25-30 Yaş	24	13,88	82,18			
	30 Yaş ve Üstü	17	13,59	106,63			
Farklılık	15-20 Yaş	46	16,50	101,73	2,049	0,56	
	20-25 Yaş	113	16,30	93,29			
	25-30 Yaş	24	15,88	85,91			
	30 Yaş ve Üstü	17	15,41	87,00			
Duyguları İnkâr	15-20 Yaş	46	6,02	102,80	3,792	0,29	
	20-25 Yaş	113	6,85	106,71			
	25-30 Yaş	24	7,04	113,00			
	30 Yaş ve Üstü	17	7,35	107,05			
Süreklilik	15-20 Yaş	46	7,11	95,72	2,476	0,48	
	20-25 Yaş	113	6,97	112,06			
	25-30 Yaş	24	7,25	99,18			
	30 Yaş ve Üstü	17	6,82	103,91			
Onaylanma	15-20 Yaş	46	6,20	101,40	0,339	0,95	
	20-25 Yaş	113	6,35	104,33			
	25-30 Yaş	24	6,63	99,18			
	30 Yaş ve Üstü	17	6,29	98,16			
Uzlaşa	15-20 Yaş	46	5,30	97,35	1,021	0,80	
	20-25 Yaş	113	5,03	111,24			
	25-30 Yaş	24	5,08	91,23			
	30 Yaş ve Üstü	17	5,71	100,32			
Duyguları Zararlı Olarak Görme	15-20 Yaş	46	7,24	99,85	3,833	0,28	
	20-25 Yaş	113	7,72	107,96			
	25-30 Yaş	24	8,50	102,01			
	30 Yaş ve Üstü	17	7,41				
Suçluluk	15-20 Yaş	46	10,72		4,345	0,23	
	20-25 Yaş	113	10,54				

25-30 Yaş	24	9,54	78,63
30 Yaş ve Üstü	17	10,18	101,18

$\chi^2$ :Kruskal Wallis H Testi ; \* $p<0,05$ :Anlamlı

*Leahy duygusal şema ölçeği ve alt boyut puanlarına göre baktığımızda:*

Araştırmaya katılan kişilerin yaşlarına bağlı olarak duygulara karşı zayıflık, duygulardan kaçınma, akılcılık isteği, hisleri kabullenme, ruminasyon, farklılık, duyguları inkar, süreklilik, onaylanma, uzlaşma, duyguları zararlı olarak görme, suçluluk puanları arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ( $p>0,05$ ), kontrol edilemezlik, anlaşılabilirlik puanları arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiş olup ( $p<0,05$ ), 15-20 yaş arasında olan kişilerin kontrol edilemezlik, anlaşılabilirlik ortalama puanları, diğer kişilerin ortalama puanlarına göre anlamlı düzeyde daha düşük bulunmuştur. Kontrol edilemezlik ve anlaşılabilirlik puanları arasındaki farklılıkların hangi yaş grupları arasında olduğuna dair Mann Whitney U test sonucu Tablo 15’te yer almaktadır.

**Tablo 15. Yaşa Göre Gözlerden Zihin Okuma, Faux Pas Boyut, Kontrol Edilebilirlik, Anlaşılabilirlik Puanlarının İkili Karşılaştırılması**

Yaş	Gözlerden Zihin Okuma (p)	Faux Pas Boyutu (p)	Kontrol Edilemezlik (p)	Anlaşılabilirlik (p)
15-20 Yaş	20-25 Yaş	0,04	0,00*	0,00*
	25-30 Yaş	0,00*	0,00*	0,02*
	30 Yaş ve Üstü	0,04	0,00*	0,07
20-25 Yaş	15-20 Yaş	0,04	0,00*	0,00*
	25-30 Yaş	0,12	0,15	0,52
	30 Yaş ve Üstü	0,48	0,11	0,78
25-30 Yaş	15-20 Yaş	0,00*	0,00*	0,02*
	20-25 Yaş	0,12	0,15	0,52
	30 Yaş ve Üstü	0,58	0,77	0,61
30 Yaş ve Üstü	15-20 Yaş	0,04	0,00*	0,07
	20-25 Yaş	0,48	0,11	0,78
	25-30 Yaş	0,58	0,77	0,61

\* $p<0,01$ :Anlamlı, Mann Whitney U Testi

15-20 yaş arasında olan kişiler ile 20-25 yaş arasında olan kişilerin gözlerden zihin okuma puanları arasındaki farklılıkların anlamlı olmadığı ( $p>0,017$ ), faux pas boyut, kontrol edilemezlik, anlaşılabilirlik puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmiş olup ( $p<0,017$ ), 15-20 yaş arasında olan kişilerin, 20-25 yaş arasında olan kişilere göre faux pas boyut ortalama puanları anlamlı düzeyde daha yüksek, kontrol

edilemezlik ve anlaşılabilirlik ortalama puanları anlamlı düzeyde daha düşük bulunmuştur.

15-20 yaş arasında olan kişiler ile 25-30 yaş arasında olan kişilerin anlaşılabilirlik puanları arasındaki farklılıkların anlamlı olmadığı ( $p>0,017$ ), gözlerden zihin okuma, faux pas boyut, kontrol edilemezlik puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmiş olup ( $p<0,017$ ), 15-20 yaş arasında olan kişilerin, 25-30 yaş arasında olan kişilere göre gözlerden zihin okuma, faux pas boyut ortalama puanları anlamlı düzeyde daha yüksek, kontrol edilemezlik ortalama puanları anlamlı düzeyde daha düşük bulunmuştur.

15-20 yaş arasında olan kişiler ile 30 yaş ve üstünde olan kişilerin gözlerden zihin okuma, kontrol edilemezlik puanları arasındaki farklılıkların anlamlı olmadığı ( $p>0,017$ ), faux pas boyut, anlaşılabilirlik puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmiş olup ( $p<0,017$ ), 15-20 yaş arasında olan kişilerin, 30 yaş ve üstünde olan kişilere göre faux pas boyut ortalama puanları anlamlı düzeyde daha yüksek, anlaşılabilirlik ortalama puanları anlamlı düzeyde daha düşük bulunmuştur.

20-25 yaş arasında olan kişiler ile 25-30 yaş arasında olan kişilerin gözlerden zihin okuma, faux pas boyut, kontrol edilemezlik, anlaşılabilirlik puanları arasındaki farklılıkların anlamlı olmadığı gözlenmiştir ( $p>0,017$ ).

20-25 yaş arasında olan kişiler ile 30 yaş ve üstünde olan kişilerin gözlerden zihin okuma, faux pas boyut, kontrol edilemezlik, anlaşılabilirlik puanları arasındaki farklılıkların anlamlı olmadığı gözlenmiştir ( $p>0,017$ ).

25-30 yaş arasında olan kişiler ile 30 yaş ve üstünde olan kişilerin gözlerden zihin okuma, faux pas boyut, kontrol edilemezlik, anlaşılabilirlik puanları arasındaki farklılıkların anlamlı olmadığı gözlenmiştir ( $p>0,017$ ).



#### 4.11. Eğitim Durumuna Göre Gözlerden Zihin Okuma, Zihin Teorisi Ölçek Alt Boyut, Leahy Duygusal Şema Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması

Araştırmaya katılan kişilerin eğitim durumlarına göre gözlerden zihin okuma, zihin teorisi ölçek alt boyut, Leahy Duygusal Şema ölçeği ve alt boyut puanlarının farklılık gösterip göstermediği değerlendirilmiş ve sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

**Tablo 16. Eğitim Durumuna Göre Gözlerden Zihin Okuma, Zihin Teorisi Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması**

N=200		Eğitim Durumu	n	Ort.	Sıra Ort.	$\chi^2$	p
Gözlerden Zihin Okuma Testi	Gözlerden Zihin Okuma	Ön Lisans	55	21,42	83,45	11,011	0,00*
		Lisans	115	22,35	101,87		
		Y. Lisans/Doktora	30	23,83	126,52		
Zihin Teorisi Ölçeği	1. Derece Yanlış İnanç Boyutu	Ön Lisans	55	3,20	106,61	1,043	0,59
		Lisans	115	3,15	97,60		
		Y. Lisans/Doktora	30	3,23	100,40		
	2. Derece Yanlış İnanç Boyutu	Ön Lisans	55	1,76	100,18	2,696	0,26
		Lisans	115	1,83	104,41		
		Y. Lisans/Doktora	30	1,57	86,10		
	İroni Boyutu	Ön Lisans	55	2,24	95,18	1,458	0,48
		Lisans	115	2,37	104,37		
		Y. Lisans/Doktora	30	2,30	95,40		
	Empati Boyutu	Ön Lisans	55	3,60	101,91	0,454	0,80
		Lisans	115	3,63	101,46		
		Y. Lisans/Doktora	30	3,53	94,23		
Metafor Boyutu	Ön Lisans	55	1,25	88,03	4,457	0,11	
	Lisans	115	1,43	105,21			
	Y. Lisans/Doktora	30	1,43	105,30			
Faux Pas Boyutu	Ön Lisans	55	0,76	110,86	14,436	0,00*	
	Lisans	115	0,69	103,20			
	Y. Lisans/Doktora	30	0,37	71,17			

$\chi^2$ :Kruskal Wallis H Testi ; \*p<0,05:Anlamli

*Gözlerden zihin okuma test puanlarına göre baktığımızda:*

Araştırmaya katılan kişilerin eğitim durumlarına bağlı olarak gözlerden zihin okuma puanları arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiş olup (p<0,05), eğitim düzeyi yüksek lisans/doktora olan kişilerin ortalama puanları, diğer kişilerin ortalama puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Farklılıkların hangi eğitim durumları arasında olduğuna dair Mann Whitney U test sonucu Tablo 18'de yer almaktadır.

*Zihin teorisi ölçek alt boyut puanlarına göre baktığımızda:*

Araştırmaya katılan kişilerin eğitim durumlarına bağlı olarak 1.derece yanlış inanç boyut, 2.derece yanlış inanç boyut, ironi boyut, empati boyut, metafor boyut puanları arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ( $p>0,05$ ), faux pas boyut puanları arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiş olup ( $p<0,05$ ), eğitim düzeyi ön lisans olan kişilerin, diğer kişilere göre faux pas boyut ortalama puanları anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Faux pas boyut puanları arasındaki farklılıkların hangi eğitim durumları arasında olduğuna dair Mann Whitney U test sonucu Tablo 18’de yer almaktadır.

**Tablo 17. Eğitim Durumuna Göre Leahy Duygusal Şema Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması**

N=200		Eğitim Durumu	n	Ort.	Sıra Ort.	$\chi^2$	p
Kontrol Edilemezlik	Ön Lisans	55	23,20	102,51	0,812	0,67	
	Lisans	115	22,66	97,66			
	Yüksek Lisans/Doktora	30	23,37	107,70			
Duyulara Karşı Zayıflık	Ön Lisans	55	16,16	100,66	2,020	0,36	
	Lisans	115	16,62	103,92			
	Yüksek Lisans/Doktora	30	15,37	87,10			
Anlaşılabilirlik	Ön Lisans	55	11,11	97,34	1,264	0,53	
	Lisans	115	11,18	99,21			
	Yüksek Lisans/Doktora	30	12,03	111,25			
Duyulardan Kaçınma	Ön Lisans	55	17,09	107,97	1,319	0,52	
	Lisans	115	16,55	98,17			
	Yüksek Lisans/Doktora	30	16,07	95,73			
Akılcılık İsteği	Ön Lisans	55	13,75	89,98	3,949	0,14	
	Lisans	115	15,07	107,41			
	Yüksek Lisans/Doktora	30	13,87	93,30			
Hisleri Kabullenme	Ön Lisans	55	21,58	102,39	0,735	0,69	
	Lisans	115	21,23	97,80			
	Yüksek Lisans/Doktora	30	21,97	107,37			
Ruminasyon	Ön Lisans	55	15,84	116,24	6,866	0,051	
	Lisans	115	14,43	97,24			
	Yüksek Lisans/Doktora	30	13,53	84,15			
Farklılık	Ön Lisans	55	16,29	104,55	1,053	0,59	
	Lisans	115	16,29	100,97			
	Yüksek Lisans/Doktora	30	15,83	91,28			
Duyuları İnkâr	Ön Lisans	55	6,89	102,77	0,453	0,80	
	Lisans	115	6,59	98,23			
	Yüksek Lisans/Doktora	30	6,93	105,05			
Süreklilik	Ön Lisans	55	7,22	103,22	0,988	0,61	
	Lisans	115	7,03	101,62			
	Yüksek Lisans/Doktora	30	6,67	91,22			
Onaylanma	Ön Lisans	55	6,04	95,57	0,587	0,75	
	Lisans	115	6,43	101,97			
	Yüksek Lisans/Doktora	30	6,60	103,88			
Uzlaşma	Ön Lisans	55	5,25	100,19	0,091	0,96	
	Lisans	115	5,10	101,34			
	Yüksek Lisans/Doktora	30	5,17	97,85			
Duyuları Zararlı Olarak Görme	Ön Lisans	55	7,49	96,12	2,175	0,34	

	Lisans	115	7,61	98,95		
	Yüksek Lisans/Doktora	30	8,27	114,48		
Suçluluk	Ön Lisans	55	10,91	111,68		
	Lisans	115	10,33	98,23	3,537	0,17
	Yüksek Lisans/Doktora	30	9,93	88,70		

$\chi^2$ :Kruskal Wallis H Testi

*Leahy duygusal şema ölçeği ve alt boyut puanlarına göre baktığımızda:*

Araştırmaya katılan kişilerin eğitim durumlarına bağlı olarak kontrol edilemezlik, duygulara karşı zayıflık, anlaşılabilirlik, duygulardan kaçınma, akılcılık isteği, hisleri kabullenme, ruminasyon, farklılık, duyguları inkâr, süreklilik, onaylanma, uzlaşma, duyguları zararlı olarak görme, suçluluk puanları arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ( $p>0,05$ ) gözlenmiştir.

**Tablo 18. Eğitim Durumlarına Göre Gözlerden Zihin Okuma, Faux Pas Boyut Puanlarının İkili Karşılaştırılması**

Eğitim Durumu		Gözlerden Zihin Okuma	Faux Pas Boyutu
Ön Lisans	Lisans	0,05	0,30
	Yüksek Lisans/Doktora	0,00*	0,00*
Lisans	Ön Lisans	0,05	0,30
	Yüksek Lisans/Doktora	0,04	0,00*
Yüksek Lisans/Doktora	Ön Lisans	0,00*	0,00*
	Lisans	0,04	0,00*

\* $p<0,025$ :Anlamlı, Mann Whitney U Testi

Eğitim düzeyi ön lisans olan kişiler ile lisans olan kişilerin gözlerden zihin okuma, faux pas boyut puanları arasındaki farklılıkların anlamlı olmadığı gözlenmiştir ( $p>0,025$ ).

Eğitim düzeyi ön lisans olan kişiler ile yüksek lisans/doktora olan kişilerin gözlerden zihin okuma, faux pas boyut puanları arasındaki farklılıkların anlamlı olduğu gözlenmiş olup ( $p<0,025$ ), eğitim düzeyi ön lisans olan kişilerin, eğitim düzeyi yüksek lisans/doktora olan kişilere göre gözlerden zihin okuma puanları daha düşük, faux pas boyut puanları anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur.

Eğitim düzeyi lisans olan kişiler ile yüksek lisans/doktora olan kişilerin gözlerden zihin okuma puanları arasındaki farklılıkların anlamlı olmadığı ( $p>0,025$ ), faux pas boyut puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmiş olup ( $p<0,025$ ),

eđitim dűzeyi lisans olan kiřilerin, eđitim dűzeyi yűksek lisans/doktora olan kiřilere gűre faux pas boyut puanları anlamlı dűzeyde daha yűksek bulunmuřtur.



## 5. TARTIŞMA

Bu çalışmada gözlerden zihin okuma ve zihin kuramı ile duygusal şemalar arasındaki ilişki araştırılmıştır. Saxe ve Houlihan'ın (2017) araştırmasında duygu kavramları sezgisel zihin kuramı çerçevesinde hesaplamalı bir modelle incelenmiştir. Bu çerçevede, duygu kavramlarının, diğer zihinlerin sezgisel teorisine dayalı Bayes hiyerarşik üretim modelinde en iyi şekilde kavrandığı iddia edilmektedir. Kavramların duygudaki rolü oldukça tartışmalı bir konudur. Bu soru özellikle birinci tekil şahıs duyguları için geçerlidir: Kendimizi endişeli hissettiğimizde, 'endişe' kavramının benim deneyimimin oluşmasındaki rolü nedir? Bu araştırmada, diğer zihinler sorununa değinilmektedir. Dolayısıyla, bir kişi dostlarında anksiyete tespit ettiğinde, bu özel duygu atfını nasıl gerçekleştirmektedir? Saxe ve Houlihan bu soruyu çözmek amacıyla, duygu kavramlarını sezgisel zihin kuramının hesaplamalı bir modelinde konumlandırmıştır. Saxe ve Houlihan'ın araştırmasında, duygu kavramlarını formel bir model içerisinde değerlendirmenin gerekliliği vurgulanmaktadır. "Sezgisel bir zihin teorisi" nin ilk bilimsel açıklamaları, başkalarının kasıtlı eylemlerini öngörme uygulamasına odaklanmıştır. Minimal olarak, kasıtlı eylemler, kişinin inançlarının ve arzularının sonuçları olarak tahmin edilebilir ve açıklanabilir ve tersine planlama olarak modellenabilir. Sonraki modeller, diğer zihinsel durumları arasındaki nedensel ilişkileri yakalamak için bu temel önermeyi genişletmiştir. Örneğin, kişinin seçimleri, onun hareketlerinin maliyetine bağlıdır olabilir; inançları yeni kanıtlara yanıt olarak yenilenmektedir ya da eylemleri alışkanlıklarından etkilenmektedir. Bu sezgisel nedensel teorisinin hiyerarşik bir Bayes modeli, hem gözlemcilerin ilerideki çıkarımlarını açıklayabilir hem de tersine çıkarımlarda bulunabilir. İnsanlar duygularını diğer zihinler hakkındaki sezgisel akıl yürütmelerine dahil ederler, ancak son zamanlarda duygu kavramlarını içerecek şekilde hesaplamalı teori modelleri geliştirilmiştir.

Minimal olarak, sezgisel teoride, duyguların veya duygusal tepkilerin kişinin dışsal olaylarını diğer zihinsel durumlarıyla (hedefler, inançlar, ahlaki değerler, maliyetler, özellikler vb.) bağlantılı olarak nasıl yorumladığı ve değerlendirdiğine bağlı olarak oluştuğu vurgulanır. Baye zihin kuramı bu bağlamda üretken bir nedensellik teorisi olarak, hem hedef ve eylemleri hem de inanç, maliyet ve değerleri içermektedir.

Zihin Kuramı geleneksel olarak zihinsel durumları temsil etme yeteneği olarak kabul edilir. Böyle bir nitelendirme bireysel farklılıkları incelemek için yeterli değildir. Bu sorunu kavrayarak, zihinsel durumların temsilini desteklemeye yönelik oluşturuvcu psikolojik süreçlerin daha detaylı nitelendirmesinin yapılmasına yönelik çabalar yoğunlaşmıştır ve bireysel farklılıkların kaynağını belirlemek amacıyla hesaba dayalı nörolojik ilkeler saptanmaya çalışılmıştır (Happe, Cook, & Bird, 2017).

Son zamanlardaki ilgi çeken model, vücudun içsel durumunun algılanmasının, zihin kuramının (Ondobaka, Kilner ve Friston, 2017) temel bir bileşeni olduğuna dair yeni argümandır. Bu araştırmada iç duyum ve zihin kuramı arasındaki bağlantı araştırılmaktadır. Beynin dünyaya ilişkin hipotezler ürettiği ve gelen duyuşsal kanıtlara karşı öngörüsünün geçerliliğinin test edildiği modeller mevcuttur. Bu çerçevede çok sayıda model iç duyumun duygu anlaşılmasındaki rolünü vurgulamaktadır (Seth, 2013); ancak Ondobaka ve diğerleri (Ondobaka et al. 2017) duyuşsal ve diğer iç duyum durumlarının (açlık gibi) bireyin zihinsel durumları hakkındaki hipotezleri sınırladığını öne sürmektedir, dolayısıyla iç duyum zihin kuramında temel bir rol oynamaktadır. Bu çerçevede, bu araştırma, duyuşsal ve iç duyum durumlarının diğerlerinin zihin durumu hakkındaki hipotezleri değerlendirmede ve oluşturmada kanıt oluşturduğunu savunmaktadır.

Araştırmamızdan elde edilen bulgulara göre gözlerden zihin okuma ile duygulardan kaçınma ve suçluluk arasında ters yönde, zayıf düzeyde anlamlı ilişkiler olduğu gözlenmiştir. Bununla birlikte duygulardan kaçınma ve suçluluk ile gözlerden zihin okuma arasında kurulan korelasyonların sadece erkekler arasında olduğu belirlenmiştir. DEZKÖ faktörlerinden 1.derece yanlış inanç, ikinci derece yanlış inanç ve metafor boyutları ile suçluluk arasında da aynı yönde ve zayıf düzeyde ilişkiler bulunmuştur. Bu korelasyonlar 1.derece yanlış inanç ve ikinci derece yanlış inanç faktörlerinde erkekler arasında iken, metafor boyutunda kadınlar arasında görülmüştür. Keskin'in (2007) zihin kuramı ve ahlaklılık kazanımı ile ilgili araştırmasında kişinin kendisi ile ilgili suçluluk hissi gibi duygularının farkındalığında kendisini başkasının yerine koymasının zihin kuramıyla mümkün olduğunu savunmaktadır. Dolayısıyla kişinin kendisi ile ilgili suçluluk duygusunun farkındalığının onun zihin kuramı edinimi ile yakından ilgili olduğu vurgulanmaktadır. Bu bağlamda bir başkasına karşı yapılan

davranıştan dolayı suçluluk hissedilmesi, genellikle kişinin kendisini davranışa maruz kalan bireyin yerine koymasıyla mümkündür. Bu da o bireyin zihin durumu hakkında fikir yürütmenin çerçevesini sağlayan zihin kuramı ile sağlanır. Misailidi'nin (2018) çocuklarda suçluluk duygusu ve zihin kuramı yetenekleri arasındaki bireysel farklılıkları araştırdığı çalışmasında 218 çocuk irdelenmiştir. Bu çalışmada yüksek suçluluk duygusu algısının zihin kuramı testlerin yüksek performansla bağlantılı olduğu ortaya çıkmış ve bunun teorik ve pratik sonuçları tartışılmıştır. Bu çerçevede araştırmamızdan elde edilen bulguların literatür ile paralel olduğu söylenebilir.

Araştırmamızın bir diğer bulgusuna göre ikinci derece yanlış inanç ile zayıflık arasında zıt yönlü bir ilişki vardır. Bununla birlikte korelasyon sadece kadınlar arasında gözlemlenmiştir. Oakley (2016)'ya göre, Zihinsel durumları temsil yeteneği (zihin kuramı), sosyal yeterlilik ve sosyal bozukluklardaki bireysel farklılıkları anlamada çok önemlidir. Bu çalışma, bir başkasının ne düşündüğünü algılamaya yönelik son derece popüler bir test olan Gözlerden Zihin Okuma'nın başka bir kişinin duygusal ifadesini algılamasının yeteneğinin de bir testi olduğunu vurgulamaktadır. Bu testte kötü performans gösteren hastaların, başka bir kişinin zihinsel durumunu hala anlayabileceklerini ve tersine, bu testte iyi performans gösteren hastaların zihinsel durum anlayışında hala zorluklar yaşayabileceğini ileri sürmektedir. Zihinsel durumları temsil yeteneği (zihin kuramı) , sosyal yeterlilik ve sosyal bozukluklardaki bireysel farklılıkları anlamada çok önemlidir. Bu çalışma, bir başkasının ne düşündüğünü algılamaya yönelik son derece popüler bir test olan Gözlerden Zihin Okuma'nın başka bir kişinin duygusal ifadesini algılamasının yeteneğinin de bir testi olduğunu vurgulamaktadır. Bu testte kötü performans gösteren hastaların, başka bir kişinin zihinsel durumunu hala anlayabileceklerini ve tersine, bu testte iyi performans gösteren hastaların zihinsel durum anlayışında hala zorluklar yaşayabileceğini ileri sürmektedir (Oakley ve ark., 2016). Bu noktada ikinci derece yanlış inanç ile zayıflık arasındaki zıt yönlü bulgumuzun literatür ile örtüştüğü düşünülmektedir.

Araştırmamız kapsamında ironi ile onaylama arasında zıt yönlü ve zayıf düzeyde bir ilişki tespit edilmiştir. Bu ilişki sadece erkek katılımcılarda gözlemlenmiştir. Thompson ve arkadaşları (2016)'ya göre ironinin temel doğası bir şey ifade etmek ve tersini ima etmektir; ancak aynı zamanda mizah veya öfkeyi yansıtmak gibi ek sosyal ve

duygusal işlevlere de hizmet edebilir. İfadeler sıklıkla bilgisayar ortamındaki iletişimde ironiye eşlik eder ve iletişimden yararlanmayı arttırdığı öne sürülmüştür. Bu araştırmanın sonucunda, yüz ifadelerini belirten ikon kullanımının daha yüksek bir uyarılma ve artan gülümsemeye yol açtığı saptanmıştır. Aynı zaman da ironinin mesajın duygusal etkinliğini azalttığı ve duygusal onaylamayı düşürdüğü saptanmıştır. Bu bulgu ile araştırma sonucumuz örtüşmektedir.

Araştırmamızın diğer bir bulgusuna göre empati ile akılcılık isteği arasında aynı yönlü ve zayıf düzeyde bir ilişki bulunmaktadır. Bu ilişki sadece erkek katılımcılarda görülmüştür. Bu sonuca göre kişilerde empatinin artmasına bağlı olarak akılcılığın da artması beklenmektedir. Literatürde konu hakkında yapılan çalışmalardan Karahan (1998) araştırmasında, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi EBB Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı öğrencilerinin empatik becerileri ile onların insan doğasına ilişkin görüşleri arasındaki ilişki irdelemiş ve akılcılık anlayışı birbirinden farklı öğrencilerin empatik beceri puanları arasında önemli farklar bulunduğunu saptamıştır. Toplam 370 öğrencinin örnekleme yer aldığı çalışmada akılcılık anlayışı düzeyleri farklı öğrencilerin, empatik beceri puanları arasındaki farklılığın önemli olduğu saptanmıştır. Akılcılık anlayışı düzeyleri yüksek olan öğrencilerin empatik beceri puanlarının da yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla, insan doğasının akılcı olduğunu düşünen, insanların davranışlarının bilinçli olduğunu ve farkındalıkla davranış sergilediklerini, insanların akıl ve mantıklarına göre hareket ettiklerini düşünen öğrencilerin empatik becerilerinin diğer öğrencilere göre yüksek olduğu bulgulanmıştır. Bu bulguya dayanarak araştırma sonucumuzun literatür ile paralel olduğu çıkarımında bulunulabilir.

Araştırmamızda katılımcıların sosyodemografik özelliklere göre gözlerden zihin okuma, zihin kuramı ve duygusal şemaların farklılaşması değerlendirilmiştir. Buna göre gözlerden zihin okuma ve zihin kuramının 2. Derece yanlış inanç faktörleri cinsiyete göre farklılaşmaktadır. Hem gözlerden zihin okuma hem de 2.derece yanlış inançta kadın katılımcıların ortalamaları erkeklerden daha yüksek bulunmuştur. Zihin Kuramı, yani diğer insanların zihinsel durumlarını açıklayabilme ve öngörme kabiliyetinde cinsiyet farklılıklarının önemli olup olmadığı uzun süredir tartışılan bir konudur. Adenzato ve arkadaşları (2017) tarafından yapılan randomize ve plasebo kontrollü



çalışmada, medial prefrontal korteks (mPFC) üzerindeki anodal tDCS'nin kadınlarda bilişsel Zihin kuramı performansını seçici olarak arttırdığı hipotezi test edilmiştir. Örneklem, ilk deneyde, onaltı kadın ve erkek, ikinci deneyde on altı kadından oluşmaktadır. Sonuçlar, mPFC üzerinde anodal tDCS'nin kadınlarda bilişsel zihin kuramını arttırdığını göstermiştir. Bu çerçevede, bilişsel zihin kuramında cinsiyet temelli farklılıklar saptanmıştır. Araştırmanın bulgusuna göre, cinsiyet temelli farklılıkları zihin kuramının araştırılmasında dikkate almak büyük önem arz etmektedir.

Araştırmamızda elde edilen bir diğer bulguya göre duygusal şemaların suçluluk faktörünün cinsiyete göre farklılaştığı belirlenmiştir. Buna göre erkeklerde suçluluk düzeyi daha yüksek bulunmuştur. Cinsiyet temelli roller dikkate alındığında erkeklerin suçluluk düzeyinin daha yüksek olması beklenen bir durumdur. Chaplin (2015) tarafından yapılan araştırmada duygusal şemaların yetişkin cinsiyetine göre farklılaştığı bulgusuna ulaşılmıştır. Buna göre araştırma bulgularımıza paralel bir şekilde, kadınların hisleri kabul ve ifade etme düzeylerinin erkeklerden daha yüksek olduğu; erkeklerin ise suçluluk düzeylerinin daha fazla olduğu görülmüştür. Özellikle üzüntü gibi hisleri daha yoğun içselleştirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmamızda gözlerden zihin okumanın yaşa göre farklılaştığı görülmüştür. Buna göre yaşlı büyük olan katılımcıların gözlerden zihin okuma puanları daha yüksektir. Bununla birlikte zihin kuramının faux pas boyutunda ise küçük yaşta katılımcıların ortalaması daha yüksektir. Temel duygusal sinyalleri anlamada yaşla ilgili zorluklar artık kavranmaktadır, ne var ki yaşlanmanın daha karmaşık duygular ve zihinsel durumların anlaşılmasına işaret eden zihin kuramını nasıl etkilediği açık değildir. Henry ve arkadaşları (2013) tarafından yapılan bir araştırmada 1462 (790 daha genç ve 672 daha yaşlı) katılımcının yer aldığı 23 veri kümesinin bir meta-analizi gerçekleştirilmiştir. Genel olarak, tüm görev türleri arasında yaşlı yetişkinlerin genç erişkinlerden daha kötü performans gösterdikleri bulunmuştur. Sonuçlar ayrıca, belirli görev parametrelerine bakılmaksızın geç yetişkinlik dönemindeki artan zihin kuramı zorluklarına dikkat çekmektedir. Bu veriler, geç erişkinlik dönemindeki zihinsel durum süreçlerini anlamamız için önem arz etmektedir. Bizim araştırmamızda da genç katılımcıların faux pas düzeylerinin daha yüksek ve gözlerden zihin okuma düzeylerinin daha düşük olması bu çıkarıma bağlanabilir.

Duygusal şemalarda ise kontrol edilemezlik ve anlaşılabilirliğin yaşa göre değiştiği belirlenmiştir. Buna göre hem kontrol edilemezlik hem de anlaşılabilirlik düzeyi yaşlı katılımcılarda daha yüksektir. Yaşlı yetişkinler genellikle genç yetişkinlere göre olayları daha az olumsuz olarak değerlendirir ve hatırlar. Bu eğilimler, deneyimsiz, rekonstrüktif süreçlere dayanan bildirimleri etkileyebilir. Bu nedenle, Susan ve diğerleri (2016)'nin araştırması, daha fazla yakın duygusal deneyimi yapan bildirimlerle karşılaştırıldığında, giderek daha uzun zamansal dönemlere yayılan duyguların bildirimleri için yaş farklılıklarının daha belirgin olup olmadığını incelemiştir. Amerika Birleşik Devletleri Anketi ve Ulusal Günlük Deneyler Ulusal Çalışması'nın katılımcıları (25-74), bir ay boyunca, bir hafta boyunca ve gün boyunca 10 yıl arayla yaşadıkları olumsuz etkiyi bildirdiler. Daha yaşlılar daha düşük olumsuz etki seviyeleri ile ilişkiliydi. Bununla birlikte, yaşın etkisi üç zamansal dönem boyunca değişmiştir, böylelikle, insanlar günlük olumsuz etkilerini bildirdikleri ve aylık olumsuz etkilerini bildirdiklerinde yaş farkının etkisi en küçüktür. Duygu bildirimlerinin yonteme göre nasıl farklılaştığını göz önünde bulundurmak, yetişkinlikte duygusal deneyimin daha gerçekçi bir görünümünü sağlar. Bulgular, duygusal deneyimlerdeki yaş farklılıklarının, soruların kısa ve uzun zaman periyotlarına bağlı olarak değiştiğini göstermektedir. Yaşın avantajları, insanların duygularını giderek daha uzun süreler boyunca hatırladıklarında daha belirgindir.

Araştırmamıza dahil edilen öğrenciler eğitim düzeylerine göre ön lisans, lisans ve y.lisans/doktora olmak üzere 3 gruba ayrılmıştır. Bu üç grubun gözlerden zihin okuma düzeyleri ile birlikte zihin kuramı faktörlerinden faux pasının farklı olduğu belirlenmiştir. Buna göre eğitim seviyesi yüksek olanlarda gözlerden zihin okuma düzeyi yüksek iken, faux pas düzeyi düşüktür. Bu bağlamda eğitim seviyesi zihin kuramını etkileyen faktör olup olmadığını sorgulayan Wang ve diğerlerinin araştırmasında (2013) bu hipotezi test etmek için, daha yüksek öğrenim gören (yaş ortalaması 20.46), daha yaşlı ve eğitim düzeyleri genç b gruba eşit olan bir yaşlı grubu (ortalama yaş 76.29 yıl) ve daha az eğitilmiş daha yaşlı bir grup (ortalama yaş) 73.52 yıl) araştırılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre eşit derecede yüksek eğitime sahip yaşlı ve genç grubun faux-pas görevlerinde daha az eğitilmiş yaşlı grubu geride bıraktığı görülmüştür. Bununla birlikte, yaşlı ve genç aynı eğitime sahip iki grup arasında

anlamalı bir fark yoktur. Bu bulguya dayanarak araştırma sonucumuzun literatür ile paralellik gösterdiği söylenebilir.



## 6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmadan elde edilen bulgular aşağıda maddeler halinde verilmiştir:

- Gözlerden zihin okuma puanı ile faux pas boyut puanı arasında ( $r=-0,14$ ) ters yönde, zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir.
- Gözlerden zihin okuma puanı ile faux pas boyut puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında anlamlı bir ilişki olmadığı, erkekler arasında ( $r=-0,21$ ) ters yönde, zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir.
- Gözlerden zihin okuma puanı ile suçluluk ( $r=-0,11$ ) puanı arasında ters yönde, zayıf düzeyde anlamlı ilişki olduğu gözlenmiştir ( $p<0,05$ ).
- Gözlerden zihin okuma puanı ile suçluluk puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında anlamlı bir ilişki olmadığı, erkekler arasında ( $r=-0,23$ ) ters yönde, zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir.
- 1.Derece yanlış inanç boyut puanı ile uzlaşma ( $r=-0,18$ ) puanı arasında ters yönde, zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu; suçluluk ( $r=0,14$ ) puanı arasında aynı yönde, zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir.
- 2.Derece yanlış inanç boyut puanı ile duygulara karşı zayıflık ( $r=-0,13$ ) puanı arasında ters yönde, zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu; suçluluk ( $r=0,20$ ) puanı arasında aynı yönde, zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu gözlemlenmiştir.
- İroni boyut puanı ile onaylanma ( $r=-0,19$ ), puanı arasında aynı yönde, zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir.
- Empati boyut puanı ile akılcılık isteği ( $r=0,14$ ) puanı arasında aynı yönde, zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir.
- Metafor boyut puanı ile suçluluk ( $r=0,15$ ) puanı arasında aynı yönde, zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir.
- 1.Derece yanlış inanç boyut puanı ile farklılık puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında anlamlı bir ilişki olmadığı, erkekler arasında ters yönde zayıf ve anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir.

- 1.Derece yanlış inanç boyut puanı ile onaylanma puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında anlamlı bir ilişki olmadığı, erkekler arasında ters yönde zayıf ve anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir.
- 1.Derece yanlış inanç boyut puanı ile uzlaşma puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında anlamlı bir ilişki olmadığı, erkekler arasında ters yönde zayıf ve anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir.
- 1.Derece yanlış inanç boyut puanı ile suçluluk puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında anlamlı bir ilişki olmadığı, erkekler arasında aynı yönde zayıf ve anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir.
- 2.Derece yanlış inanç boyut puanı ile duygulara karşı zayıflık puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında ters yönde zayıf ve anlamlı bir ilişki olduğu, erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- 2.Derece yanlış inanç boyut puanı ile hisleri kabullenme puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında aynı yönde, zayıf ve anlamlı bir ilişki olduğu, erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- 2.Derece yanlış inanç boyut puanı ile süreklilik puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında aynı yönde zayıf ve anlamlı bir ilişki olduğu, erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- 2.Derece yanlış inanç boyut puanı ile suçluluk puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında anlamlı bir ilişki olmadığı, erkekler arasında aynı yönde zayıf ve anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir.
- İroni boyut puanı ile anlaşılabilirlik puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında anlamlı bir ilişki olmadığı, erkekler arasında aynı yönde zayıf ve anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir.
- İroni boyut puanı ile onaylama puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında anlamlı bir ilişki olmadığı, erkekler arasında aynı yönde zayıf ve anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir.
- İroni boyut puanı ile uzlaşma puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında anlamlı bir ilişki olmadığı, erkekler arasında ters yönde zayıf ve anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir.

- Empati boyut puanı ile kontrol edilemezlik puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında anlamlı bir ilişki olmadığı, erkekler arasında aynı yönde zayıf ve anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir.
- Empati boyut puanı ile akılcılık isteği puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında anlamlı bir ilişki olmadığı, erkekler arasında aynı yönde zayıf ve anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir.
- Metafor boyut puanı ile suçluluk puanı arasındaki korelasyonda; kadınlar arasında aynı yönde zayıf ve anlamlı bir ilişki olduğu, erkekler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı gözlenmiştir.
- Kadın ve erkeklerin gözlerden zihin okuma puanları arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiş olup ( $p<0,05$ ), kadınların ortalama puanları, erkeklerin ortalama puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur.
- Kadın ve erkeklerin 2.derece yanlış inanç boyut puanları arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiş olup ( $p<0,05$ ), kadınların 2.derece yanlış inanç boyut ortalama puanları, erkeklerin ortalama puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur.
- Kadın ve erkeklerin suçluluk puanları arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiş olup ( $p<0,05$ ), kadınların suçluluk ortalama puanları, erkeklerin ortalama puanlarına göre anlamlı düzeyde daha düşük bulunmuştur.
- 15-20 yaş arasında olan kişilerin, 20-25 yaş arasında olan kişilere göre faux pas boyut ortalama puanları anlamlı düzeyde daha yüksek, kontrol edilemezlik ve anlaşılabilirlik ortalama puanları anlamlı düzeyde daha düşük bulunmuştur.
- 15-20 yaş arasında olan kişilerin, 25-30 yaş arasında olan kişilere göre gözlerden zihin okuma, faux pas boyut ortalama puanları anlamlı düzeyde daha yüksek, kontrol edilemezlik ortalama puanları anlamlı düzeyde daha düşük bulunmuştur.
- 15-20 yaş arasında olan kişilerin, 30 yaş ve üstünde olan kişilere göre faux pas boyut ortalama puanları anlamlı düzeyde daha yüksek, anlaşılabilirlik ortalama puanları anlamlı düzeyde daha düşük bulunmuştur.

- Eğitim düzeyi ön lisans olan kişilerin, eğitim düzeyi yüksek lisans/doktora olan kişilere göre gözlerden zihin okuma puanları daha düşük, faux pas boyut puanları anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur.
- Eğitim düzeyi lisans olan kişilerin, eğitim düzeyi yüksek lisans/doktora olan kişilere göre faux pas boyut puanları anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur.

Elde edilen bulgular çerçevesinde aşağıdaki öneriler getirilmiştir:

- Araştırmadan elde edilen bulgular değerlendirildiğinde zihin kuramı faktörleri ile duygusal şema faktörlerinin bazıları arasındaki ilişkiye dayanarak, özellikle çocukluk döneminden başlayarak bireylerde zihin kuramının gelişiminin sağlanması için çalışmalar yapılabilir. Bu çerçevede ilgili kamu kuruluşlarınca eğitim çalışmaları düzenlenebileceği gibi, müfredat kapsamında düzenlemeler de yapılabilir.
- Üniversite öğrencilerinin öğrenme süreçlerini zenginleştirmek adına çalışmalar yapmaları önerilmektedir. Bu sayede kendi bilişsel kapasitelerini keşfetmeyi ve yansıtmayı öğrenebilirler.
- Çalışma kapsamında sadece üniversite öğrencilerinin değerlendirilmesi ve örneklemin Üsküdar Üniversitesinden 200 öğrencinin katılımı ile oluşturulmuş olması araştırmanın en önemli sınırlılıklarındandır. Bundan sonraki araştırmalarda daha geniş örneklemlemler ile çalışılması ve farklı üniversitelerden öğrencilerin çalışmalara dahil edilmesi önerilmektedir. Bununla birlikte üniversite öğrencileri haricinde farklı yaş gruplarından yetişkinlerin dahil edileceği araştırmalarda zihin kuramı ve duygusal şemaların yetişkinlik dönemlerindeki durumu izlenebilir. Bu sayede daha genellenebilir sonuçlar elde edileceği düşünülmektedir.
- Zihin kuramı ve duygusal şemalara ilişkin faktörler anne baba tutumları ile birlikte özellikle çocukluk döneminde şekilleneceği için sonraki araştırmalarda zihin kuramı ve duygusal şemalarla birlikte ebeveyn tutumlarının da değerlendirildiği araştırmalar yapılabilir.
- Sonraki araştırmalarda görme engelliler gibi özellikle zihin kuramının önemli olduğu düşünülen örneklemlemler üzerinde çalışmalar yapılabilir.

Bununla birlikte herhangi bir psikiyatrik rahatsızlık tanısı almış klinik örneklerle ile sağlıklı örneklerin zihin kuramı ve duygusal şemalar yönünden karşılaştırılması yapılabilir.





## KAYNAKÇA

- Adenzato, M., Brambilla, M., Manenti, R., De Lucia, L., Trojano, L., Garofalo, S., ... & Cotelli, M. (2017). Gender differences in cognitive Theory of Mind revealed by transcranial direct current stimulation on medial prefrontal cortex. *Scientific reports*, 7, 41219.
- Anderson, H. W., Sommerfelt, K., Sonnander, K., & Ahlsten, G. (1996). Maternal childrearing attitudes, IQ and socioeconomic status as related to cognitive abilities of five- year-old children. *Psychological Reports*, 79, 3-14.
- Astington, J. W. (2003). Sometimes necessary, never sufficient: False belief- understanding and social competence. In: Repacholi B, Slaughter V, eds. *Individual Differences in Theory of Mind*. New York, NY: Psychology Press; 2003: 13-38.
- Astington, J. W., & Edward, M. J. (2010). *The Development of Theory of Mind in Early Childhood*. Centre of Excellence for Early Childhood Development; Web, <http://www.child-encyclopedia.com> Gxp. pdf. Adresinden alınmıştır.
- Atasoy, S. (2008). Yüksek Fonksiyonlu Otistik Çocuklarda Çeşitli Bilişsel Özellikler Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ege Üniversitesi, İzmir.
- Bach, L., Happé, F., Fleminger, S., & Powell J. (2000). Theory of Mind: Independence of executive function and the role of the frontal cortex in acquired brain injury. *Cogn Neuropsychiatry*. 5, 175-92.
- Baron-Cohen S., Leslie A.M., Frith U.: Does the autistic child have a 'theory of mind'?. *Cognition* (1985); 21, 37-46
- Baron-Cohen, S., Leslie, A. M., & Frith, U. (1986). Mechanical, behavioural and intentional understanding of picture stories in autistic children. *British Journal of Developmental Psychology*, 4, 113-125.

- Baron-Cohen, S., Leslie, A. M. & Frith, U. (1985). Does the autistic child have a Theory of Mind? *Cognition*, 21, 37-36.
- Baron-Cohen, S., Wheelwright, S., Hill, J., Raste, Y., & Plumb, I. (2001). The "Reading the Mind in the Eyes" test revised version: A study with normal adults, and adults with Asperger syndrome or high-functioning autism. *Journal of child psychology and psychiatry*, 42(2), 241-251.
- Brambring, M., & Absrock, D. (2010). Validity of false belief tasks in blind children. *Journal of Autism and Developmental Disorders* 40: 1471-1484.
- Bruner, J. (1983). *Child's Talk: Learning to Use Language*. Oxford: Oxford University Press.
- Bruner, J. S. (1975/76). From communication to language: a psychological perspective. *Cognition*, 3, 255-287.
- Carlson, S. M., Moses, L. J., & Claxton, L.J. (2004). Individual differences in executive functioning and theory of mind: An investigation of inhibitory control and planning ability. *Journal of Experimental Child Psychology*, 87(4), 299-319.
- Chaplin, T. M. (2015). Gender and emotion expression: A developmental contextual perspective. *Emotion Review*, 7(1), 14-21.
- Charles, S. T., Piazza, J. R., Mogle, J. A., Urban, E. J., Sliwinski, M. J., & Almeida, D. M. (2015). Age differences in emotional well-being vary by temporal recall. *Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 71(5), 798-807.
- Degirmencioglu, B. (2008). İlk kez geliştirilecek olan Dokuz Eylül Zihin Teorisi Ölçeğinin (DEZTÖ) geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sinir Bilimler Anabilim Dalı, İzmir*.
- Değirmencioglu B., (2008), İlk Kez Geliştirilecek Olan Dokuz Eylül Zihin Teorisi Ölçeğinin (Deztö) Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması, *Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir*

- Erdem, R. (2011). Down Sendromlu ve Engelli Olmayan Katılımcıların Zihin Kuramı Becerileri ile Dil Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. (Yayınlanmış Doktora Tezi) Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Erdem, R., & Ege, P. (2011). Down sendromlu bireylerin zihin kuramı gelişimi. *Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Özel Eğitim Dergisi*, 12 (1) 23-36.
- Fertuck, E. A., Jekal, A., Song, I., Wyman, B., Morris, M. C., Wilson, S. T., ... & Stanley, B. (2009). Enhanced 'Reading the Mind in the Eyes' in borderline personality disorder compared to healthy controls. *Psychological medicine*, 39(12), 1979-1988.
- Fistikci, N., Keyvan, A., Erten, E., Duran, Ş., & Sungur, M. Z. (2015). Sosyal anksiyete bozukluğunda bilişsel davranışçı terapi: Güncel kavramlar. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 7(3), 229-243.
- Flavell, J. H. (1999). Cognitive development: Children's knowledge about the mind. *Annual Review of Psychology*, 50, 21-45.
- Flavell, J. H. (2004). Theory of Mind development: retrospect and prospect. *Merill-Palmer Quarterly*, 50 (3), 274-286.
- Flavell, J. H., Milller, P. H., & Miller, S. A. (2002). *Cognitive Development*. (Forth Edition). Englewood Cliffs, N.J. Prentice-Hall.
- Fletcher P.C., Happé F., Frith U., Baker S.C., Dolan R J., Frackowiak R. S J., Frith C.D.: Other minds in the brain: A functional imaging study of "theory of mind" in story comprehension. *Cognition* (1995); 57, 109-128. (Özet).
- Fonagy, P., Gergely, G., Jurist, E. L., & Target, M. (2002). Affect regulation, mentalization, and the development of the self. New York, NY : Other Press.
- Frith, C. D., & Corcoran, R. (1996) Exploring 'Theory of Mind' in people with Schizophrenia. *Psychological Medicine*, 26, 521 -530.

- Frith, U., Happé, F., & Siddons, F. (1994). Autism and Theory of Mind in everyday life. *Social Development, 3*, 108-124.
- Gallagher, H. L., & Frith, C. D. (2003). Functional imaging of “Theory of Mind.” *Trend in Cognitive Sciences, 7*, 77-83.
- Geurts, H. M., Broeders, M., & Nieuwland, M. S. (2010). Theory of Mind and Pragmatic Abilities in Attention Deficit/Hyperactivity Disorder. *European Journal of Developmental Psychology, 7*-1.
- Giaouri, S., Alevriadou, A., & Tsakiridou, E. (2010). Theory of Mind abilities in children with Down Syndrome and non-specific intellectual disabilities: an empirical study with some educational implications. *Procedia - Social and Behavioral Sciences, 2*(2), 3883 - 3887. Doi: 10. 1016 / J. Sbspro. 2010. 03. 609.
- Giaouri, S., Alevriadou, A., & Tsakiridou, E. (2010). Theory of Mind abilities in children with Down Syndrome and non-specific intellectual disabilities: an empirical study with some educational implications. *Procedia - Social and Behavioral Sciences, 2*(2), 3883 - 3887. Doi: 10. 1016 / J. Sbspro. 2010. 03. 609.
- Gopnik, L. C., & Meltzoff, A. N. (2000). *Early Theories of Mind: What The Theory Theory Can Tell Us About Autism*. In S. Baron-Cohen Et Al. (Eds.) *Understanding Other Minds: Perspectives from Autism and Cognitive Neuroscience* (Second Edition). Oxford: Oxford University Press.
- Green, S., Pring, L., & Swettenham, J. (2004). An investigation of first-order false belief understanding of children with congenital profound visual impairment. *British Journal of Developmental Psychology, 22*, 1-17.
- Happé, F., Cook, J. L., & Bird, G. (2017). The structure of social cognition: In (ter) dependence of sociocognitive processes. *Annual review of psychology, 68*, 243-267.
- Henry, J. D., Phillips, L. H., Ruffman, T., & Bailey, P. E. (2013). A meta-analytic review of age differences in theory of mind. *Psychology and Aging, 28*(3), 826.

- Howley, M., & Howe, C. (2004). Social interaction and cognitive growth: an examination through the role-taking skills of deaf and hearing children. *British Journal of Developmental Psychology*, Vol. 22, Pp. 219-243.
- Hughes, C., & Leekam, S. (2004). What are the Links Between Theory of Mind and Social Relations? Review, Reflections and New Directions for Studies of Typical and Atypical Development. *Social Development*, 13(4), 590-619. doi:10.1111/j.1467-9507.2004.00285.x
- Irani F., Platek, S. M., Panyavin, I. S., Calkins, M. E., Kohler, C., Siegel, S. J., Schachter, M., Gur, R. E., & Gur, R. C. (2006). Self-Face recognition and Theory of Mind in patients with Schizophrenia and first-degree relatives of Schizophrenia patients. *Acta Psychiatr Scand*, 110: 146-149.
- Jenkins, J. M., & Astington, J. W. (1996). Cognitive factors and family structure associated with theory of mind development in young children. *Developmental Psychology*, 32, 70-78.
- Jenkins, J. M., Turrell, S. L., Kogushi, Y., Lollis, S., & Ross, H. S. (2003). A longitudinal investigation of the dynamics of mental state talk in families. *Child Development*, 74, 905-920.
- Kahraman, G. Ö. (2012). Zihin Kuramına Dayalı Eğitim Programının 48 - 60 Aylık Çocukların Bilişsel Bakış Açısı Becerileri Ve Prososyal Davranışları Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi. (*Yayınlanmamış Doktora Tezi*) Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Karahan, F. (1998). Empatik Beceri ve İnsan Doğası Anlayışı. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 204-211.
- Keceli-Kaysili, B., & Acarlar, F. (2011). The development of Theory of Mind according to false belief performance of children ages 3 to 5. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 11(4), 1821-1826.
- Keskin, B. (2007). Zihin teorisi ve ahlaklılık kazanımı arasındaki ilişki. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 73-79.

- Langdon R., Coltheart M.; Visual perspective taking and scizotypy: evidence for a simulation-based account of mentalizing in normal adults. *Cognition* (2001); 82, 1-10
- Lantz, J. (2002). Theory of Mind in Autism, implications, and interventions. *The Reporter*.7(3).18-25.  
<http://www.idc.indiana.edu/irca/education/theoryofmind.html>. sayfasından alınmıştır.
- Leahy RL. A model of emotional schemas. *Cogn Behav Pract* 2002; 9:177-90.
- Leahy RL. Emotional schemas and resistance to change in anxiety disorders. *Cogn Behav Pract Elsevier*, 2007; 14:36-45.
- Leahy, R. L. (2002). A model of emotional schemas. *Cognitive and behavioral practice*, 9(3), 177-190.
- Li, X., Wang, K., Wang, F., Tao, Q., Xie, Y., & Cheng, Q. (2013). Aging of theory of mind: The influence of educational level and cognitive processing. *International Journal of Psychology*, 48(4), 715-727.
- Meltzoff, A. N. (1999). Origins of Theory of Mind, cognition and communication. *Journal of Communication Disorders*, 32, 251-269.
- Meltzoff, A. N., & Moore, M. K. (1994). Imitation, memory, and the representation of persons. *Infant Behavior and Development*, 17, 83-99.
- Miller, C. A. (2004). False belief and sentence complement performance in children with specific language impairment. *International Journal of Language and Communication Disorders*, 39, 191-213.
- Miller, H. P. (2008). Gelişim Psikolojisi Kuramları (Çev. Z. Gültekin). Ankara, İmge Yayınevi.
- Misailidi, P. (2018). Individual Differences in Children's Understanding of Guilt: Links with Theory of Mind. *The Journal of genetic psychology*, 179(4), 219-229.

- Monetta, L., Grindrod, C. M., & Pell, M. D. (2009). Irony comprehension and theory of mind deficits in patients with Parkinson's disease. *Cortex*, 45(8), 972- 981. doi;10.1016/j.cortex.2009.02.021
- Moran, J. M. (2013). Lifespan development: The effects of typical aging on theory of mind. *Behavioural Brain Research*,237, 32-40.doi.TO. 1016/j .bbr.2012.09.020
- Oakley, B. F., Brewer, R., Bird, G., & Catmur, C. (2016). Theory of mind is not theory of emotion: A cautionary note on the Reading the Mind in the Eyes Test. *Journal of Abnormal Psychology*, 125(6), 818.
- Olley, A. L., Malhi, G.S., Bachelor, J., Cahill, C.M., Mitchell, P.B., & Berk, M. (2005). Executive functioning and Theory of Mind in euthymic bipolar disorder. *Bipolar Disord*, 7(5) 43-52.
- Perner, J., & Wimmer, H. (1985). John thinks that Mary thinks that: attribution of second order beliefs by 5-10 year old children. *Journal of Experimental Child Psychology*, 39, 437-471.
- Perner, J., Ruffman, T., & Leekam, S. R. (1994). Theory of Mind is contagious: you catch it from your sibs. *Child Development*, 65, 1228-1238.
- Peterson, C. C., & Siegal, M. (1995). Deafness, conversation and Theory of Mind. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 36, 459-474.
- Peterson, C. C., Wellman, H. M., & Slaughter, V. (2012). The mind behind the message: advancing Theory of Mind scales for typically developing children, and those with deafness, Autism, or Asperger Syndrome. *Child Dev. Author Manuscript; Available in PMC* 2013 May 3.
- Peterson, C., Wellman, H., & Liu, D. (2005). Steps in Theory of Mind development for children with deafness or Autism. *Child Development*, 76, 502 - 517.
- Peterson, C., Wellman, H., & Liu, D. (2005). Steps in Theory of Mind development for children with deafness or Autism. *Child Development*, 76, 502 - 517.

- Peterson, C., Welman, H., & Liu, D. (2006). Scaling of Theory of Mind understandings in Chinese children. *Psychological Science, 17* (12) 1075-1081.
- Peterson, C.C., Peterson, J.L., & Webb, J. (2000). Factors influencing the development of Theory of Mind in blind children. *British Journal of Developmental Psychology, 18*, 431-447.
- Pinkham, A. E., Penn, D. L., Perkins, D. O., & Lieberman, J. (2003). Implications for the neural basis of social cognition for the study of Schizophrenia. *American Journal of Psychiatry 160*, 815-824.
- Premack, D., & Woodruff, G. (1978). Does the chimpanzee have a theory of mind? *Behavioral and Brain Sciences, 4*, 515-526.
- Repacholi, B., Slaughter, V., Pritchard, M., & Gibbs, V. (2003). Theory of Mind, machiavellianism, and social functioning in childhood. B. Repacholi., & V. Slaughter (Eds.), *Individual Differences in Theory of Mind*, (P. 67-94) New York: Psychology Press.
- Roch-Levecq, A. C. (2000) Relationship Between Quality of Familial Interactions and Acquisition of a Theory of Mind in Blind Children, *Proquest Dissertations and Theses. Proquest Dissertations & Theses (PQDT) S. N/A*.
- Rowe, A. D., Bullock, P. R., Polkey, C. E. & Morris, R. G. (2001). Theory of Mind impairments and their relationship to executive functioning following frontal lobe excisions. *Institute of Psychiatry, Brain, 124*, 600-616.
- Saxe, R., & Houlihan, S. D. (2017). Formalizing emotion concepts within a Bayesian model of theory of mind. *Current opinion in psychology, 17*, 15-21.
- Seth, A. K. (2013). Interoceptive inference, emotion, and the embodied self. *Trends in cognitive sciences, 17*(11), 565-573.
- Shah, P., Catmur, C., & Bird, G. (2017). From heart to mind: linking interoception, emotion, and theory of mind. *Cortex; a journal devoted to the study of the nervous system and behavior, 93*, 220.



- Spicer RS, Miller TR. Suicide acts in 8 states: Incidence and case fatality rates by demographics and method. *Am J Public Health* 2000; 90: 1885-1891.
- Stone V.E., Baron-Cohen S., Knight R.T. (1998). Frontal lobe contributions to theory of mind, *J. Cognit. Neurosci*; 10, 640-656.
- Şipal, R. F. (2008). Okul Öncesi Dönemde Özel Eğitim Alan Ve Almayan İlköğretim 4, 5 Ve 6. Sınıf İştme Engelli Çocukların Zihin Kuramı Kapsamında Yürütücü İşlevleri Açısından İncelenmesi. (*Yayımlanmamış Doktora Tezi*) Ankara Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tekin, D. (2010). Düşünce Baloncukları Tekniğinin Kullanıldığı “Yanlı İnanç Öğretim Paketi “ nin Asperger Sendromu Ve Yüksek İşlevli Otizm Tanısı Almış Çocukların “Yanlı İnanç” Düzeylerine Etkisi. (*Yüksek Lisans Tezi*) Dokuz Eylül Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
- Thompson, D., Mackenzie, I. G., Leuthold, H., & Filik, R. (2016). Emotional responses to irony and emoticons in written language: evidence from EDA and facial EMG. *Psychophysiology*, 53(7), 1054-1062.
- Tirch, D. D., Leahy, R. L., Silberstein, L. R., & Melwani, P. S. (2012). Emotional schemas, psychological flexibility, and anxiety: The role of flexible response patterns to anxious arousal. *International Journal of Cognitive Therapy*, 5(4), 380-391.
- Villiers, P., & College, S. (2007). Theory of Mind development: an overview <http://www.lettras.pucrio.br/lapal/pdfs/palestra%202%20p%20de%20v%20teoria%20da%20mente%20int.pdf> adresinden 12.10.2011’de sayfasından alınmıştır.
- Wadsworth, B. J. (2004). Piaget’s *Theory of Cognitive and Affective Development/Foundations of Constructivism* (Fifth Edition) Boston: Pearson Education.
- Wellman, H. M. & Liu, D. (2004). Scaling of Theory of Mind tasks. *Child Development*, 75 (2), 523-541.

- Wellman, H. M., & Liu, D. (2004). Scaling of theory-of-mind tasks. *Child development, 75*(2), 523-541.
- Wellman, H. M., Cross, D. & Watson, J. (2001). Meta-Analysis of Theory of Mind development: The truth about false-belief. *Child Development, 72*, 655-684.
- Wimmer, H., & Perner, J. (1983). Beliefs about beliefs: Representation and constraining functions of wrong beliefs in young children's understanding of deception. *Cognition, 13*, 103-128.
- Yavuz, K. F., Türkçapar, M. H., Demirel, B., & Karadere, E. (2011). Üniversite öğrencileri ve çalışanları örnekleminde Leahy Duygusal Şema Ölçeği'nin Türkçe uyarlaması, geçerlilik ve güvenilirliği. *Düşünen Adam Psikiyatri Nöroloji Bilim Derg, 24*, 273-82.
- Young JE, Klosko JS, Weishaar ME. Schema therapy: A practitioner's guide. Guilford Press, 2003.
- Yücel, M. O. (2008). Şizofreni Ve Bipolar Bozukluk Hastalarının Birinci Derece Yakınlarında Zihin Kuramı Bozuklukları. (Onaylanmış Tıpta Uzmanlık Tezi). Ankara Üniversitesi, Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı: Ankara.

## EKLER

### SOSYODEMOGRAFİK ANKET FORMU

AD-SOYAD (İSTEĞE BAĞLI)\* :

CİNSİYET:     KADIN             ERKEK

YAŞ:             15-20 ARASI

20-25 ARASI

25-30 ARASI

30-35 ARASI

40-45 ARASI

45 yaş ve üstü

EĞİTİM DURUMU: (mezun/devam ediyor)

ÖNLİSANS

LİSANS

YÜKSEK LİSANS

DOKTORA

BÖLÜMÜ:.....

ÇALIŞIYOR MU:     EVET             HAYIR

## **EK-2: DOKUZ EYLÜL ZİHİN TEORİSİ ÖLÇEĞİ**

### **DEZTO: YÖNERGESİ**

*Simdi ben size sırayla bazı hikayeler okuyacağım ve bazı resimler göstereceğim. Ben hikayeleri size yüksek sesle okuyacağım. Ama, takip edebilmeniz için de hikayelerin bir örneğini size vereceğim. Yani ben hikayeyi okurken, siz bir yandan bu hikayeleri gözünüzle takip edebileceksiniz. Bu hikayelerle ilgili, hikayelerin arasında ya da sonunda size bazı sorular soracağım ve sizden cevaplamanızı isteyeceğim.*

*Hikayelerle ya da sorularla ilgili soru sormayınız, ihtiyaç duyduğunuzda elinizde bulunan hikayeye ve resme tekrar bakabilirsiniz; hikayeleri yeniden okuyabilirsiniz. Herhangi bir süre kısıtlaması yoktur.*

*Doğru olduğuna karar verdiğiniz anda cevabınızı verebilirsiniz. Size gösterilen resimli hikayelerde ise, 1 – 2 – 3 şeklinde numaralandırılmış üç tane resim vardır. Bu üç resim sırayla bir hikaye anlatmaktadır. Bu hikayeyi doğru bir şekilde anlayıp, bu hikayeyi tamamlayacak olan dördüncü resmi bulmanız istenecektir. Bunun için de, bu üç resmin yanında yer alan a ve b seçenekli iki resimden doğru olduğunu düşündüğünüz birini seçmeniz gerekmektedir. Uygulamayla ilgili olarak aklınıza takılan bir soru varsa, başlamadan önce sorabilirsiniz. Hazırsanız başlayalım.*

### **1. GÖREV- HİKAYE 1**

**Hikaye 1:** Selma hanım mutfakta, pişirdiği börekleri bir kap içinde masanın üstüne koyar. O sırada çalan telefona bakmak için salona gider. Selma hanım, mutfakta değilken, mutfığa giren kızı gül, masanın üstünde duran börek kabını, böreklerin bozulmaması için buzdolabına kaldırır ve mutfaktan çıkıp, kendi odasına gider.

**Soru 1:** Selma hanım bir parça börek yemek için mutfığa geri döndüğünde, börek kabını nerede arayacak?

**CEVAP ŞIKKI 1:** masanın üzeri, masa, masada.

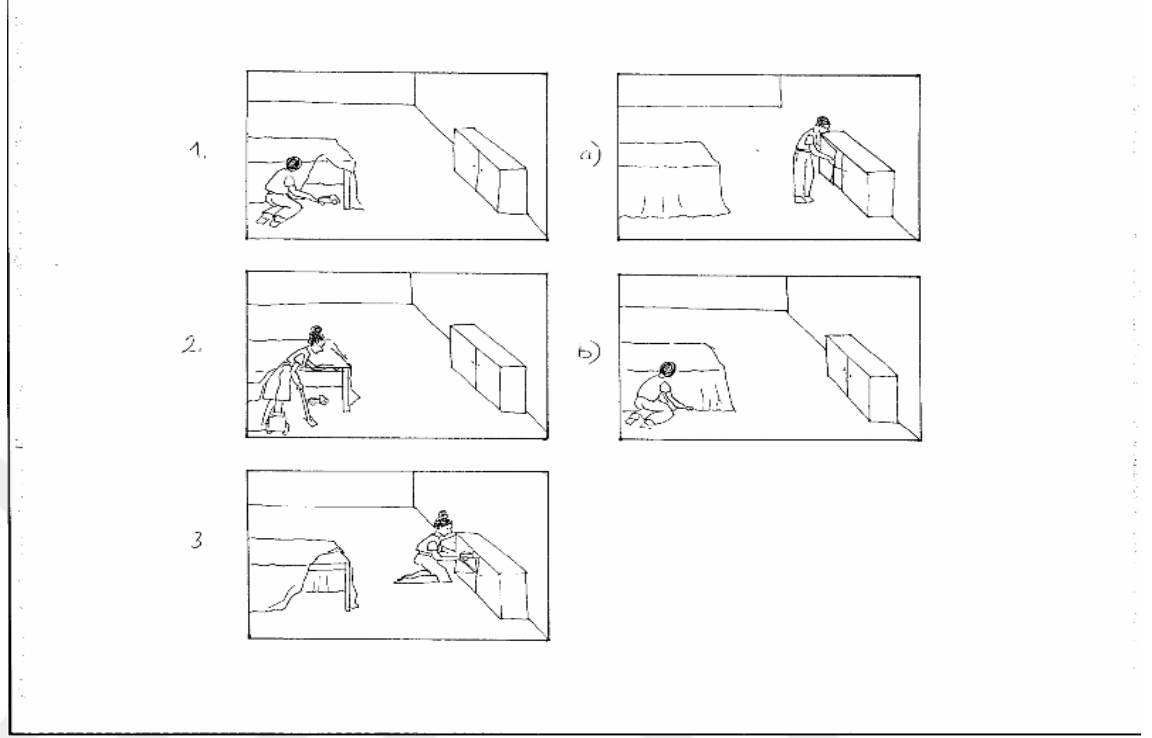
**Cevabınız 1 nolu şık ise;**

**Devam eden soru:** Selma hanımın börek kabını bıraktığı yer neresidir?

.....

.....  
 **CEVAP ŞIKKI 2:** buzdolabı, fırın gibi doğru cevaplar dışında herhangi başka bir cevap.

## 2. GÖREV-RESİM 1



**Soru 2:** Şimdi resimlere dikkatli bakarak, (ilk üç resmi göstererek) çocuğun oyuncasını nerede arayacağını gösteren resmin seçeneğini (a ve b resimlerini göstererek) söyleyiniz.

**CEVAP ŞIKKI 1: a**

**CEVAP ŞIKKI 2: b**

### 3. GÖREV-HİKAYE 2

**Hikaye 2:** Ayşe hemşire ve Mine hemşire, doktorlar odasında yapacakları işler hakkında konuşmaktadır. Ayşe hemşire, doktor Ahmet bey'in, o günkü hastalara ait tahlil sonuçlarını doktorlar odasından alacağını söyler. Ayşe hemşire: "ben şimdi, doktor Ahmet bey ile vizite çıkacağım. Sen de sonuçlarını laboratuardan alıp, buraya getirir misin?" Der. Mine hemşire laboratuara, Ayşe hemşire vizite gitmek üzere odadan ayrılır. Ayşe hemşire vizit sırasında, doktor Ahmet bey ile karşılaşır. Doktor Ahmet bey, vizitin bitiminde, tahlil sonuçlarının hemen polikliniğe getirilmesini ister ve polikliniğe doğru yola çıkar. Doktor Ahmet bey, Yolda tahlil sonuçlarını almaya giden Mine hemşire'yi görür. Mine hemşire, sonuçları almaya gittiğini söyler. Doktor Ahmet bey, Mine hemşire'ye sonuçları hemen polikliniğe getirmesini söyler ve polikliniğe gider. Ayşe hemşire, Mine hemşire'nin doktor Ahmet bey ile konuştuğunu bilmemektedir. Laboratuardan çıkmadan Mine hemşire'yi bulmak için, vizit sonrası acele ile laboratuara giden Ayşe hemşire, laboranta Mine hemşire'nin tahlil sonuçlarını alıp almadığını sorar. Laborant, Mine hemşire'nin tahlil sonuçlarını alarak çıktığını söyler.

**Soru 3:** Ayşe hemşire, Mine hemşire'nin tahlil sonuçlarını nereye götürdüğünü düşünmektedir?

**CEVAP ŞIKKI 1:** Doktorlar odası

**CEVAP ŞIKKI 2:** Poliklinik, laboratuvar, doktor ahmet bey'e den biri

### 4. GÖREV-RESİM 2

**Soru 4:** Şimdi resimlere dikkatli bakarak (ilk üç resmi göstererek) çocuğun ne hayal ettiğini gösteren resmin seçeneğini (a ve b resimlerini göstererek) söyleyiniz.

**CEVAP ŞIKKI 1:** a

**CEVAP ŞIKKI 2:** b

### 5. GÖREV-HİKAYE 3

**Hikaye 3:** Yıl sonunda, derslerinden çok düşük notlar alan Ahmet'in karnesine bakan annesi Ahmet'e "ne kadar da başarılı bir öğrencisin!" Der.

**Soru 5:** Ahmet'in annesinin söylediği doğru mudur?  
Ahmet'in annesi ne demek istemiştir?

**CEVAP ŞIKKI 1:** Ahmet'in annesi, aslında Ahmet'in başarısızlığını vurgulamak istemiştir. Ahmet'in annesi, kelime anlamının tersini kullanarak duruma iliksin memnuniyetsizliğini yansıtmıştır.

**CEVAP ŞIKKI 2:** Ahmet'in aslında başarılı olduğunu söylemek istemiştir, Ahmet'i motive etmek istemiştir, çocuğuna destek vermek istemiştir.

### 6. GÖREV-HİKAYE 4

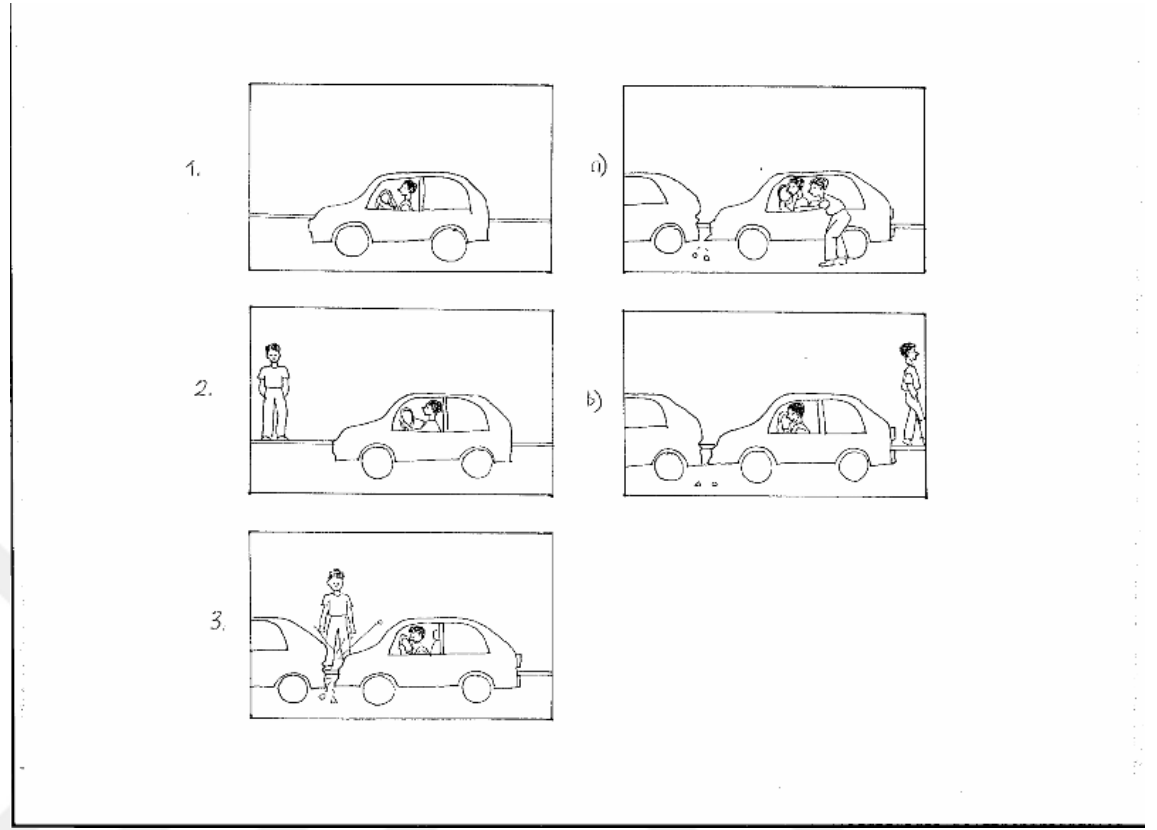
**Hikaye 4:** Melek iş dönüşü, yolda gördüğü bir dilenci çocuğun ağladığını fark eder. Çocuğun ağlamasından çok etkilenen melek, eve geldiğinde bu çocuktan eşine bahseder: "küçük dilenci bir çocuk gördüm; gözlerinde dev dalgalar vardı."

**Soru 6:** Melek, eşine çocuk ile ilgili ne anlatmak istemiştir?

**CEVAP ŞIKKI 1:** Çocuğun gözyaşları, çocuğun ağladığı, çocuğun çok üzgün olduğunu

**CEVAP ŞIKKI 2:** Çocuğun hırslı olduğu, çocuğun umutları olduğunu

### 7. GÖREV-RESİM 3



**Soru 7:** Şimdi resimlere dikkatli bakarak (ilk üç resmi göstererek) sizce bu adamın (yaya olan adamı göstererek) ne yapacağını gösteren resmin seçeneğini (a ve b resimlerini göstererek) söyleyiniz.

CEVAP ŞIKK 1: b.

CEVAP ŞIKK 2: a.



8-9-10-11-12. GÖREVLER-

HIKAYE 5- İKİ RESİM-

**Hikaye 5:** Osman ve Zeynep, evli bir çifttir. Her hafta sonu, birlikte gezmeye gitmek isterler. Ancak, farklı yerlere gitmekten hoşlandıkları için, bu konuda sürekli tartışıp nereye gideceklerine karar veremezler. Osman, deniz kıyısına gidip balık tutmak ve mangal yapmaktan hoşlanmaktadır. Zeynep ise, alışveriş merkezlerinde gezmeyi ve sinemaya gitmeyi sevmektedir. Zeynep, Osman'ı mutlu etmek için çoğunlukla, deniz kıyısına gitmeyi kabul eder.

**Kontrol soru 1:** Hafta sonları Osman ne yapmaktan hoşlanmaktadır?

**CEVAP ŞIKKI 1:** Deniz kıyısına gitmek, balık tutmak, mangal yapmak.

**CEVAP ŞIKKI 2:** Alışveriş merkezine gitmek, sinemaya gitmek, balık malzemesi almak

**Kontrol soru 2:** Hafta sonları Zeynep ne yapmaktan hoşlanmaktadır?

**CEVAP ŞIKKI 1:** Balık malzemesi almak, mangal yapmak, deniz kıyısına gitmek

**CEVAP ŞIKKI: 2** Alışveriş merkezine gitmek, alışveriş yapmak, sinemaya gitmek.

Bu hafta sonu için ne yapacaklarını konuşurken, Osman Zeynep'e alışveriş merkezine gitmeyi teklif eder.

**Soru 8:** Osman neden alışveriş merkezine gitmeyi istemiştir?

**CEVAP ŞIKKI 1:** Zeynep'i mutlu etmek için, eşini mutlu etmek için, Zeynep hoşlandığı için.

**CEVAP ŞIKKI 2:** Alışveriş yapmak için, balık malzemesi almak için.

Osman ve Zeynep evden çıkmak üzere hazırlanırlar. Osman arka odaya sobayı söndürmeye gider.

**Soru 9:** Zeynep, Osman'ın bu teklifi karşısında nasıl hissetmiş olabilir?

**CEVAP ŞIKKI 1:** Üzülmüştür.

**CEVAP ŞIKKI 2:** Mutlu olmuştur, sevinmiştir, şaşırmıştır, iyi hissetmiştir.

**Kontrol soru 3:** Osman şu anda nerededir?

**CEVAP ŞIKKI 1:** Arka odada ya da sobayı söndürmeye gitti.

**CEVAP ŞIKKI 2:** Balık malzemesi almak için dışarı çıkmıştır.

Bu sırada Zeynep, unutmamak için araba anahtarını, Osman'ın anahtarı her zaman bıraktığı vestiyerden alarak çantasına koyar.

**Kontrol soru 4:** Osman anahtarı her zaman nereye bırakır?

**CEVAP ŞIKKI 1:** Çantasına.

**CEVAP ŞIKKI 2:** Vestiyere.

**Soru 10:** Şu anda, Osman arabanın anahtarının nerede olduğunu düşünmektedir?

**CEVAP ŞIKKI 1:** Vestiyerde.

**CEVAP ŞIKKI 2:** Masanın üstünde.

Evden çıkıp arabalarına binen Osman ve Zeynep, alışveriş merkezine gider. Arabayı kullanmakta olan Osman, arabayı park etmek için uzun bir süre yer bulamayınca çok sinirlenir.

**Soru 11:** Osman kolaylıkla park yeri bulabilmiş olsaydı ne hissederd?

**CEVAP ŞIKKI 1:** Mutlu olurdu, sevinirdi, sinirlenmezdi, sakin olurdu

**CEVAP ŞIKKI 2:** Hiçbir şey hissetmezdi ya da şanslı olduğunu düşünürdü.

Arabayı park ettikten sonra alışveriş merkezine girerler. Zeynep, büyük bir keyifle gezerken, bir süre sonra Osman söylenmeye baslar. Kapalı yerlerde gezmekten hoşlanmayan Osman, Zeynep'in hala hevesle her dükkana girmek istemesi üzerine Zeynep'e “ inan hiç bu kadar eğlenmemiştim! ” der.

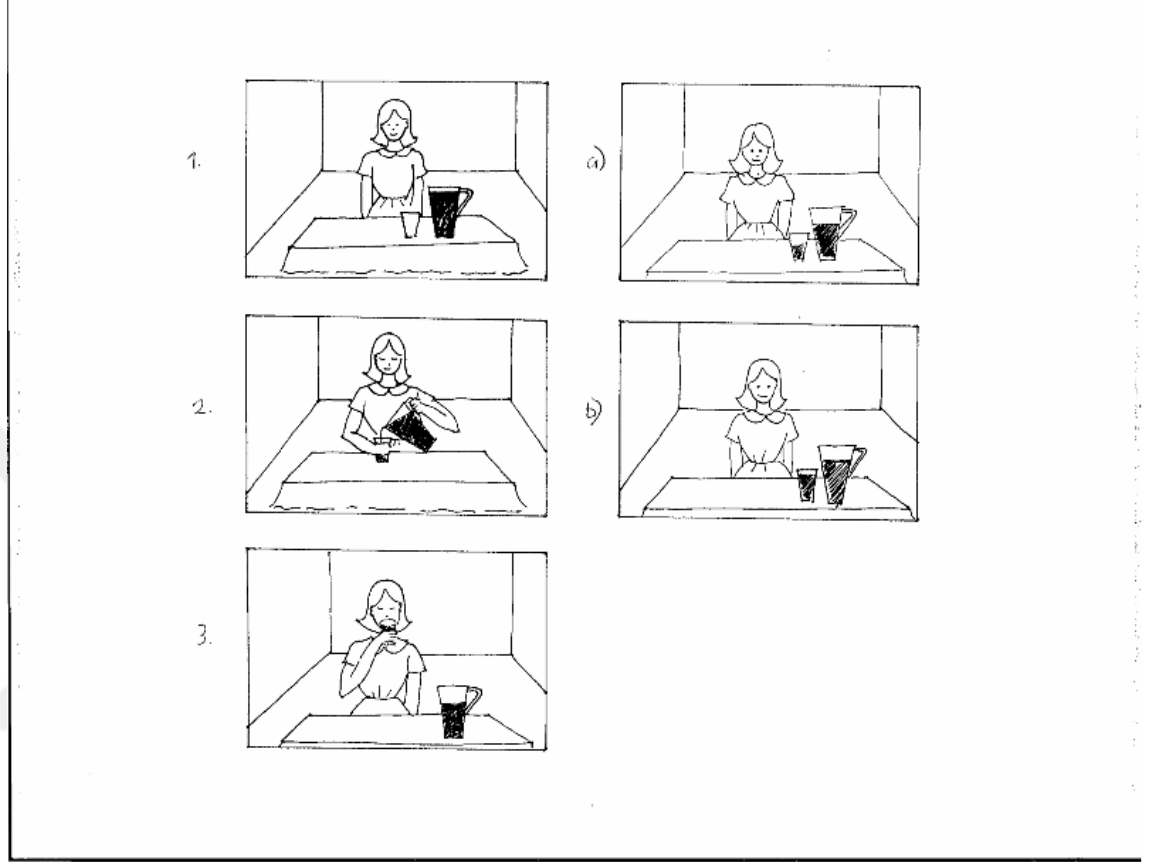
**Soru 12-:** Osman'ın söylediği doğru mudur?

Osman neden böyle söylemiştir?

**CEVAP ŞIKKI 1:** Osman, aslında sıkıldığını, eğlenmediğini anlatmak istemiştir.

**CEVAP ŞIKKI 2:** Osman çok eğlenmiş, çok keyif almıştır.

## RESİM GÖREVİ 4

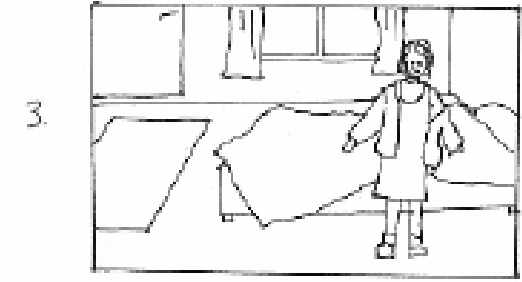
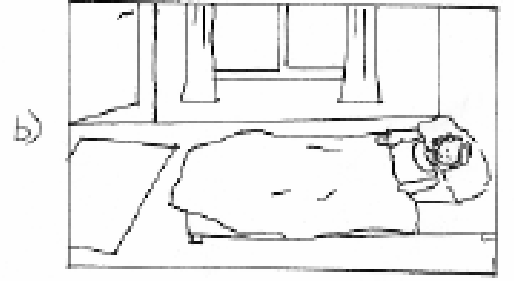
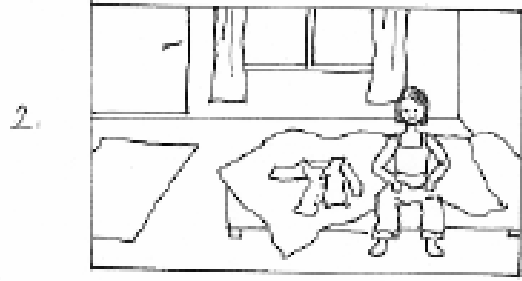
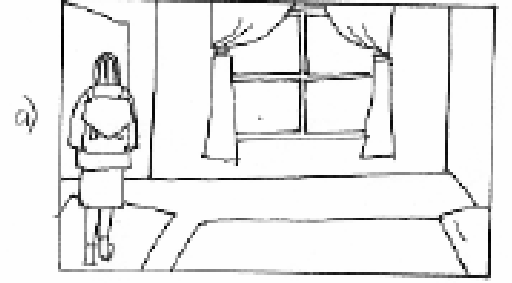
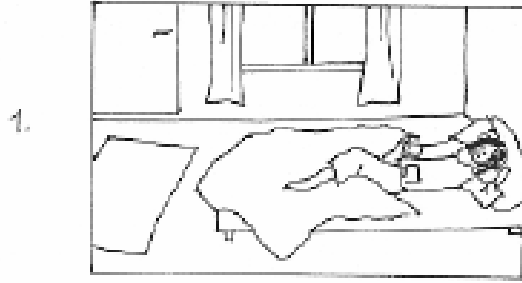


**Kontrol soru 4:** Şimdi resimlere dikkatli bakarak (ilk üç resmi göstererek) son resmin hangisi olması gerektiğini gösteren resmin seçeneğini (a ve b resimlerini göstererek) söyleyiniz.

CEVAP ŞIKKI 1: b.

CEVAP ŞIKKI 2: a.

RESİM GÖREVİ 5



**Kontrol soru 5:** Şimdi resimlere dikkatli bakarak (ilk üç resmi göstererek) kızın ne yapacağını gösteren resmin seçeneğini (a ve b resimlerini göstererek) söyleyiniz.

CEVAP ŞIKKI 1: b.

CEVAP ŞIKKI 2: a.

13-14-15-16. GÖREV-HİKAYE 6

**Hikaye 6:** Selim ve Ali bir dergide çalışan iki yazardır. Selim, uzun yıllardır yazarlık yapmaktadır ve işe yeni başlayan Ali'den daha deneyimlidir. Ali yazılarında sık sık hata yapar. Bu nedenle Selim, Ali'nin yazılarını sürekli kontrol eder. Aksam müdürle yapacakları toplantıdan önce, Selim Ali'nin yazısını kontrol etmiş ve her zaman olduğu gibi birçok hata bulmuştur. Bu durumla ilgili olarak Ali'ye dönerek : “yine kusursuz bir iş çıkarmışsın!” Der.

**Soru 13:** Selim'in söylediği doğru mudur?  
Selim neden böyle söylemiştir?

**CEVAP ŞIKKI 1:** Selim, Ali'nin hatalarını yüzüne vurmamak istememiştir, Ali'yi utandırmak istememiştir

**CEVAP ŞIKKI 2:** Selim, Aslında Ali'nin çok hata yaptığını anlatmak istemiştir.

Selim düzeltmeleri yaptıktan sonra, tüm yazıları masasının üstünde bırakarak odadan ayrılır. Ali, yazılara herhangi bir zarar gelmemesi için, hepsini bir dosyaya koyarak kendi çekmesine kaldırır.

**Soru 14:** Şu anda Selim, yazıların nerede olduğunu düşünmektedir?

**CEVAP ŞIKKI 1:** Masasının üstü, masanın üstü, masada.

**CEVAP ŞIKKI 2:** Çekmede, çekmesinde, dosyada.

Toplantı saati geldiğinde Ali ve Selim müdürün odasına gider. Müdür toplantı boyunca yazarlıkla ilgili konuşur. Bir yazarın her zaman yaratıcı olması gerektiğini söyler. Her yazının, yepyeni bir eser olduğunu açıklar ve şöyle der: “sizler birer bebek dünyaya getiriyorsunuz!”

**Soru 15:** Müdür burada ne anlatmak istemiştir?

**CEVAP ŞIKKI 1:** Yazıların değerli olduğu, yazıların bebek gibi emek istediğini.

**CEVAP ŞIKKI 2:** Yaratıcılıktan, yazarların yaratıcı olması gerektiğinden, her yazının yepyeni olduğundan

Toplantı bittikten sonra herkes odadan çıkar. Selim Ali'ye Orhan'ın odasına gideceğini söyler ve Ali'nin yanından ayrılır. Ali, Selim ile birlikte paylaştıkları odasına vardığında, oda telefonu çalar. Arayan kişi Selim'in karısıdır. Ali'ye, Selim'in bir an önce eve gelmesi gerektiğini, çok önemli olduğunu söyler ve telefonu kapatır. Ali telaşla Selim'e haber vermek ister. Bu sırada Selim Orhan'ın odasındadır. Karısının Ali ile konuştuğundan habersiz olarak karısını arar. Hemen eve gitmesi gerektiğini öğrenen Selim apar topar iş yerinden ayrılır ve evine gitmek üzere yola çıkar.

**Soru 16:** Ali, Selim'in nerede olduğunu düşünmektedir?

**CEVAP ŞIKKI 1:** Eve gitmiştir.

**CEVAP ŞIKKI 2:** Orhan'ın odası, Orhan'ın yanında.

### 17-18. GÖREV-HİKAYE 7

**Hikaye 7:** Canan, bayramda bir arada olmak için bütün akrabalarını evinde yemeğe davet eder. Canan'ın o kadar kalabalığa yetecek miktarda yemek yapması mümkün olmayacağından, her gelen kendi evinde pişirdiği bir çeşit yemeği getirir. Yemekten sonra bulaşıkları yıkayan Canan'a kuzeni Merve yardım eder. İki bayan, yapılan yemeklerin ne kadar lezzetli olduğundan bahsederken; Canan, bilmeden, Merve'nin getirmiş olduğu "karnıyarık" yemeğini kast ederek: "ama o karnıyarığı kim yaptıysa o kadar yağlı yapmış ki görüntüsü bile midemi bulandırdı!" Der.

**Soru 17:** Bu hikayede söylememesi gereken bir şeyi söyleyen kimse var mı? Söylememesi gereken bir şeyi söyleyen kimdir? Canan'ın söylediği neden söylenmemesi gereken bir şeydir?

**CEVAP ŞIKKI 1:** Yok

**CEVAP ŞIKKI 2:** Var. Canan' dır. Yemeğin kimin yaptığı bilinmediğinden yapanın Canan da olabileceği ve bu nedenle kırılabilceğinden.

**Soru 18:** Merve nasıl hissetmiş olmalıdır?

**CEVAP ŞIKKI 1:** Üzölmüştür, kötü hissetmiştir,

**CEVAP ŞIKKI 2:** Kendini iyi hissetmiştir. Doğru söyleme gereği hissetmiştir.

Yanıındaki üzüleceğini umursamamıştır

### **EK-3 LEAHY DUYGUSAL ŞEMA ÖLÇEĞİ**

**Bu ankette duygularınızla, örneğin öfke, üzüntü, endişe veya cinsel duygularınızla, nasıl başa çıktığınız incelenmektedir. Hepimizin bu duygularla başa çıkma şekli farklıdır ve bu nedenle doğru veya yanlış cevap yoktur. Lütfen her cümleyi dikkatle okuyun ve aşağıdaki ölçeği kullanarak geçen ay içinde duygularınızla nasıl başa çıktığınızı belirtecek şekilde puanlayınız. Cevabınızı cümlenin başında bulunan çizgiye yazınız.**



**Ölçek:**

**1 = benim için hiç geçerli değil**

**2 = benim için pek geçerli değil**

**3 = benim için geçerli değil gibi**

**4 = benim için geçerli gibi**

**5 = benim için biraz geçerli**

**6 = benim için çok geçerli**

1. – Kendimi keyifsiz hissettiğim zaman, olaylara nasıl farklı bir şekilde bakabileceğimi düşünmeye çalışırım.

2. – Beni rahatsız eden bir duygum olduğunda, bunun önemli olmadığına dair sebepler düşünmeye çalışırım.

3. – Sıklıkla diğer insanlarda bulunmayan duygularla hareket ettiğimi düşünüyorum.

4. – Bazı duyguları hissetmek yanlıştır.

5. – Kendim hakkında bir türlü anlayamadığım şeyler var.

6. – Duygularımı dışa vurmak için ağlamama izin vermemin önemli olduğunu düşünüyorum.

7. – Kendimi bırakıp bu duygulardan bazılarını hissedersen kontrolü kaybetmekten korkuyorum.

8. – Başkaları duygularımı anlıyor ve kabulleniyor.

9. \_Cinsellik ve şiddet ile alakalı duygular gibi belirli bazı duyguları hissetmeye izin vermemeniz gerekir.

10. – Duygularımı anlayamıyorum.

11. \_Diğer insanlar değişseydi, kendimi çok daha iyi hissederdim.
12. – Hissettiğim ama tam farkında olmadığım duygular olduğunu düşünüyorum.
13. – Bazen güçlü bir duygu hissetmeme izin verirsem, onun hiç geçmeyeceğinden korkuyorum.
14. – Duygularımdan utanıyorum.
15. – Diğer insanları rahatsız eden şeyler beni rahatsız etmez.
16. – Kimse duygularıma gerçekten önem vermiyor.
17. – Benim için hassas ve duygularıma karşı açık olmak yerine mantıklı ve pratik olmak önemlidir.
18. – Aynı kişiyi hem beğenmek hem beğenmemek gibi birbirinin tersi duygularımın olmasına dayanamıyorum.
19. – Diğer insanlardan çok daha hassasım.
20. – Hoş olmayan bir duygudan hemen kurtulmaya çalışırım.
21. – Kendimi keyifsiz hissettiğimde, hayatta değer verdiğim daha önemli şeyleri düşünmeye çalışırım.
22. – Kendimi kötü veya üzgün hissettiğim zaman değerlerimi sorgularım.
23. – Duygularımı açıkça ifade edebildiğimi düşünüyorum.
24. – Kendime sıklıkla “Benim neyim var?” diye sorarım.
25. – Kendimi sığ bir insan olarak görüyorum.
26. – İnsanların gerçekten hissettiğimden farklı biri olduğuma inanmalarını isterim.
27. – Duygularımı kontrol edemeyeceğimden korkuyorum.

28. – Kendinizi bazı duyguları hissetmekten korumalısınız.
29. – Kuvvetli duygular sadece kısa bir süre devam eder.
30. – Kendiniz için neyin iyi olduğunu söyleme konusunda duygularınıza güvenemezsiniz.
31. – Hissettiklerimin bazılarını hissetmemem gerekir.
32. – Duygusal olarak kendimi “uyuşmuş” hissediyorum, sanki hiç duygum yokmuş gibi.
33. – Duygularımın tuhaf veya saçma olduğunu düşünüyorum.
34. – Diğer insanlar kötü şeyler hissetmeme neden oluyor.
35. – Birisi hakkında birbirinin tersi duygularım olduğunda kendimi kötü hissediyorum veya kafam karışıyor.
36. – Beni rahatsız hissettiren bir duygum olduğunda düşünecek veya yapacak başka birşey bulmaya çalışıyorum.
37. – Kendimi kötü hissettiğim zaman tek başıma oturup ne kadar kötü hissettiğim hakkında uzun süre düşünüyorum.
38. – Bir başkası hakkındaki duygularımın çok kesin olmasından hoşlanıyorum.
39. – Herkesin duyguları benimki gibidir.
40. – Duygularımı kabul ediyorum.
41. – Diğer insanlarla aynı duygulara sahip olduğunu düşünüyorum.
42. – Ulaşmak istediğim daha yüksek değerler var.
43. – Şu andaki duygularımın büyütülme şeklimle hiç ilgisi olmadığını düşünüyorum.
44. – Belli bazı duyguları hissedersen delirebileceğimden korkuyorum.

45. – Duygularım sanki nedensiz yere ortaya çıkıyor.

46. – Hemen hemen her şey de akılcı ve mantıklı olmanın önemli olduğunu düşünüyorum.

47. – Kendimle ilgili hissettiklerim konusunda çok kesin olmayı seviyorum.

48. – Duygularım veya fiziksel hislerim üzerine çok odaklanıyorum.

49. – Duygularımın bazılarını kimsenin bilmesini istemiyorum.

50. – Bazı duygularımın olduğunu kabullenmek istemiyorum ama bu duygularımın olduğunu biliyorum



**EK-4 GÖZLERDEN ZİHİN OKUMA TESTİ**

**Alıştırma**

**kıskanmış**

**panik içinde**



**küstah**

**nefret dolu**

1

şen

rahatlatıcı



irrite olmuş

sıkılmış

2

ödü kopmuş

üzgün



küstah

sinir olmuş

3

muzip

telaşlı



çok istekli

ikna olmuş



4

**muzip**

**ısrarcı**



**eğlenen**

**gevşemiş**

5

irrite olmuş

alaycı



endişeli

samimi

6

**dona kalmış**

**hayal kuran**



**sabırsız**

**dikkat kesilmiş**

7

**mahcup**

**samimi**



**huzursuz**

**çökmüş**

umutsuzluğa kapılmış

rahatlamış



içine kapanık

heyecanlı

**sinir olmuş**

**düşmanca**



**dehşete düşmüş**

**kafası meşgul**

temkinli

ısrarcı



sıkılmış

dona kalmış

**ödü kopmuş**

**eğlenen**



**pişman olmuş**

**cilveli**



umursamaz

utanmış



şüpheci

çökmüş

kararlı

beklenti içinde



tehditkar

içine kapanık

irrite olmuş

hayal kırıklığına  
uğramış



sıkıntılı

itham eden

**derin düşüncelere  
dalmış**

**telaşlı**



**cesaretlendiren**

**eğlenen**

**irrite olmuş**

**düşünceli**



**cesaretlendiren**

**sempatik**

**kuşkulu**

**şefkatli**

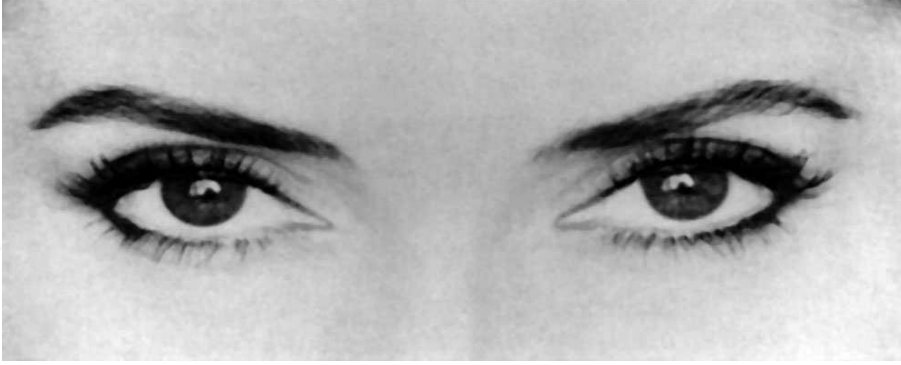


**şen**

**dona kalmış**

**kararlı**

**eğlenen**



**dona kalmış**

**sıkılmış**

küstah

minnettar



alaycı

çekingen



**dominant**

**samimi**



**suçluluk duyan**

**dehşete düşmüş**

utanmış

hayal kuran



kafası karışık

panik içinde

kafası meşgul

minnettar



ısrarcı

yalvaran

halinden memnun

mahcup



direnen

merak içinde

**dalgın**

**irrite olmuş**



**heyecanlı**

**düşmanca**

panik içinde

inanamayan



umutsuzluğa kapılmış

İlgili

**dikkat kesilmiş**

**içine kapanık**



**düşmanca**

**kaygılı**

**muzip**

**temkinli**



**küstah**

**güven veren**



ilgili

muzip



şefkatli

halinden memnun

**sabırsız**

**dona kalmış**



**irrite olmuş**

**tefekküre dalmış**

**minnettar**

**cilveli**



**düşmanca**

**hayal kırıklığına  
uğramış**

ezilip büzülen

kendinden emin



muzip

çökmüş

**ciddi**

**ezilip büzülen**



**afallamış**

**dikkat kesilmiş**

utanmış

suçluluk duyan



hayal kuran

tedirgin

dona kalmış

şaşkına d6nmüş



karşısındakine  
güvenmeyen

6dü kopmuş

**aklına takılmış**

**sinirli**



**ısrarcı**

**derin düşüncelere dalmış**



**ezilip büzülen**

**sinirli**



**şüphelenen**

**Kararsız**

## ÖZGEÇMİŞ

### KİŞİSEL BİLGİLER

**Ad, Soyad** : Fatih YURTTAŞ  
**Doğum Tarihi** : 05/10/1983  
**Medeni Durum** : Evli  
**Uyruk** : Türk  
**Sürücü Belgesi** : B  
**Askerlik Durumu** : Tamamlandı. Genelkurmay Başkanlığı Siber Savunma Mebs Kom.

### İLETİŞİM BİLGİLERİ

**Adres Bilgileri** : Eski Büyükdere Cad. Huzur Mah. Umar Sk. No :2 D. 7 Şişli / İst  
**Ev Tel.** : -  
**Cep Tel** : 0553-704-07-07  
**E-posta** : [fthyurttas@hotmail.com](mailto:fthyurttas@hotmail.com)

### EĞİTİM BİLGİLERİ

<b>Yüksek Lisans</b>	<b>Üsküdar Üniversitesi Klinik Psikoloji</b>
<b>Üniversite</b>	<b>Beykent Üniversitesi Psikoloji 2011-2015</b>
<b>Üniversite</b>	<b>Işık Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Yarım Bıraktım 2008-2010</b>
<b>Üniversite</b>	<b>Celal Bayar Üniversitesi Salihli MYO. Moda ve Tasarım / Hazır Giyim 2004-2006</b>
<b>Lise</b>	<b>Şile Çok.Programlı Lisesi-2002</b>

### İŞ DENEYİMİ

	<ul style="list-style-type: none"><li>* <b>Beyaz Ev Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi</b> (Psikolog)</li><li>* <b>Sevgi Işığlı Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi</b> (Psikolog)</li><li>* <b>Tin Psikoloji Danışmanlık Merkezi</b> (Çocuk oyun terapisi gözlemi anaokulu veli görüşmeleri )</li><li>* <b>Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi E1 Erkek Servisinde tam zamanlı staj</b> (Psikoz, maddeye bağlı psikoz, bipolar duygudurum bozukluğu ve şizofreni hastalarının terapi odası gözlemi haftada iki gün vizite gözlemci olarak etkin katılım)</li><li>* <b>Boğaziçi Elektrik Dağıtım A.Ş</b> 2009-2011- Hukuk Servisi-İcra Bölümü</li><li>* <b>Yurttaş Hukuk Bürosu</b> -2002-2003</li></ul>
--	---

### KURS / SERTİFİKA BİLGİSİ

	<ul style="list-style-type: none"><li>* <b>Bilişsel Davranışçı Terapi Eğitimi (Hakan TÜRKÇAPAR)</b></li><li>* <b>M.M.P.I Kişilik Envanteri Testi Uygulama ve Yorumlama</b></li><li>* <b>Hümanite Psikiyatri Tıp Merkezi</b> Sigaradan Kurtulma Yolları , Evlilik ve İlişki Problemleri , Obsesif-Kompulsif Bozukluklar , Yaşam Becerilerini Geliştirme , Bedenimiz Bize Ne Söylüyor.</li></ul>
--	--

### BİLGİSAYAR BİLGİSİ

Word , Excel, Hızlı Klavye Kullanma Teknikleri

### YABANCI DİL BİLGİSİ

İngilizce	Orta Düzey

### HOBİLER

Sinema, Tıp, Farmakoloji, Felsefe, Edebiyat, Moda , Sanat, Seyahat

### DERNEK VE KULÜP ÜYELİKLERİ

### REFERANSLAR

	Prof.Dr.Nezih HEKİM 0530 227 60 24
--	------------------------------------